

RAJASEUTU

SUOMEN RAJASEUTUYHDISTYKSEN
AIKAKAUSKIRJA

KARJALAN KANNAKSEN ERIKOISNUMERO

Numero 2

HELSINKI

4:s vuosik.

1927

HINTA 10 MARKKAA

SUOMEN RAJASEUTUYHDISTYS

Johtokunta:

Ylijoht. U. Brander, toht.rva Tilma
Hainari, prof. I. A. Hallakorpi, toht.
Kaarlo Hänninen, toht. Mauno J. Koti-
lainen, agr. Juhani Kurikka, Eero Kuus-
saari, kouluneuvos A. J. Tarjanne, maist.
Yrjö Vuorentaus.

Toimihenkilöt:

U. Brander puheenj., A. J. Tarjanne
toinen puheenj., Pekka Puhakka sih-
teeri ja rahastonhoitaja.

TOIMISTO: Helsinki, Tunturilaaksonk. 6. puhelin 44 238
RAJASEUTUYHDISTYKSEN TIETOTOIMISTO:
Yleisen toimiston yhteydessä.

RAJASEUTU

SUOMEN RAJASEUTUYHDISTYKSEN AIKAKAUSKIRJA

Ilmestyy 4 niteenä vuodessa.

Hinta 25 mk. vuodelta. — Jaetaan Suom. Rajaseutuyhdistyksen
jäsenille ilmaiseksi.

TOIMISTO: Helsinki, Tunturilaaksonk. 6, puhelin 44 238

TOIMITUSKUNTA: Suomen Rajaseutuyhdistyksen johtokunta
Päätoimittaja: PEKKA PUHAKKA

RAJASEUTU

N:o 2

1927

Karjalan kannaksen merkitys muulle Suomelle.

Aikana, jolloin Karjalan kannasta kohtasi suurin suru, mitä se milloinkaan ennen oli saanut kokea, syyskesällä 1911, jolloin kolme sen pitäjää uhattiin erottaa yhteisen Suomi-äidin helmasta ja heittää Venäjän kotkan raateleviin kouriin, julkaisi kansallisorunoilijamme Eino Leino Kannaksen joka tölliin levinneen runonsa: Karjalan kannas. Siinä olevat loppusäkeet

»Karjalan kannas on teidän,
Karjalan kannas on meidän»

sisältävät eräessä suhteessa suorastaan profetallisen näkemyksen. Käsitettiinhan näiden säkeiden merkitys kyllä jo aikansa; erikoisesti ne tulivat olemaan Kannaksen väestölle ainoana lohtuna ja lujittivat tämän rajaseudun asukkaiden siteitä muuhun Suomeen enemmän kuin monet toimenpiteet. Mutta muun Suomen taholta on näiden säkeiden merkitys alkanut kirkastua vasta vähitellen sen jälkeen kuin Suomi on tullut itsenäiseksi. Vasta uusi asemamme on aukaissut muun Suomen silmät näkemään, mitä merkitsevät runoilijan lausumat sanat ja mikä ajatus sisältyy säkeeseen: Karjalan kannas on meidän.

Nykyisin aletaan yhä laajemmissa piireissä meidän maassamme tajuta edellä lausuttu ajatus, että yhtä hyvin kuin Karjalan kannas tarvitsee muuta Suomea tuekseen, yhtä hyvin tarvitsee muu Suomi Karjalan kannasta. Uuden asemamme kautta on Karjalan kannas saanut kokonaan toisen merkityksen kuin ennen. Sen arvo ei ole ainoastaan kasvanut, se on tullut suorastaan välttämättömäksi muulle Suomelle, jopa koko valtiolliselle olemassaolollemme.

Kun nuoren valtakuntamme puolustusta suunnitellaan, kohdistuvat kaikki puolustusmahdollisuudet juuri Karjalan kannakselle. Vaikkakin se sijaitsee hyvin lähellä yhtä Venäjän parhaista sotilaskeskuksista, Pietaria ympäristöineen, on se suhteellisesti hyvin, paremmin kuin mikään muu osa rajaseudustamme varustettu kulku-
neuvoilla ja sen kautta käy suurin tie niihin osiin maatamme, joiden merkitys taloudellisesti ja sotilaallisesti on mitä suurin.

Jos ajatellaan vihollisen puolelta tapahtuvaa hyökkäystä, niin tapahtuu se todennäköisesti Karjalan kannaksen kautta. Mutta jos tämä puolustuspaikka menetetään, lamautuisi koko maan puolustus ja vihollinen pääsisi helposti maamme muiden osien kimp-
puun. Jotta tämä voitaisiin estää, olisi puolustusjoukkojemme kohdattava hyökkäävät vihollisvoimat jo itse Kannaksella, koska tämä alue muodostaa puolustautumisellemme kaikkein edullisimman sota-
näyttämön.

Karjalan kannas on meille edullinen puolustuspaikka sen vuoksi, että se on verrattain kapea — sen leveys on 80—115 km. — sekä molemmilta sivustoiltaan vesien rajoittama. Tämän vuoksi ei hyök-
kääjä voi sieltä kehittää vastaamme koko valtavaa ylivoimaansa. Mutta jos Kannaksen puolustuslinjasta olisi luovuttava, saisi vi-
hollinen tilaisuuden käyttää suurta ylivoimaansa ja tehdä suuri-
suuntaisia hyökkäyksiä ja kiertoliikkeitä.

Kaikkialla ammattikirjallisuudessa sekä asiantuntijoiden keskuu-
dessa ollaan edellä esitetyistä näkökohdista yhtä mieltä. Mutta jos Karjalan kannas puhtaasti sotilaallisessa suhteessa muodostaa
meidän Thermopylai'mme, niin on se ratkaiseva olemassaolollemme yhtenäisenä kansakuntana myöskin kansallisessa suhteessa. Kan-
nasasemansa ja geopoliittisen sijoittautumisensa vuoksi on kaak-
koisin rajaseutumme kaikkina aikoina joutunut suorittamaan välit-
täjän tehtävää lännen ja idän välillä suuremmassa määrässä kuin
maamme muut osat. Sen kautta ovat löytäneet tiensä mitä eri-
laisimmat virtaukset niin puolelta kuin toiseltakin. Tässä mitä
erilaisimpien vaikutelmien, ajatussuuntien, poliittisten, taloudellisten ja
sivistyksellisten taistelujen ristitulessa on Kannaksen väestön
historialliseksi ja isänmaalliseksi tehtäväksi tullut seisoa ensimmäi-
senä suojamuurina kaikkia niitä idän hyökkäyksiä vastaan, jotka
ovat tähdätyt Suomen kansaa ja sen olemassaoloa vastaan.

Tässä taistelussa on Karjalan kannas kunnialla kestänyt. Sen väestö on säilynyt pohjaltaan suomalaisena, se on näissä vaikeissakin olosuhteissa kyennyt säilyttämään suomalaisen mielen, kielen ja kulttuurin. Mutta Suomen tultua itsenäiseksi on Kannaksen asema yhä edelleen sama, mikä se on kautta aikojen ollut. Vaikka tällä hetkellä, keskinäisen vuorovaikutuksen lännen ja idän rajan kahden puolen ollessa miltei kokonaan katkenneena, vallitseekin näennäinen rauhallisuus, ei kukaan voine uskoa, että nykyinen olotila on pysyvä. Taistelu kaikilla niin henkisen kuin aineellisenkin elämän aloilla on ennen pitkää alkava uudelleen, ristiriidat tuivertavat taas Kannaksen asukkaita, epätasainen voimien mittely saa ehkä entistä valtavammat mittasuhteet.

Mutta Karjalan kannaksella käyty taistelu tällä alalla, yhtä vähän kuin puhtaasti sotilaallinenkaan, ei ole yksistään paikallista laatua. Se ulottuu vaikutuksiltaan myöskin koko Suomeen, sen valtakunnalliseen eheyteen ja koskemattomuuteen, sen kansalliseen kulttuuriin ja olemassaoloon. Sikäli kuin suomalainen hengenviljelys Karjalan kannaksella varttuu, sikäli lujittuu suomalaiskansallinen asemamme koko maassa, mikäli kotimainen työ ja taloudellinen hyvinvointi Kannaksella kehittyy, sikäli lujittuu koko valtakunnan talouselämä. Jos Karjalan kannas kestää, kestää koko muu Suomi, jos Karjalan kannas sortuu, horjuu koko valtakunnan pohja ja perustus.

Tämän vuoksi on työ Karjalan kannaksen hyväksi mitä laajimmassa mittakaavassa yleisisänmaallista. Karjalan kannaksen hyväksi onkin sen takia käytävä työhön valtakuntamme kaikin, kootuin voimin. Karjalan kannas tarvitsee muun Suomen apua, mutta muu Suomi puolestaan ei tule toimeen ilman Kannasta. Tämä on Karjalan kannaksen isänmaallinen merkitys muulle Suomelle.

Erkki Paavolainen.

Käkisalmen linna

Kaakkois-Suomen lahjoitusmaakysymys.

Kaakkois-Suomen historian mustimmat lehdet muodostavat niiden tapausten kuvaukset, jotka kertovat tämän seudun lahjoitusmaaoista. Näiden tapausten kulkua seurataksemme meidän on palattava 1700-luvun alkuun.

Venäjänsä hallitsija Pietari suuri oli asettanut päämääräkseen saattaa maansa Suomenlahden kautta meritse muun Euroopan yhteyteen. Ruotsin kuninkaan Kaarle XII:n kulkiessa sankariretkillään Puolassa oli Pietari jo alottanut valloituksensa Ruotsin valtakuntaan kuuluvilla suomalaisilla alueilla Inkerissä ja kohta Ruotsin aseille ylen onnettoman Pulttaavan tappelun perästä hän alkoi valloittaa nykyisen Suomen kaakkoiskulmaa, valloittaen v. 1710 Käkisalmen ja Viipurin linnat.

Heti näiden saavutustensa perästä alkoi Pietari myös venäläiseen tapaan lahjoitella kyseissä olevalta alueelta kyliä ja kokonaisia pitäjiäkin virkamiehilleen. Ruotsin vallan aikanakin oli näillä seuduilla ollut talonpoikien asumia alueita yksityisille lahjoitettuna, mutta niin sanottuja rälssimaita oli täällä ollut hyvin vähän, ja ruunutiloista olivat lahjoituksien omistajat saaneet ainoastaan ruunulle tulevan veron. Perintötiloja ei taasen Ruotsin vallan aikaan oltu ollenkaan lahjoitettu. Pietari suuri ei lahjoituksia antaessaan ottanut huomioon asukkaiden entistä oikeudellista asemaa ja hän oli niin antelias, että vuosina 1710—1719 oli 2742 talonpojan tilaa Karjalan kannaksella ynnä Suomenlahden itäosassa olevat ulkosaaret joutunut venäläisille ylimyksille.

Lahjoitukset oli tänä aikana annettu tosin vain toistaiseksi tahi lahjoituksen saajan elinajaksi, mutta saajan oikeuksia ei myös oltu erikoisemmin määritelty. Myöhemmin tuli tavaksi antaa lahjoitukset täysin venäläisen kaavan mukaan »ikuisiksi ajoiksi ja perinnöllisiksi» ja tuli lahjoituskirjan sananmuoto sellaiseksi, että se mitä suurimmassa määrässä loukkasi Ruotsin vallan aikana itsenäisiksi päässeiden talonpoikien omistusoikeutta, vieläpä henkilölistä vapautta. Niinpä esim. v. 1743 keisarinna Elisabet lahjoitti henkivartiokomppaniansa luutnantille Mihail Voronzoville tämän osottamasta uskollisesta palveluksesta »Kurkijoen, Jaakkiman ja Koitsanlahden (Parikkalan) pitäjät, niissä olevat ihmiset, talonpojat ja karjan, samoin kuin näihin pitäjiin kuuluvat kylät, pellot, metsät, niityt, sekä näihin pitäjiin ja kyliin kuuluvat etuisuudet ikuisiksi ajoiksi ja perinnöllisiksi.» Menipä vapaamielisyydestään tunnettu Katariina II lahjakirjojensa sananmuodossa vieläkin pitemmälle lahjoittaen suosikeilleen Suomesta »sieluja» tahi »mies-sieluja» ikäänkuin olisivat Kaakkois-Suomen talonpojat olleet jo täydellisesti rinnastettavat venäläisiin maaorjiin.

Olot lahjoitusmailla eivät kuitenkaan olleet niin kurjat kuin mitä tällaiset lahjakirjojen sananmuodot antaisivat aihetta luulla. Tosin käyttivät lahjoitusten saajat sodan aikana ja muutamia vuosia sen jälkeen saamiensa oikeuksia niin ankarasti, että koko maakunta oli joutua autioksi, mutta v. 1728 määrättiin lahjoitusmaatalonpojille isäntiinsä nähden verovelvollisuus, jonka perustana oli pidetty pääasiassa Ruotsin vallan aikuisia ruununveroja. Ja näihin veroihin tyytyivät myöhemminkin mitä laajimpia lahjakirjojakin saaneet isännät aina 1700-luvun viimeisille kymmenille saakka. Tällöin olivat monet Suomessa olleista lahjoituksista jo joko perinnön tahi oston kautta muuttaneet alkuperäisiä omistajia ja joutuneet käsiin, joille venäläisiin oloihin nähden pienet suomalaiset alueetkin merkitsivät paljon taloudessa, ja he alkoivat tahtoa verojen korotusta, minkä alkuperäisen suunnitelman mukaan olisi pitänyt tapahtua joka kuudes vuosi, mutta mikä talonpoikien onneksi oli kokonaan unohtunut toimeenpanematta. Muutamilla tiloilla suostuttiinkin verojen korotukseen, mutta toisilla oltiin jyrkästi sitä toimenpidettä vastaan. Kiivaimmaksi tuli taistelu Pyhäjärven pitäjän Taubilassa eli Touvilassa niinkuin kansa sille ominaisella huumorilla on ristinyt talon. (Taube = kyyhkynen, touvi = paksu nuora).

Riitaa kesti toistakymmentä vuotta, ja käsiteltiin asiaa kaikissa oikeusasteissa alimmasta aina keisariin asti. Isännän ja alustalais-talonpoikien välit olivat tällävälän kiristyneet äärimmilleen, ja monta muuta juttua oli syntynyt varsinaisen pääriidan sivulle. Vain sotilaiden mukana ja turvissa uskalsivat työnjohtajat lähteä syrjäisimmille työmaille, ja oikeuksien pöytäkirjoissa olevissa todistuksissa mainitaan taasen voutien pieksäneen päivänmittaan useampia keppejä talonpoikien selkään palasiksi.

Talonpojat kärsivät loppujenlopuksi tappion. Isännän pyrki- myksiä ei kokonaan hyväksytty, mutta veroja lisättiin niin tun- tuvasti, että kymmenenä seuraavana vuotena Touvilan sopimuk- sen voimaan tultua kymmenes osa sanotun tilan alustalaisista jou- tui maantielle ja heidän tilansa jäivät autioiksi.

Samaa sopimusta koetettiin sitten sovittaa muillakin tiloilla ja saatiinkin monella joko kokonaisuudessaan tahi osittain sovite- tuksi. Väkivaltaisista keinojakin käytettiin, kun muu ei auttanut. Niinpä kerrotaan Valkjärven Veikkolan omistajan kauppaneuvos Blandowin kutsuttaneen tilalleen Viipurista sotaväkeä sekä kärke- neen sitten kylän tahi kahden talonpojat yhtäkaa hoviinsa mai- nittua sopimusta hyväksymään. Tilaisuutta varten oli varustettu »joukko piiskoja. Konttorin permantoon oli neljään paikkaan lyöty rautarenkaita. Ensin kehoitettiin kaikin tavoin jokaista piirtä- mään puumerkkinsä. Ken ei piirtänyt, otettiin kiinni, jalat ja kä- det sidottiin renkasiin ja miestä piestiin. Sitä tehtäessä kysyttiin aina väliin: »panetko puumerkkisi»? — ja kun kaikki läpeensä oli siten ruoskittu, saivat he lähteä tiehensä. Sen jälkeen kutsuttiin muita kyläkuntia ja niiden miesten kävi samoin.»

Näin kertoo Litteraturbladissa v. 1863 eräs valkjärveläinen talonpoika. Mutta näin ankarat toimenpiteetkään eivät auttaneet. Valkjärveläiset eivät suostuneet allekirjoittamaan heille tyrkytet- tyä Touvilan sopimusta.

Rautulaiset lauloivat taasen peloissaan:

»Sumpulass' on inssi suuri
kova inssi koivikossa,
lyötti rengit renkahissa
vallan miehet vaivaisiksi.»

Ja kihlakunnanoikeuden pöytäkirjatkin tietävät kertoa Olli Kurjen sekä Aapro Tulian saaneen Touvilan sopimuksen vastustamisesta Raudussa 7 paria raippoja.

Kun talonpojat pyrkivät tällaisten isäntien ja hovinhoitajien alueilta pakoon, koettivat nämä kaikin tavoin estää tällaisen muuttamisen. Mentiinpä tässä turpeeseen sitomisy yrityksessä niinkin pitkälle, että kiellettiin naiset menemästä vieraan »vallan» (tila-alueen) miesten kanssa naimisiin muuta kuin lahjoitustilan isännän luvalla.

Mutta jos Touvilan sopimuksen voimaansaattamisaika oli lahjoitusmaatalonpojille raskas, niin vielä raskaammaksi kävi heidän tilansa Viipurin läänin l. Vanhan Suomen muuhun Suomeen yhdistämisen perästä. Aleksanteri I:llä oli hyvä halu järjestää takapajulle jääneen Vanhan Suomen asiat mahdollisimman samanlaiseksi kuin ne olivat varsinaisessa Suomessa, joka 1809 oli saanut keisarin sanalla rajoitetun itsenäisyytensä. Mutta tässä yhdistämishommassa tuli vastaan vaikeuksia, joita sen perästä, kun keisari oli lakannut olemasta Suomen molempiin osiin nähden itsevaltiias, oli hyvin vaikea ratkaista. Kiusallisimmaksi kaikista kysymyksistä tuli lahjoitusmaaisäntien ja -talonpoikien välien selvittely. Keisari oli ensiksi määrännyt lahjoitustilojen isännille v. 1728 säädetyt verot, mutta kun nämä nousivat suoranaiseen raivoon ja Suomen uuden valtiolaivan johtomiehetkin alkoivat aluksensa puolesta pelätä koetti keisari peräytyä hyvässä järjestyksessä. Lahjoitustilojen isännät saivat kantaa talonpojiltaan samat verot kuin mitä heillä oli ollut oikeus kantaa ennen Vanhan Suomen yhdistämistä. Sekava kysymys kävi ristiriitaisten päätösten takia yhä sekavamaksi. Isäntien pyrkimykset tulivat nyt sen sijaan jo selvästi ilmi. He tahtoivat omistaa täydellä omistusoikeudella kaikki ne maat joista heidän lahjakirjoissaan oli ollut puhe, uneksivatpa kenties muutamat vielä jonkinlaisia oikeuksia näillä mailla asuviin talonpoikiinkin nähden. Asian kuljettua erilaisia vaihteluita julkaistiin, vihdoin marraskuun 25 päivä 1826, keisarillinen asetus, joka määräsi milloin silmällä pitäen lahjoituksen saaneen ansioita, milloin »kohtuutta» tahi »keisarillisen Venäjän ruunun lempeitä periaatteita» lahjoitusmaatalonpoikien maat lahjoitusisäntien täydeksi omaisuudeksi. Erityinen komitea, jonka puheenjohtajana tosin oli maan kenraalikuvernööri, venäläinen Zakrewsky, mutta muina jäseninä suomalaisia miehiä, oli yksimielisesti riistänyt maat talonpojilta.

jotka jo useammassa polvessa olivat niitä raivanneet ja viljelleet, sekä antoi ne venäläisille. Jottei tämä jyrkkä muutos tulisi kovin yllättävänä, määrättiin talonpojille kymmenen vuoden pituinen siirtymisaika. Sen ajan perästä oli heidän joko lähdeittävä konnuiltaan tahi sitten suostuttava maksamaan isännilleen ne verot, mitä nämä suvaisivat vaatia.

Odotusvuodet kulkivat molemminpuolisessa jännityksessä. Isännät määräsivät verot monin paikoin niin kohtuuttomiksi, että niitä oli mahdoton suorittaa. Talonpojat eivät ryhtyneet kuin poikkeustapauksissa sovitteluihin ja vuokrakirjojen tekoon. Ja kun nämä annetut vuodet olivat kuluneet, täytyi monin paikoin ryhtyä talonpoikia väkipakolla häätämään taloistaan. Häädöt toimitettiin venäläisen sotaväen avulla ja tapahtui siellä täällä pienempiä yhteenottojakin. Saipa Metsäpirtin Saaroisissa eräs häädettävistä kasakanpiikistä kuolinhaavankin. Vieläkin ankarampi kahakka kuin Metsäpirtissä sattui Valkjärven Veikkolassa. Täällä oli lahjoitustilan isännän asioiden huoltajana paikkakunnan ruununvouti Söderhjelm. Kun Veikkolan talonpojista yksi ainoa vain saapui nimensä kirjoittamaan vuokrasopimuksen alle, kutsutti Söderhjelm Viipurista 50 kasakkaa ja alkoi häädöt. Mutta talonpojat iskivät vastaan, ja Söderhjelmin oli väkineen peräydyttävä.

Kahakasta sukeutui pitkäaikainen käräjänkäynti, mikä päättyi siihen, että 11 miestä ja yhtä monta naista tuomittiin 28 päivän vesileipävankeuteen sekä kaksi miestä kuolemaan, vaikkapa viimeainittujen rangaistus sitten »suosiosta» ja »armosta» muutettiin siten, että heidän piti saada 40 paria raippoja ja istua mustassa penkissä, minkä perästä heidät oli vietävä loppuiäkseen Siperiaan. Viimeainittu tuomion osakin vielä helpottui sikäli, että tuomitut saivat olla osaksi Suomenlinnassa osaksi Svartholmassa kärsimässä rangaistuksensa Siperian asemasta.

Talonpoikien täytyi taipua. Maaverot nostettiin kymmenkertaisiksi, onpa esimerkkejä nelikymmenkertaisistakin korotuksista, ja oikeuksia supistettiin. Kalastus kiellettiin joko kokonaan tahi kannettiin siitä erityinen vero, metsästys tehtiin mahdottomaksi sillä yksinkertaisella tavalla, että kiellettiin kapinan pelossa kaikilta lahjoitusmaalampuoteilta pyssynpito-oikeus, koska he muka syyttäisivät metsästellessään pyssynluntuillaan metsän tuleen, muuta-

min paikoin kiellettiin metsänkäyttökin lampuoteilta niin tarkoin, että heidän täytyi ostaa polttopuunsa ja aidaksensakin, tahi siten — ja mikä on pahempi — varastaa ne.

Emme ihmettele Veikkolan hovin alustalaisten keisarille tekemää väitettä: »Koko lääni köyhtyy, leipää puuttuu, kun elotkin ryöstetään ja maaruukki laimistuu.» Ja sydämen pohjasta varmaan oli lähtenyt pyyntö: »Armollisin keisari, huojenna kohtaloamme.» Mutta hyvin pian saivat nämä samat miehet huoata. »Oikeutta ja apua olisi kyllä tarvis, mistäpä sitä saada.» — »Hyödyllisten maanviljelijäin sijaan karttuu siten kulkuria, jotka rasittavat seurakuntaa».

Emme myös ihmettele, jos kansan siveellisyys tällaisissa oloissa painui alas. Yhdymme mielellämme lehtori Saleniuksen huomautukseen: »Herrain kovat kiskomiset ovat synnyttäneet viekkautta ja sammuttaneet monta hyvää kipinää ihmisten mielissä».

Lahjoitusmaatalonpojista tahdottiin tehdä orjia, ja orjan tuntu-merkit alkoivatkin heihin ilmestyä. Nöyrinä he kumarsivat monesti jo sitäkin miestä, joka heitä polki jalkoihinsa. Mutta suomalainen sisu ei sittenkään kokonaan kannakselaisista kadonnut, ja jos heidän oman arvon tuntonsa saakin nyt röyhkeyden vivahtuksen, jos kannakselainen epäilee enemmän herroja kuin muun Suomen maanviljelijät ja pienviljelijätkin, on niihin kaikkiin syy löydettävissä eletyissä synkissä lahjoitusmaavuosissa.

Kun Suomen kansa 1860-luvulla sai ruveta itse päättämään asioistaan, oli luonnollista, että sen edustajat heti alkoivat myös suunnitella lahjoitusmailla asuvien veljiensä auttamista. Otettiin valtiolaina, millä sitten ostettiin lahjoitustilat valtiolle, joka jakoi lampuoteille heidän vanhat kontunsa kolmenkymmenen yhdeksän vuoden kuluessa kuoletettavia lainoja vastaan, joista kuoletuksen lisäksi oli suoritettava 5 % korkoa. Tilat oli valtio tilaisuudessa ostaa harvinaisen edullisesti. Kiristyshinnatkin nousivat ainoastaan 50 markan pyörteisiin hehtaarilta. Mutta niin köyhää oli vielä 1800-luvun loppukymmeninä kyseissä oleva seutu, että kymmenitän oli monessa pitäjässä pakkohuutokauppoja joka vuosi kuoletuksen ja koron suorittamisen laiminlyömisestä. Rahan arvon aleneminen ja jo aikaisemmin tapahtunut metsien hinnan nousu helpottivat kuitenkin myöhemmin hyvin huomattavasti lunastusta, ja voimme sanoa, että vaikkakaan eivät kaikki, niin kuitenkin suu-

rin osa entisten lampuotien jälkeläisistä on päässyt isännäksi isiensä monessa polvessa perimille tiloille. Ne 17,293,000 mk., mitkä valtio lunastuksessa käytti Karjalan talonpoikien hyväksi, olivat todelta aikanaan ja oikeaan asiaan käytettyjä. Niillä vapautettiin noin 10,000 kansalaistamme »herrojen vallasta», vieläpä venäläisten herrojen vallasta.

Antti Komonen.

Karjalan kannasta ristiin rastiin.

Matkakuvaus.

On sekin ajatus! Lähteä nyt matkailijana kiertämään Karjalan kannasta. Niinkuin ei sitä aikaa voisi paremminkin käyttää.

Mutta päätetty, mikä päätetty. Pari meitä oli miestä, jotka tuon matkan olimme päättäneet tehdä.

Olimme tulossa ihanasta Suursaaresta vanhalla koivistolaisella »Ainamolla» ja näin jouduimme ensiksi juuri Koivistolle, joka ennen vanhaan oli tunnettu kuuluisasta »laivastostaan», ja pienen lepoajan jälkeen nyt jälleen on vetänyt huomiota puoleensa uusilla suurilla satamalaitteilla m. m. valtion satamallaan. Ja nythän se on oikein kauppala ja varmastikin nousee nousemistaan.

Meillä oli aikaa tarkastella hieman Koiviston kirkonkylää. Verrattain laaja ja paikoittain tiheään asuttu kylä. Ja kirjava kaikinpuolin, kuten tällaiselta nopeasti nousevalta kylältä odottaa sopiikin. Yleensä tavallisia matalahkoja taloja, mutta joukossa siellä täällä kaksikerroksisiakin. Ja vanhan, yksinkertaisen kauniin rinnalla kaikenmaailman tyyliä. Maalaamattomia taloja tuskin nimeksikään.

Kävästessämme hieman kauempanakin havaitsimme seudun olevan etupäässä yksitoikkoista kangasmaata, joka paikoin loivasti, paikoin hyvinkin jyrkästi laskeutuu mereen. Merkittävänä ilmiönä on mainittava eräitä tyyppillisiä dyynimaitakin, joiden hiekkianetokset tuulen vaikutuksesta siirtyvät, siten jossain määrin valaten rantamaita haltuunsa. Varsinkin Seivästölle mentäessä tällaisia tapaa.

Jatkamme sitten jälleen laivalla matkaa Viipuria kohden. Poikkeamme amerikalaisella nopeudella kasvavaan Makslahteen, jossa suuret lautatapulit ovat pääasiallisina nähtävyyksinä. Talot, suuret ja pienet, uudet kahvilat y. m. kaikki kirjavan sekavana laumana suojaiseen satamaan vettäväällä rannikolla.

Viiletämme sitten ohi Johanuksen pitäjän vehmaiden rantojen. Päivä paistaa ja lehto loistaa. Maisemat näyttävät kauempana olevan heikosti aaltoilevia tasanteita, siellä täällä kohoaa joku loivakaartainen kumpu. Ylinnä kaiken kohoaa Rokkalanniemen uuden sulfiittiseluloosatehtaan 92-metrinen savupiippu. Rokkalanjoen laaksosta tulee kerran, vesistön laskemisen jälkeen, hedelmällinen seutu.

Pianpa lähestytään jo pohjoismaiden suurinta ulosvientisatamaa Uuraata. Jo Tuppuran selällä ja tuolla kauempana vasemmalla Koivusaaren puolella, on suu-

ria mustia ulkolaisia höyryjä lastiaan ottamassa. Suomen metsien aarteita siellä lastataan, ja niistäpä ne runsaimmat miljoonat maahamme saadaan.

Mutta itse Uuraasta ja sen laajenevista satamista ei tässä enempää. Tunnin matka, ja olemme Itä-Suomen pääkaupungissa, Viipurissa. Siitäkään ja sen nähtävyyksistä ei tässä yhteydessä mitään. Sillä meidänhän on riennettävä itse Karjalan kannakselle.

Mutta emme lähdekään liikkeelle junalla, sillä olemme jo ennen useasti tuon matkan tehneet aina Rajajoelle asti ja todenneet, että rata kulkee hyvin ikävien seutujen kautta. Etupäässä huonoa metsää, suuria ja pieniä soita, huonoja luonnonniittyjä ja lopuksi — niin kovin Pietarille haiskahtavia huvilatienoita. Mitä iloa meille nyt tuosta olisi. Ja paljonko siinä sitten itse Kannasta näkisimme.

Otamme siis auton. Matka pitää ensin Säiniön—Kaukjärven—Uudenkirkon—Vammelsuun kautta Terijoelle. Alumatka jotenkin yksitoikkoista. Tosin kantaa Viipurin lähin ympäristö vanhoine kartanoineen jonkunlaista vanhemman kulttuurin leimaa. Säiniöllä huomautetaan erästä Katariina II:n laittamasta puistosta, josta vielä näkyy rippeitä jälellä. Tämä puisto taloineen oli vain tuollainen huvipuisto laitettu erästä kavaljeeria varten.

Vasta Kuolemajärven ja Uudenkirkon rajamailla oleva Kaukjärvi, pitkä ja kaipa, antaa vähän vaihtelua luonnolle. Sen jyrkät rantamat ovat paikottain aika ihanat. Myöskin Kaukjärven leirillä kesäänsä viettävät tykkipojat kehasivat sitä. Ja tie näillä tienoin on hyvää kangastietä — jos laki sallisi, voisi vauhdin kehittää melko korkeaksi ja siten päästä, niinkuin päästiinkin nopeasti Udellekirkolle, tarikoitan Kirkkojärven rannalla olevaan Kirkonkylään. Uusikirkko muuten on varsin tyypillinen Kannaksen pitäjä. Kaikkialla hiekka- ja sorakankaita, milloin laajoina ylänköinä, milloin selänteinä tai kummuiksi kohoten. Ylängöt päättyvät joskus varsin äkkiyrkkiin rinteisiin, kuten useissa kohdin Kirkonkylän tienoilla. Harjut muodostavat taas keskeensä paikoin melkein kattilanmuotoisia syvennyksiä ja useita pieniä järviä, kuten Kirkonkylän vieressä oleva Uudenkirkon eli Kiiskijärven harju. Ja tämä onkin ihana tienoo. »Uusikirkkoiset» kutsuvat sitä Punkaharjukseen. Mutta sitä ei autossa ohikiitävä paljonkaan ehdi huomata, olisi vaivauduttava hiukan sivuun maantiestä sitä vähän lähemmin katsomaan.

On toki Udellakirkolla vehmaita ja hymyileviä tienoita muuallakin, esim. Vammeljärven ympäristöllä ja Vammelsuussa. Vammelsuuhun kannattaa ihan pysähtyä.

Ja jos aika sallii, voi pistäytyä siitä muutaman km. Vammeljoen vartta ylöspäin, niin joutuu samalla näkemään eteläisen osan n. s. Raivolan lehtikuusimetsää, joka kyllä on katsomisen arvoinen. Siellä on jopa n. 40—42 m. korkeita komeita puita, rinnankorkeudelta yli 80 sm.

Useammat eivät tätä vaivaa kuitenkaan viitsi nähdä, painaltavat vain hyvää tietä ja kiireen kauppaa suoraan Terijoelle, joka nyttemmin on tullut kuuluisaksi suosittuna kylpypaikkana. Ja totisesti: on eloa, on iloa, on oloa kaikenlaista siellä. Terijoen ranta on mainio uimaranta ja Suomenlahden laineet leppoiset virkistykseksi matkan lomassa.

Muuten kylä, rakennuksiltaan perin »sekamelskainen», on hyvin laaja, monien puistojen ja puistikkojen pilkkoma. Siellä on eräitä erittäin viihtyisiä tienoita. Mutta koskasta koittaa, hyvät terijokelaiset, vihdoinkin se aika, että teidän hirvittävästi pölyisevä valtatiehenne asemalta alas kasinolle saatetaan ajan vaatimaan kuntoon, niin

että siinä muutkin kuin lehmät saattavat noitumatta kulkea? Suosittelemme kuitenkin Terijokea varsin hauskana ja sopivana kesänviettopaikkana.

Ja itse riennämme eteenpäin Kuokkalaan ja Rajajoelle. Tiet huonot ja kovin pehmeähiekkaiset. Näky teiden varsilla tällä kertaa masentava. Suuret ja pienet entiset venäläiset huvilat — ja niitä on paljon — puolittain läjään pudonneina, revittyinä ja ränsistyneinä, lahoavina, siinä näky, joka eniten huomiota kiinnittää. Tällä tiellä todellakin kouraantuntuvan selvästi huomaa sen vaaran suuruuden, mikä ruflan runsauden ja ryssäin paljouden muodossa oli koko Kannaksen kadottaa, Suomen rämetyttää ja soistaa ja vihdoin hävittää ja upottaa. Huutakoot tästä vielä viimeisen hyypäjän huutonsa nämä avonaisina ammottavat röykkiöt ja räjäät niille, jotka eivät sitä vielä kylliksi tajunneet ole. —

Kun kerran olimme näin pitkälle samonneet, käväsimme myös aina Rajajoen sillalla asti. Siinä on nyt sitten valkoinen ja punainen vastakkain, ja ihan toinen toisessaan kiinni. Suomen puoli siltaa on maalattu valkoiseksi, ryssäin puoli punaiseksi. Niinkuin pitääkin!

Palaamme jälleen Kuokkalaan ja yövyimme siellä varsin siistissä ja vieraanvaraisessa talonpoikaistalossa. Ja lukija ehkä tietää sanomattakin, että talot täällä yleensä ovat pieniä, niinkuin enimmäkseen Kannaksella, n. 10—20 ha. kokonaispinta-ala. Paljon pienempiäkin on — ja taas suurempiäkin — mutta tämä lienee valtaluuokka. Kannas on siis kaiken kaikkiaan pienviljelijäaluetta. Talot rakennettu tavallisesti nelion tai suorakaiteen muotoon, suljetun pihan ympärille, jonne vain yksi portti päästää. Asuinrakennuksessa tavallisesti eteinen, avara tupa suurine leivinuuneineen ja helloineen sekä yksi kamari. Täytyy mielihyvin tunnustaa, että siisteys yleensä on suuri. Tuvan peränurkassa on pitkä pöytä, seinä kiertää penkit, usein maalatut. Ja hellan luona seinähylly välttämättömine talousesineineen. Lattialla usein somat omakutoiset matot. Tuvan yhdessä nurkassa näkeekin hyvin usein kangaspuut. Kamarissa taas tai kamareissa, jos niitä sattuu pariakin olemaan, on tietysti tuo välttämätön »piironki» y. m. s. ja emännän tai tyttären käsistä lähteneitä liinoja piirongin, pöydän ja sänkyjen verhoina. Seinillä tietysti kaikenlaisia, usein joninjoutaviakin, »koreita» tauluja ja kuvia.

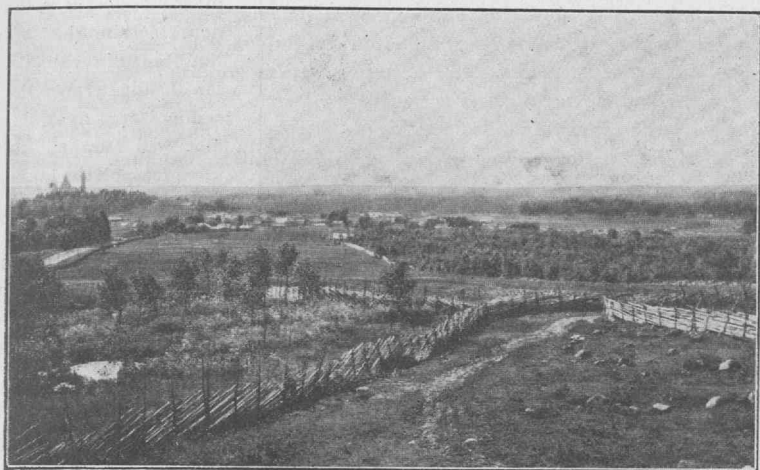
Jollei rappusten eteen, pihan puolelle ole ollut tilaa laittaa kukkapenkkiä, on sellainen — varsin usein — ainakin sitten kamarin tai tuvan akkunan alla.

Ja ihmiset vilkkaita, hyvätuulisia ja vieraanvaraisia. —

Jo, jopa tulin hypänneeksi vähän ulkopuolelle maisemien ja maanteiden — mutta asiaan se kuuluu juuri vahvasti tämäkin. Kannaslaisten tunnustukseksi on tämäkin sanottava, kyllä heitä on monesti ja monesta moitittukin. —

Mutta saatetaanpa taas lähteä taipaleelle. Mennään suoraan radan poikki pohjoiseen kohti Kivennavan kirkonkylää. Luutahännän kylän kohdalla tullaan aivan lähelle Rajajokea ja tämä kulkemamme tie seuraa sitä alun toistakymmentä km. aina Joutselan kylään saakka. Välillä oleva Haapalan kylä — jossa yleensä on vain Pullisia — on aivan rajalla, ja vastapäätä sitä rajan toisella puolen Inkerissä on Akkasen kylä, jossa on pelkkiä Akkasia.

Luonto ja maan pintamuodostus on varsin vaihtelevaa. Näköala juuri Joutselan tienoilta verrattain suuremmoinen. Maa kun kohoaa tänne rajalle käsin ja on korkeimmillaan juuri siinä, avautuu tästä avarat, vaihtelevat näköalat laajalti niin

Kivennavalta

hyvin Suomen kuin Inkerinkin puolelle. Paikoittain putoaa rinne aivan äkkijyrkänä Rajajoen rantaan.

Ennen Kivennavan kirkonkylää — n. 8 km, ennen sitä — on aivan tien varrella maamme ainoa nunnaluostari, Lintulan luostari. Melko kauniilla paikalla järven rannalla. Kuuluu olevan siellä vielä nelisenkymmentä nunnaa. Mutta koska luostari näytti perin väätimattomalta, emme tulleet poikenneeksi siihen lähemmin tutustumaan.

Painallamme yhtäkytyä Kivennavan kirkolle. Kun nyt uskirkkoisilla oli Punka-harjunsä, on »kivennappoisilla» tykkönään Sveitsinsä. Kivennavan kirkonkylän tienoita kutsutaan Kivennavan Sveitsiksi. Ja perää on siinä, että esim. korkealta Linnamäeltä katsottuna — jossa nyt rovastin pappila sijaitsee, mutta joka Kustaa Vaasan aikoina oli linnoitettu ja jossa vielä senaikaisten juoksuhautojen jäännöksiä on nähtävissä — avautuu hyvin vaihteleva ja mielenkiintoinen näköala. Pellot, hymyilevät saarnien reunustamat niityt ja näiden välillä ylenevät kummut ja harjanteet antavat seudulle ominaisen, miellyttävän leimansa.

Samanaista vaihtelevaa luontoa jatkuu edelleen Valkjärvelle mentäessä. Pitäjän eteläisessä osassa on monia korkeita kumpuja ja harjanteita, joiden välillä syviä laaksoja ja järviä. Vaihtelevimpia ovat kuivillaan ja suurimmaksi osaksi viljeltynä, olevan Mutajoen laakson seudut. Sen rinteet ovat paikoin hyvinkin jyrkät, mutta rehevän vehmaat. Sen reunalla leviää taas tasainen lakeus viljelyksineen, kylineen ja taloineen. Ja taustana kaartuvat korkeammat, karut metsämaat.

Mutta yhä mielenkiintoisemmiksi käyvät maisemat Rautuun päästäessä. Luonto on siellä hyvin vaihtelevaa ja korkeata. Korkein kohta on Raasulin ja Kärsälän kylien välissä, nim. 205 m. yl. merenp. (Huom. Tiirismaa Vesijärven rannalla, Et. Suomen korkein paikka, on 223 m. yl. merenp.). Harvoin, jyrkin portain nousee

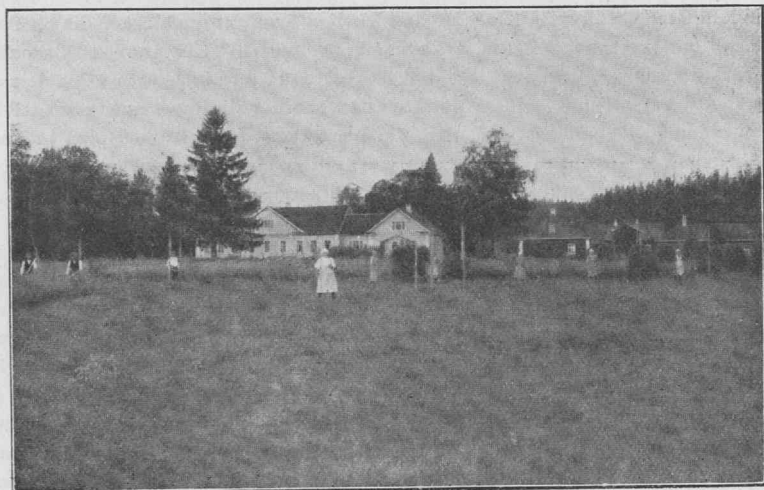
Maantietä Maanselän—Raasulän välillä Raudussa

Sakkola on kyllä tunnettu sikapitäjä, ja nyt sen saamme itsekin nähdä ja kokea. Sillä paitsi monissa aituksissa teiden varsilla, oli jokunen possu eksynyt itse maantiellekkin meidän vähäisen Fordimme vastukseksi. Emme tätä kuitenkaan pahalla muistele.

Saavumme parahiksi lauantai-iltana Petäjärven tilalle, joka vielä v. 1837 oli

maanmuodostus rajaa kohden, selvimmin Maanselän-Raasulän välisillä maille. Täällä avautuvat suuremmoiset, avarat näköalat yli muun Raudun, yli Metsäpirtin laakean — Taipaleen virran varrella laajaniittyisen — maan, yli korkeiden, yksinäisten vaarojen, jotka viljelys on ottanut haltuunsa, ja yli Inkerin laajojen metsien. Ja kaukana taivaan rannalla siintävät Suvannon kapea uoma sekä laajat Laatokan vedet.

Pyöräytämme Raasulis-
sa ympäri ja lasketamme
Raudun kirkonkylän läpi
kohti Sakkolan Petäjärveä.

Petäjärven emäntäkoulu.

kuuluisa lahjoitusmaarettelöistään ja talonpoikain peiksäjaisistä. Nyt on tilan pääosa Suomen valtion hallussa ja sijaitsee sillä naisten talouskoulu, emäntäkoulu. Ja tilan hoitajana sekä talouskoulun johtajana on nyt pirteä naisagronoomi, joka ystävällisesti valmisti matkamiehille — sinne oli nim. samana päivänä suoraan Viipurista tullut myös eräs retkikunta — erinomaisen saunan, taritsi illalliset ja hommasi yötilat. Sanottakoon, että monikin poikamies taisi siinä talossa vierailta ankarasti pamppailevin sydämin. Sillä ajatelkaas: talossa oli opettajineen ja oppilaineen tasan viisikymmentä nuorta ja vetreätä naiseläjää, ja yksi ainoa mies, »talonmies», sekin perheellinen. Ai ai, minkälainen »koulunvihtorin» paikka se olisikaan!

Mutta ei auta surevainen olla, etenpäin vaan taas aamulla. Kohti Kiviniemeä, jonka kosken kautta v. 1818 osa Vuoksen virtaa raivasi itselleen toisenkin väylän Laatokkaan entisen Käkisalmen kautta purkautuvan väylän lisäksi. Uusi väylä laskee suvannon läpi ja Taipaleen koskien kautta.

Kun Kiviniemestä — käytyämme ensin katsomassa 1600-luvulta olevan linnoituksen jätteitä — lähdimme edelleen jatkamaan Sakkolan loivakaarteisia maastoja pitkin Sakkolan kirkolle, poikkesimme myös välillä äskettäin perustettuun Kiviniemen radiumvesiparantolaan. Ja ahmimme radiumia sisäämme sekä nautitsimme talon muutakin vieraanvaraisuutta jaksaksemme kautta Sakkolan kauniiden kaiden ja viljelysmaiden sekä Pyhäjärven vesirikkaiden seutujen suoraan seuraavaan päämääräämme Käkisalmen vanhaan, mutta pikkuseen kaupunkiin. Tiet olivat yleensä mainiot.

Käkisalmen ympäristön luonto on vaihtelevaa ja kaunista. Petäjäkankaiden kautta kulkee etelästä kaupunkiin johtava tie, mutta kaupungin pohjoispuolella alkaa kuusialue. Saarilla ja rantamilla myös lehtimetsiä. Käkisalmen pitäjän pohjoisosat — samoin kuin Räisälän pohjoisosat ovat alkuvuorialuetta ja tapaa siellä oikeita kallioita, joita Kannaksella muuten ei lainkaan ole. Vuoksen alajuoksun saaririkkaus samoin kuin sen rantamatkin muistuttavat monin paikoin suuresti Saimaan saaristoa.

Kun tarkoituksemme on pysytellä vain Karjalan kannaksella, ja kun siihen käytännöllisesti ottaen voimme katsoa kuuluvan ne alueet, jotka jäävät Käkisalmeista Viipuriin vedettävän linjan kaakkoispuolelle rajaan asti, sekä toisina rajoina Laatokka ja Suomenlahti, niin suuntaamme matkamme Käkisalmeista Räisälän—Vuokselan—Muolaan—Heinjoen kautta takaisin Viipuriin.

Kulemme jälleen kauniita kangasteitä, petäjikköjen ja kuusikkojen reunustamia. Tie ei ole leveätä, mutta hyvää ja hauskaa. Pitkät matkat erinomaisen mukavaa, loivaa nousua ja laskua vaihdellen, varsinkin sen jälkeen kun olemme sivuuttaneet Ostamojärven viljellyt tienoot. Ja myös suoraa on tie, siis aivan ihanteellista autotietä. Tosin täytyy mainita, että Näpinlahdesta edelleen ajettaessa pari siltaa oli aivan kelvottomassa kunnossa. Mutta täytynee kai niihinkin »suhtaanua» — toistaiseksi.

Tuon monihaaraisen Vuoksen varsilla on myös Räisälän pitäjän alueella kauniita paikkoja useassakin kohden. Ivaskanmäen ja Räisälän hovin sekä kansanopiston tienoot ovat perin somia. Havupuiden joukkoon on nyt ilmestynyt myös runsaasti maisemille vaihtelua antavia lehtipuita.

Alun toistakymmentä km. kirkolta etelään ja kuuluen vielä Räisälän pitäjään oli ennen n. s. Linnasaari, joka nyt on mantereen yhteydessä. Tällä saarella, joka

on kivivallilla ympäröity, sijaitsi muinoin kuuluisa Tiurinlinna, ehkäpä oikein jonkunlainen linnoitettu kaupunki. Vallin rajoittaman alueen pinta-ala on 225×50 m. Tiurinlinnan päälliköt olivat kauppayhteydessä ruotsien kanssa, mutta novgorodilaisten ankarointa vastustajia.

Matka Räisälästä Oravankydön kylän kautta Vuoksen pitäjän halki Vuosalmelle on ikävä. Maisemat alavia, tasaisia ja yksitoikkoisia. Ja tie huonoa.

Päästyämme Vuosalmen lautalla yli Vuoksen Pölläkkälän suureen sahakylään painoimme Mälkölän ja Ristseppälän kautta Heinjoen kirkolle. Maisemat epätasaisia, siellä täällä pieni järvensilmä, tie mutkikasta. Mutta juuri tämän tien varrella ovat melkein kaikki Heinjoen pitäjän kylät, sillä pitäjä on muuten varsin harvaan asuttua. Mutta talot tuntuvat olevan verrattain vauraita ja hyvin toimeentulevia, päätellen m. m. siitä, että tien varrella näki hyvin useita sekä vanhoja että varsinkin uusia kivinavetoita.

Heinjoelta käsin pistäydyimme ehjästäparaastaan Muolaan monien »leikkausten» jälkeen vieläkin melkosuureen pitäjään. Luonto on kylläkin vaihtelevaa, suuret Äyräpään ja Muolaan järvet, joista Äyräpään järvi on kuuluisa vesilinturikkauksistaan, paikoittain korkeatkin moreeniselänteet ja harjut sekä laajat suomaat tarjoavat kyllä vaihtelua maisemiin nähden. Mutta yksitoikkoiselta seutu sittenkin matkailijan mielestä tuntuu. Tätä lisännee osaltansa se seikka, että pitäjän harva asutus ei tarjoa kylliksi viljelynkään tuottamaa vaihtelua.

Kyyrölän »savipotti»-pitäjästä, jossa on alkuaan venäläinen asutus, ja jossa venäläiseen tapaan talojen päädyt ovat maantielle päin, sanoisimme samaa.

Ei ole myöskään mitään erikoista mainittavaa siltä taipaleelta, minkä näemme kun Muolaasta Kämärän ja Pienperon kylien kautta viiletämme Viipuriin. Merkittävin nähtävyys tässä lienee osa suurta, moniin pitäjiin kuuluvaa n. s. Leipäsuota, joka lohduttoman näköisenä vielä uinuu tylsänä ja tyhjänä, mutta jonka taloudellinen merkitys joskus voi olla hyvinkin suuri. Noin 14—15 km. ennen Viipuria tapaa tie erääseen sen laitaan.

Olemme siis jälleen Viipurissa.

Matka on tehty, Kannas on katsottu!

Ja vetääksemme pienen yhteenvedon, voisimme sanoa vaikka näin:

Sille, joka matkailijana etsii jotain huutoon tulleita kuuluisuuksia, kuten Ukko-Koli, Punkaharju t. m. s., ei varsinainen Kannas voi erin suuria tarjota. Ensi sijassa tällöin tulee kysymykseen vain Vuoksen—Kiviniemen—Suvannon reitti, joka kyllä puolustaa paikkaansa ja on katsomisen arvoinen milloin hymyilevine, pehmeäpiirteisine rantoineen ja saarineen milloin taas jyrkkänousuisine, komeine rantamäki-ineen ja metsineen. Milloin suvantolaajennuksia muodostaen, milloin kapeana, nopeasti kiitävänä virtana pusertuen huomattaviksikin koskiksi, kuten Kiviniemessä ja Taipaleen virrassa.

Tämä luoteesta kaakkoon kulkeva vesiväylä — Karjalan kannaksen monien laaksojen ja harjanteiden yleinen suunta on luoteesta kaakkoon — on päätekohta Suomen suurimmalle vesistölle. Vuoksen vesialue on maamme suurin. Sen varrella on kasvullisuus varsin lajirikas, ja moninaisissa muodoissa esiintyvät sen nähtävyydet.

Kun tämän lisäksi mainitsen vielä Käkisalmen tienoot, Raudun korkeat ylängöt ja ihanat laaksot sekä merenrantaisen Terijojeen, onkin jo tullut mainituksi Kannaksen huomattavimmat paikat tavallisen matkailijan kannalta katsoen.

Mutta syynä siihen, että minä tässä olen koetellut lukijan kärsivällisyyttä ja kuletellut häntä aivan ympäri Kannasta, on se seikka, että Kannas, sen luonto ja sen olot, ovat muualla Suomessa niin peräti vähän tunnetut.

Mutta eiköhän oikean matkailun merkitys lienekin siinä, että sen kautta ei aiota tutustua ainoastaan joihinkin »muotiin tullessiin» paikkoihin ja erikoisnähtävyyksiin, vaan tahdotaan todella oppia tuntemaan maata, sen oloja ja kansaa. Ja ennenkaikkia omaa maata ja sen kansaa. Monellekin meikäläiselle, joka on haistellut Berlinin asfaltin käryä ja tuntee Parisin parhaat yökahvilat, olisi terveellistä tutustua hiukan paremmin omaan maahan, edes ensin sen nähtävyyksiin ja kauneuksiin ja sitten myös sen kansan oloihin ja elämään eri seuduilla armasta isänmaatamme. Ei mikään korulause, vaan lämmin velvoitus olkoon sananparsii: tunne maasi!

Ja ennenkaikkeaa tulisi tämän kohdistua niihin seutuihin, jotka ovat meille jokaiselle mitä merkityksellisimmät, rajaseutuihin. Ja raskain rajan taakka on aina ollut kannettavanaan Karjalan kannaksella. Vuosisatojen taistelutanner se on ollut, lahjoitusmaakurjuuden se on läpikäynyt — viimeiset veriset muistot siitä ovat vasta vuodelta 1837 — mutta kaikki se on kestänyt, kaiken alta sen kansa on noussut ja nousee. Matkallani sain monta vakuuttavaa todistusta sen kansan puhtaasta, korkeasta, horjumattomasta isänmaallisuudesta.

Itä-Suomeen matkustajat alkööt pysähtykö ihailemaan ainoastaan vanhan Viipurin kunniakkaita historiallisia nähtävyyksiä, Monrepos'n puiston ihmeteltävää, rehevää luonnonkauneutta ja Imatran ylpeitä kuohuja, vaan suunnatkoot matkansa myöskin Kannakselle. Ken kaunista Vuoksea laivalla viilettäen, ken autolla aina Rautuun asti, ken vain Terijoen rannan vilpoisissa laineissa virkistymään ja sen ympäristöön tutustumaan. Mahdollisuuksien mukaan. Kannas tarjoaa vastaanottavalle mielelle myös puolestaan osansa. Ja sen taloudellista nousua tekevä kansa ystävällisyyttä ja vieraanvaraisuutta.

Me voimme luottaa Karjalan kannakseen. Mutta se ei suinkaan ansaitse meidän unohtamistamme.

Eero Eerola.

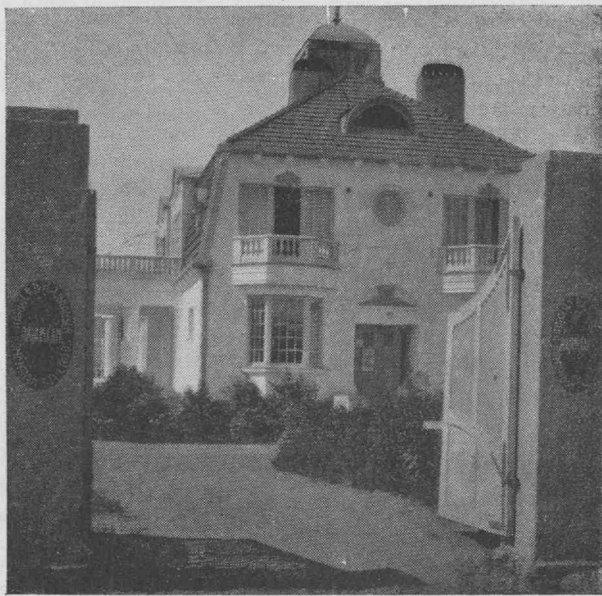
Huvila-asutus Karjalan kannaksella.

Kun matkustaja muualta Suomesta saapuu Karjalan kannaksen kaakkoisimpaan osaan, lähelle Venäjän rajaa, herättävät hänen huomiotansa ne lukemattomat, nykyisin autioina ja rappeutuneessa kunnossa olevat huvilaryhmät, jotka katkeamattomana jonona ulottuvat n. kolmenkymmenen kilometrin pituudelta pitkin Suomenlahden rannikkoa ja ulottuvat pitkälle myöskin sisämaahan. Tällä hetkellä tarjoavat nämä huvilat lohduttoman kuvan ränsistyneine ulkomuotoineen, särkyneine ikkunoineen ja ovineen sekä tyhjinä ammottavine huoneineen.

Mutta ennen vapaustaisteluumme, venäläisvallan aikana, tarjoutui näillä seuduilla nähtäväksi toisenlainen kuva. Silloin oli siellä hälinää ja elämää. Suomenlahden valkohiekkaisia rantamia reunustivat pietarilaisten ylimysten upeat loistohuvilat hyvin hoidettuine puutarhoineen, terasseineen ja aallönmurtajineen. Kannaksen terveelliset ja kuivat petäjämetsät, sen sadat pikkujärvet

ja lukemattomat kukkulat laajaperspektiivisine näköaloineen kuhisivat täynnänsä pitkin päiviä joutoaikaansa kuluttavia ja kesäisiä öitä valvovia vieraita.

Kaikkiällä oli kesäisin liikettä ja touhua. Rautatiet, joita kulki halki Kannaksen kaksi kappaletta, kuljettivat tunnin tai puolen väliajoin kulkevilla junilla miljoonakaupungin asukkaita kymmenintuhansin. Satoihin nousivat asemilta lähtevät ajurinrattaat, joissa istui iloisia suurkaupunkilaisia. Silloin virtasi näiden vieraiden mukana rahaa. Suomen valtio laski rautateillä ja tullissa saamansa tulot miljooneissa, rahamiehet täyttivät kukkaronsa, virkamiehet ansaitsivat, kauppiaat hykertelivät käsiään, talonpoika sai hyvän hinnan maitolitrasta, kuskipukilla istuva ajuri sai kitsastelematta viisinkertaisen maksun kyydittävältään j. n. e.

Huvila Tevijoella

Mutta tämän valoisalta näyttävän kuvan rinnalla näyttäytyivät synkät varjot. Mielihyvin näkivät mahtavat venäläiset suomisyöjät, mitenkä rajamaa vähitellen painui suuren isänmaan pauloihin, mitenkä venäläinen valloitus laajensi aluettaan yhä kauemmaksi Suomen rajojen sisäpuolelle ja mitenkä rajamaan sulattaminen emämaahan näytti tätä tietä helpoimmin ja varmimmin tapahtuvan. Kesäisin nousi venäläisen asutuksen määrä yli 100,000 ja pieni suomalainen, n. 5,000 nouseva väestö hukkui pienenä pisarana tähän muukalaiseen asutusmereen. Venäläinen väestö oli kulttuurinsa, taloudellisten edellytystensä ja poliittisen mahtiase-

mansa perusteella suomalaista väestöä monin verroin voimakkaampi. Suuria aloja suomalaisesta maapohjasta, yhteensä n. 54,000 hehtaaria oli muukalaisten hallussa. Huvilain lukumäärä nousi n. 10,000 ja viljelystiloja oli jo lähes 1,000 kpl. siirtynyt muukalaisten puutarhamaaksi tai kasvattamaan heinää omistajiensa jalorotuisille ratsuille.

Mitenkä oli tällainen kehitys päässyt muodostumaan?

Tavallinen käsitys on se, että huvila-asutus Karjalan kannaksella on myöhäisemmän ajan ilmiö ja että Kannaksen talonpojan osuus on tässä kehityksessä ollut ratkaiseva. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita, vaan ovat huvila-asutuksen juuret etsittävässä jo niiltä ajoilta, jolloin muukalainen asutus lahjoitusmaajärjestelmän muodossa oli maahamme istutettu. Jo silloin kun Kivennavan pitäjä kuului lahjoitusmaana Venäjän tykistöhallitukselle, annettiin venäläisille huvila-asukkaille maapalstoja vuokralle. Kun tämä lahjoitusmaa-alue v. 1875 siirtyi uudelle omistajalle, ruhtinas Uchtomskille, oli Terijoen kylässä 28 huvilapalstaa pietarilaisten kesäasukkaiden hallussa. Kun Suomen valtio v. 1882 pääsi tämän alueen isännäksi, oli huvilapalstoja puolisisäntää.

Suomen valtion ensimmäisiä toimenpiteitä oli antaa täysi omistusoikeus niille venäläisille, joiden huvilapalstat tähän asti olivat olleet vain vuokralla. Mutta Suomen valtion huvilapolitiikka ei rajoittunut ainoastaan aikaisemman huvila-asutuksen vakiinnuttamiseen, sen toimesta ryhdyttiin lisäämään huvila-asutusta. Kahden komitean, Lintulan komitean (v. 1882) ja huvilakomitean (v. 1890) avulla erotettiin Suomen valtion omistamasta maasta erinäisiä huvilatiloja, jotka jaettiin palstoihin ja näitä alettiin myydä venäläisille. Näin myytiin ainakin toistasataa huvilapalstaa venäläisille Terijoen, Kuokkalan ja Raivolan kylissä.

Samoihin aikoihin, jolloin Suomen valtion toimesta alettiin myydä maita venäläisille, ilmestyi myöskin asetus (v. 1891), jonka mukaan venäläisille kävi mahdolliseksi ilman suurempia vaikeuksia hankkia ja hallita kiinteätä omaisuutta Suomessa. Aikaisemmin olivat nimittäin yksityiset venäläiset olleet maanomistukseen nähden samassa asemassa kuin ulkomaalaiset. Lisäksi myönnettiin v. 1891 asetuksessa erinäisiä helpotuksia nimenomaan huvila-asukkaille. Myöhemmin, nimittäin v. 1903 annetulla asetuksella poistettiin vielä nekin vähäiset muodollisuudet, joita venäläisillä v. 1891 asetuksen mukaan oli ollut hankkiessaan maaomaisuutta Suomessa.

Suomen valtion alulle panema huvilapolitiikka perustui siihen käsitykseen, että venäläisen huvila-asutuksen kautta voitaisiin elvyttää lahjoitusmaajärjestelmän lamauttamaa talouselämää ja vaikuttaa kehittävästi maanviljelykseen Karjalan kannaksella. Näissä toiveissa kumminkin petyttiin, sillä huvila-asutus sai myöhemmin niin suuren laajuuden, että se päinvastoin kuin oli toivottu, tuli pahimmaksi esteeksi maataloudelliselle kehitykselle niissä osissa

Kannasta, missä huvila-asutusta oli. Se vieroitti väestön pois vakaammasta työnteosta ja houkutteli sitä satunnaisesti ansioihin, jotka hetkellisesti tuottivat, mutta helpolla ansaittuina helposti kuluivat.

Huvila-asutus olikin aikoinaan, venäläisvallan loppuaikoina laajimmillaan ollessa, enimmänsä huolestuttava kuin mikään muu Karjalan kannaksen erikoiskysymyksistä. Se levisi uhkaavana painajaisena yhä laajemmalle, se vieroitti maasta yhä suuremman määrän talonpoikaisainesta ja saattoi heidät hiusuvalle pinnalle. Mutta sen ohella tuli kansallinen vaara, joka oli sitäkin uhkaavampi, kun venäläiseen rajamaapolitiikkaan ilmeisesti sisältyi hiljainen maa-alueen valtaus.

Uuden, itsenäisen asemamme kautta on myöskin Karjalan kannaksen huvilakysymys joutunut uuteen vaiheeseen. Yhdellä kädenpyyhkäisyllä hävisivät entiset venäläiset asukkaat Kannakselta Venäjän vallankumouksen puhjettua. Vain pieni murto-osa entisistä huvila-asukkaista on jäänyt rajan tälle puolelle, asuen enimmäkseen suuressa puutteessa ja kokonaan ilman käskemis- ja isäntävaltaa, joka heille ennen oli ominaista. Heidän asuntonsa ovat jääneet tyhjiksi ja entinen loistava huvila-alue tarjoaa nykyisin, niinkuin alussa mainitsimme rappeutuneen ja kuolevan kuvan.

Itsenäisen Suomen ensimmäisiä tehtäviä oli ryhtyä suunnittelemaan toimenpiteitä vastaisen venäläisen asutuksen ehkäisemiseksi maassamme. V. 1920 julkaistu laki kieltää ulkomaalaisen hankkimasta kiinteistöä Viipurin läänissä, mikäli ei laillisesti hyväksytyissä ja vahvistetuissa sopimuksissa vieraitten valtioiden kanssa toisin määrätä. Tämän kautta voidaan, niinkauan kuin ei lakia toiseksi muuteta, ainakin estää uuden muukalaisen asutuksen syntyminen Karjalan kannaksella ja koko Viipurin läänissä.

Vaikeammin ratkaistava kysymys Karjalan kannaksella on kuitenkin ollut järjestää sen muukalaisten omaisuuden hoito, joka on sinne jäänyt omistajien poistuttua ja kadottua jäljettömiin. Valtiovallan puolelta on ryhdytty tätä omaisuutta huoltamaan. Sitä varten on asetettu erikoinen ulkomaalaisten omaisuuden hoitokunta Viipurin lääniä varten. Sen toimesta on valtion huoltoon otettu ne kiinteistöt, joiden omistajia ei ole tiedossa. Kaikkiaan on n. 3,500 kiinteistöä tällä tavalla otettu valtion hoitoon, niistä suuri osa rakentamattomia palstoja.

Valtion hoitoon otettuja huviloita on hoitokunnan toimesta vuokrattu, mutta on kysyntä ollut suhteellisesti vähäinen. Sen johdosta, että viime kesinä on entiselle venäläiselle huvila-asutusalueelle, lähinnä Suomenlahden rannoille, alkanut tulla suomalaisia kesä-asukkaita, on näillä seuduilla huviloiden kysyntä suurempi. Suurin osa niistä huviloista, joita ei ole voitu vuokrata, on rappeutuneita, vaikkakin joitakin on koetettu korjata. Kuitenkin on viime aikoina alkanut ilmaantua Venäjältä kiinteistöjen entisiä omistajia, jotka ovat vaatineet ja saaneet ne takaisin hoitokun-

nalta. Näin on hoitokunta joutunut luovuttamaan n. 500 kiinteistöä huostastaan.

Vuodesta 1924 lähtien on voimassa olevan lain mukaisesti voitu myydä sellaisia ulkomaalaisten kiinteistöjä, joilla rakennukset ovat rappeutuneet. Tämän vuoden alkuun mennessä on ulkomaalaisten omaisuuden Viipurin läänin hoitokunnan toimesta myyty tällaisia kiinteistöjä yhteensä 424 kpl. ja tullaan tätä myyntiä yhä edelleenkin jatkamaan.

Kun myytävien kiinteistöjen joukossa on ollut myöskin maanviljelystiloja, on näitä koitettu antaa etupäässä sellaisille ostajille, jotka voivat käyttää näitä maa-alueita asutustarkoituksiin. Näin on voitu jossakin määrin lisätä Kannaksen kääpiöviljelijöiden maa-alueita ja edistää pyrkimystä näiden pikkutilojen laajentamiseen. Suurin osa myydyistä kiinteistöistä on kuitenkin ollut huvilapalstoja, joita ei voida asutustarkoituksiin käyttää. Nämä ovat joutuneet joko helsinkiläisille taikka viipurilaisille huvila-asukkaille, mutta suuri osa on joutunut myöskin paikkakuntalaisille, osa ehkä keittotiljoillekin. Rakennuksista on suuri osa myyty myöskin pois-siirrettäväksi.

Näiden toimenpiteiden kautta on saatu aikaan järjestys sitä ennen vallinneeseen anarkiaan. Hoidotta jääneet kiinteistöt ovat tulleet valvotuiksi ja omaisuuden hävittäminen, jota siihen asti oli harjoitettu, on saatu ehkäistyksi. Myöskin ovat ulkomaalaiset yleensä olleet tyytyväisiä Suomen hallituksen toimenpiteisiin, sillä niiden kautta ovat he voineet saada sellaisen korvauksen omaisuudesta, joka nykyisissä oloissa on mahdollista. Vaikka tyytymättömyyttäkin on ilmennyt, on se useimmissa tapauksissa joutunut väärinkäsityksistä ja ilkeämielisistä huhuista, joita on tahallisesti Venäjällä levitetty.

Vielä on mainittava, että ne kiinteistöt, joita ei myydä ja joille ei viiden vuoden kuluttua siitä lukien, jolloin kiinteistön valtion hoitoon ottamisesta on julkaistu kuulutus, ilmesty omistajaa, joutuvat Suomen valtion omiksi.

Näin on nykyisin valtion toimesta järjestetty huvilakysymys Karjalan kannaksella. Myöskin on viime aikoina suuri osa yksityisten venäläisten omistajien hallussa olleista kiinteistöistä joutunut myynnin kautta suomalaisille omistajille. Näin on varsinkin käynyt maanviljelystilojen, joten tässä suhteessa on kehitys käynyt oikeaan suuntaan. Samoin on koko joukko myöskin huviloita siirtynyt venäläisiltä suomalaisille yksityistä tietä. Kuitenkin on vielä entisillä huvila-alueilla suuri joukko rakennuksia. Ne ovat tosin rappeutuneita, mutta vieläkin ne muistuttavat siitä ajasta, jolloin niiden kautta vieras, Kannakselle vahingollinen vaikutus esteettömästi pääsi leviämään.

Erkki Paavolainen.

Kannaksen kansakouluoloista.

I.

Monessa suhteessa Kannaksen kansakoululaitos on aivan erikoinen laadultaan ja merkitykseltään maamme kansansivistystyössä, sillä siksi erilaiset muuhun Suomeen verraten ovat sekä maantieteelliset että yhteiskunnallistaloudelliset olosuhteet olleet. Suurin osa Kannaksen väestöä pääsi taloudelliseen itsenäisyyteen vasta lahjoitusmaakysymyksen järjestelyn jälkeen, joka järjestely tapahtui pääasiallisesti vasta 1870 luvulla. Ei siis olisi ollenkaan ihmeteltävä, jos näin myöhäiseen aikaan maaorjuudessa elänyt väestö olisikin suhtautunut kansakoululaitokseen alussa hyvinkin epäluuloisesti. Mutta kuitenkin tuntuu siltä kuin väestön vastustus kouluja kohtaan ei olisi ollut edes niinkään voimakasta, kuin se monilla muilla seuduilla maattamme on ollut niihin aikoihin. Ensimmäisinä Kannaksen kunnista saivat koulunsa UusikirKKo 1872, Muolaa, Heinko ja Kivennapa 1874, Rautu 1876, ja Valkjärvi 1878. Sen jälkeen on kouluja perustettu Kannaksen kuntiin aivan yhtä ripeästi kuin muuallakin Suomessa, siitä antavat virallisten tilastojen numerot vakuuttavan kuvan. Mutta Kannaksella näyttää koulujen perustaminen olleen tavallista ripeämpääkin, sillä nyt oppivelvollisuuslain voimaan tultua tarvitaan uusia kouluja suhteellisesti vähemmän kuin monissa varakkaissa kunnissa vanhoilla kulttuuriseuduilla.

Tähän kansakoululaitoksen nopeaan yleistymiseen Kannaksella lienee tosin luonnollisiakin edellytyksiä olemassa, mutta siitä huolimatta ei voine kieltää sitäkään, että Kannaksen väestö on herkemmin vaistonnut tiedon merkityksen taloudellisen nousemisensa edellytyksenä kuin onnellisempien seutujen väestö. Luonnollisina edellytyksinä kansakoululaitoksen ripeään laajentumiseen voinee pitää Kannaksen verrattain taajaa asutusta ja toiseksi asustusten muodostamia väkirikkaita kyliä, joista kustakin helposti muodostui koulupiirinsä. Sitä paitsi oli lahjoitusmaajärjestelmän mukana Kannakselle pesiytynyt varsin voimakkaana kyläkuntakäsité, jota vastoin kunta hallinnollisena kokonaisuutena oli vie-raampi ja outo käsité. Tästä käsityskannasta varmaankin johtui se, että Kannaksella piirikoulujärjestelmä tuli aivan yleiseksi ja näyttää siltä, kuin vasta piirikoulujärjestelmä olisi erikoisen tehokkaasti vaikuttanut koulujen yleistymiseen. Ja luonnollistahan olikin, että kuntakokouksissa monet vastustivat uusien koulujen perustamista juuri siksi, että he eivät käsittäneet siitä koituvan hyötyä heille itselleen henkilökohtaisesti ja heistä tuntui vaikealta veronmaksajina ruveta toisille koulua kustantamaan. Mutta piirikoulun kustannuksiin sentään useimmat olivat taipuvaisia ottamaan osaa, sillä tulihan heidän suorittamansa kustannukset käy-

tyksi silminnähävästi kotikylän hyväksi. Vaikkakin toiselta puolen piirikoulujärjestelmä aiheutti paljon pikkumaisia ja turhia riitoja, jotka toisinaan saattoivat paisua jopa koulun toimintaakin häiritseviksi, niin kuitenkin näyttää piirikoulujärjestelmä kansakoululaitoksen perustautumiskautena olleen arvaamattomaksi hyödyksi. Kun nyt olosuhteiden muututtua piirikoulujärjestelmästä on luovuttu, on se järjestelmä ennättänyt jo luoda Kannakselle verrattain tiheän kouluverkon. Mutta piirikouluajatus ei ole kuitenkaan vielä kokonaan kuollut. Siitä todistuksena mainittakoon, että esim. Johanneksen kunta, joka on varakkaimpia kuntia koko maassamme ja jossa oppivelvollisuus on jo kauttaaltaan täydessä voimassa, on sisällyttänyt kansakoululaitoksensa ohjesääntöön määräyksen, että koulujen johtokuntain jäsenet valitaan piirikokousten ehdottamista henkilöistä. Saman kunnan eräissä koulupiireissä on piirin asukkaat jaettu ryhmiin, jotka sitten vuoronsa mukaan huolehtivat koulun pesusta ja suursiivouksista. Eräissä toisissakin kunnissa pidetään säännöllisesti vuosittain vieläkin piirikokouksia, joissa päätetään halkojen hankinnoista y. m. samantapaisista asioista, vaikka missään säädöksissä ei olekaan piirien jatkuvaa toimintaa enää edellytetty. Erikoisesti on myöskin pantava merkille se paikallista itsetuntoa uhkuva sävy, joka siellä täällä usein esiintyy puhuttaessa »meidän piirin koulusta».

Kannaksen kansakoululaitoksen nykyinen tila näyttää ulkonaisesti verrattain hyvältä. Niinpä esim. Äyräpään piirissä, joka käsittää 13 Etelä-Kannaksen kuntaa, on tätä nykyä 135 kansakoulu-piiriä, joista 53:ssa toimii täydellinen kansakoulu, 69:ssä ainoastaan yläkansakoulu, yhdessä supistettu koulu ja 7:ssä ainoastaan alakoulu, joten vain kuusi piiriä on kokonaan ilman koulua. Näistäkin kolme saa koulun ensi kesänä. Harva tarkastuspiiri voinee esittää suhteellisesti parempia numeroita, varsinkin kun lisäksi otetaan huomioon se, että verrattain harvat koulut ovat kokonaan vuokrahuoneissa, joten koulujen rakennustoimessa tulevat etupäässä laajennustyöt kysymykseen.

Mutta toiselta puolen täytyy myöntää, että kaikesta edellä esitetystä huolimatta Kannaksen kouluolot antavat lähitulevaisuudessa kansanvalistuksen ja Kannaksen ystäville paljon huolta, sillä nykyisin Kannaksella vallitseva taloudellinen murroskausi saattaa vuosikausiksi eteenpäin haitata kansakouluolojen kehitystä. Ovathan Kivennapa, Terijoki ja Uusikirkko menettäneet huvila-asutuksen tuottamat runsaat tulot ja muut rannikkopitäjät kalastuksen ja merenkulun runsaat ansiot. Tästä on ollut seurauksena, että sadat perheet kussakin kunnassa, ovat muuttuneet entisistä hyvinvoivista veronmaksajista puutetta kärsiviksi, ellei suorastaan köyhäinhoitoon turvautuviksi. Pienet, karut ja usein huonosti hoidetut maapalat eivät yksinään kykene asukkaille antamaan edes riittävää toimeentuloa, joten perheitä muuttaa muille seuduille. Luonnollista on,

että kauttaaltaan niukoissa oloissa elävä väestö ei kestä ajan oloon sitä verorasitusta, minkä kunnat ovat pakoitetut jäsenilleen asettamaan. Vaikkakaan uusien koulujen rakentaminen täällä ei muodostu niin raskaaksi kuin monissa muissa seuduissa, niin kuitenkin tarvittavat laajennukset ja vuotuiset ylläpitokustannukset saattavat muodostua kohtalokkaiksi Kannaksen väestölle.

Kannaksen kansakoulujen saattamiseksi kilpailukykyiseksi opettajain saamisessa on ollut valtion suorittamalla n. s. rajaseutulillisillä edullinen vaikutus. Niinpä Äyräpään piirissä kuluvana lukuvuotena on enää 11 virkaa epäpäteväin opettajain hoidossa. Mutta Kannaksella ei riitä ainoastaan se, että opettajat ovat muodollisesti päteviä virkaansa, vaan niiden pitäisi olla parhaita saatavissa olevia ja sellaisia, jotka haluaisivat ja kykenisivät myöskin luokahuoneen ulkopuolella seudun kohottamiseksi työskentelemään. Kuntien toimenpiteitä asian hyväksi ehkäisee edellä kuvattu taloudellinen pulakausi, joten täytyy toivoa, että valtiiovallan taholta rajaseutulisien avulla tätä seikkaa koetetaan auttaa. Mutta eräällä toisellakin tavalla olisi mahdollisuuksia asiaan vaikuttaa.

Kannaksella nykyisin tehdään voimakasta työtä pienviljelyksen ja nimenomaan puutarhaviljelyksen kohottamiseksi. Kansakoulujemme opetussuunnitelmissa on varattu huomattava sija näiden asiain opettamiseen. Mutta hyvin harva Kannaksen kansakoulu omistaa sellaisen tonttimaan, jossa voisi järjestää koulupuutarhaa puhumattakaan lain säätämistä opettajain viljelysmaista ja asianmukaisesta laitumesta. On pidettävä ilmeisenä ja vakavana puutteena tällaista asiaintilaa. Onhan selvää, että asianmukaisesti järjestetty puutarhanhoito- ja maatalousopetus kansakoulussa antaisi paljoa parempia tuloksia kuin kymmenetkään esitelmäsarjat, ja että kunnollisten opettajan viljelysmaiden järjestäminen vaikkinnuttaisi Kannaksen kouluille sellaisen opettajiston, joka maatalouden kohottamisessa voisi tehdä Kannaksen väestölle suuria palveluksia. Kun kunnat eivät tätä koulujen viljelysmaakysymystä kyyenne järjestämään, olisi suotavaa, että rajaseudun maatalouden hyväksi toimivat järjestöt ottaisivat tämän asian hoitoonsa ja veisivät sen onnelliseen ratkaisuun.

Kannaksen kansakoululaitoksella on ollut näihin saakka ja varmaan tulee olemaan vastaisuudessakin keskeinen asema seudun kohottamisessa niin henkisessä kuin taloudellisessa suhteessa. Siksipä nykyaikaisen rajaseutupolitiikan tulisikin erikoisella valppaudella seurata sen jatkuvaa kehitystä ja tarpeen vaatiessa ryhtyä poikkeuksellisiinkin toimiin sen tukemiseksi, jotta se pysyisi tärkeän tehtävänsä tasalla.

II.

Tukalista oloista huolimatta on valistustoiminta Karjalan kannaksella löytänyt kaikkina aikoina suotuisan maaperän. Vapaan valistustoiminnan työmuodot ovat saaneet siellä jalansijaa yhtä varhain kuin muuallakin maassamme, ovatpa eräillä aloilla, esim. kirjastotoimen, muutamat Kannaksen pitäjät käyneet ensimmäisinä.

Samoin on ollut laita virallisen valistustoiminnan alalla. Kansakoululaitos pääsi Karjalan kannaksella alkuunsa jokseenkin samoihin aikoihin kuin muuallakin maassamme. Mieltäliikuttavalla alttiudella uhrasivat kunnat varoja kansakoululaitoksen hyväksi ja opillisen sivistyksen merkitys tajuttiin sikäläisen väestön keskuudessa, vaikka eräissä kunnissa vallitsi vielä lahjoitusmaajärjestelmän painajainen.

Tästä onkin ollut seurauksena, että kansakouluverkko on tätä nykyä Karjalan kannaksella laajimpia koko maassa. Lukemalla Karjalan kannakseen ne kunnat, jotka ovat Laatokan ja Suomenlahden sisimmän osan, (Viipurin lahden, Koiviston saariston ja Kronstadtin lahden) välissä ja jotka sijaitsevat sen viivan kaakkoispuolella, joka on ajateltu vedetyksi Viipurin ja Käkisalmen välille, on tämä seutu ensimmäisiä koko maassa mitä tulee kansakouluverkon laajuuteen.

Pelkkä kansakoulujen luvun absoluuttinen määrä ei vielä selvitä sitä laajuutta, mikä kansakoululaitoksella on Karjalan kannaksella. Sitä varten on tehtävä vertailevia huomioita maan muihin osiin nähden. Karjalan kannaksen kansakouluverkon suhteellinen laajuus käy selville tilastosta, joka ilmaisee koulumatkan pituutta. Tämän mukaan on viimeksi ilmestyneen kansanopetuksen tilaston mukaan koulua käyvistä oppilaista sellaisia, joiden koulumatka on pitempi kuin 5 km. seuraavasti:

Karjalan kannaksella	240	kpl.	eli	2,0 %
Uudenmaan läänissä	818	„	„	3,0 „
Viipurin l. (kokonaisuudessaan)	1830	„	„	3,7 „
Turun ja Porin l.	1273	„	„	3,9 „
Vaasan l.	1803	„	„	4,8 „
Hämeen l.	1578	„	„	5,5 „
Ahvenanmaan maakunn.	99	„	„	6,3 „
Oulun l.	1353	„	„	6,3 „
Kuopion l.	2958	„	„	10,3 „
Mikkelin l.	2244	„	„	15,8 „

Edellä olevasta taulukosta käy selville, että lähinnä Uudenmaan lääninä on suhteellisesti tihein kansakouluverkko Viipurin läänissä. Mutta olot Karjalan kannaksella ovat tässä suhteessa

huomattavasti paremmat kuin koko Viipurin läänissäkin. Karjalan kannas, johon edellä lausutun määritelmän mukaan kuuluu 16 kuntaa, on kansakouluverkon laajuuteen nähden ensimmäisellä sijalla koko maassa.

Eräissä osissa Karjalan kannasta on kansakouluverkko kehitetty vieläkin täydellisemmäksi. Niinpä Karjalan kannakseen kuuluvassa osassa Rannan kihlakuntaa on ainoastaan 0,7 % koulussa käyvistä lapsista sellaisia, joiden koulumatka on pidempi kuin 5 km. Äyräpään kihlakunnassa on vastaava prosenttiluku 2,1 ja ainoastaan Käkisalmen kihlakunnan suhteellisesti korkea prosenttimäärä vaikuttaa sen, että keskimäärä koko Karjalan kannaksella nousee äsken mainittuun määrään, joka sekin on alempi kuin muualla maassamme.

Lienee mielenkiintoista panna merkille, että äärimmäisissä rajapitäjissä, jotka ovat lähinnä Venäjän rajaa, nimittäin Terijoella, Kivennavalla, Raudussa ja Metsäpirtissäkään ei sellaisia oppilaita, joiden koulumatka nousee yli 5 km., ole kuin 2,07 % kaikista oppilaita.

Sikäli kuin yleensä on mahdollista mitata valistustoiminnan tehokkuutta numeroilla, osoittavat edelläesitetyt tilastolliset laskelmat, että kansakoululaitos Karjalan kannaksella on varsin pitkälle kehitetty. Monet, onnellisemmissa oloissa eläneet ja varakkaat seudut ovat tässä suhteessa jättäytyneet paljon jäljelle Karjalan kannaksesta. Mikä tähän on vaikuttanut, ei ole arvosteltavissamme, mutta vaikuttavana tekijänä kansakoululaitoksen nopeaan ja laajaan kehitykseen Karjalan kannaksella on varmaankin ollut tämän seudun väestön uhrautuva harrastus ja valppaus.

Erkki Paavolainen.

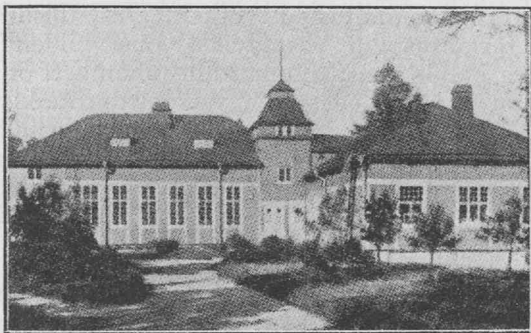
Kansanopistot Kannaksella.

Onko mahdollisesti se seikka, että Karjalan kannaksen kunnat ovat saaneet uhrata niin paljon varoja kansakoululaitoksen kehittämiseksi, vaikuttanut siihen, että Kannaksella toimivat kansanopistot eivät ole saaneet sitä aineellista tukea kuntien ja väestön puolelta kuin muualla maassamme, on ehkä syytä asettaa kysymyksen alaiseksi. Niin on kuitenkin asianlaita, että Kannaksella toimivat kaksi kansanopistoa, Kanneljärven (ent. Uudenkirkon) ja Räisälän kansanopistot ovat saaneet työskennellä ahtaissa oloissa.

Siitä huolimatta ovat ne etupäässä Viipurin kaupungin eräiden valistusta harrastavien kansalaisten tukemina voineet kehittää laajan ja hedelmällisen työskentelyn. Vanhin Kannaksen opistoista on Kanneljärven kansanopisto, joka perustettiin v. 1894, ollen van-

himpia kansanopistoja koko maassamme. Se on toiminut nyt jo yli kolmekymmentä vuotta. Räisälän kansanopisto on perustettu v. 1908, joten sekin kohta saavuttaa 20:n ikävuotensa.

Vielä vaikeampi kuin muilla valistustoiminnan aloilla on kansanopistotyön vainioilla numeroilla osoittaa työn tuloksia. Se seikka, että näissä kahdessa opistossa käyneiden oppilasten lukumäärä nousee n. 3,000:teen, ei vielä sinänsä ole pätevä todistuskappale näiden laitosten työskentelyn tuloksista, vaikkakin se osaltaan osoittaa, että kansanopistoharrastus on Karjalan kannaksella erinomaisen runsas.

Kanneljärven kansanopisto

Jos tahtois arvioida kansanopistotyön merkitystä Karjalan kannaksella, niin olisi seurattava opistokasvattien elämäntoimintaa heidän jouduttuaan täyttämään tehtäviään kansalaisina ja yhteiskunnan jäseninä. Tässä suhteessa antaa Kanneljärven kansanopiston 30-vuotisjuhlaan ilmestynyt juhla-albumi selventävän kuvan. Mainittuun julkaisuun sisältyy näet niiden lähes kahteentuhanteen nousevan oppilaan elämäkerta, jotka siihen mennessä olivat käyneet opiston. Tämä vaikean työn takana ollut elämäkertakokoelma osoittaa, että suuri osa entisistä kansanopistolaisista on myöhemmän elämänsä aikana joutunut suorittamaan kotipaikkakunnallaan merkittävää kulttuurityötä niin henkisen kuin aineellisenkin elämän aloilla.

Varmaankin on Karjalan kannaksen vilkkaaseen vapaaseen valistustoimintaan osaltaan vaikuttanut kansanopistoväki. Kannaksella ovatkin nämä kaksi valistustustyön muotoa, vapaa valistustoiminta ja kansanopistoliike kulkeneet käsi kädessä, toisiaan tukien ja toisistaan apua saaden.

Erikaisen leiman Kannaksen kansanopistotyölle antaa kuitenkin se erikoislaatuinen henki, joka kannakselaisissa opistoissa on leimaa antava. Kannaksen opistothan ovat rajavartioita ja niillä on

ennen kaikkea suoritettavana isänmaallinen herätys- ja kasvatustyö. Mutta Kanneljärven kansanopisto on sitäpaitsi ulotuttanut vaikutuksensa yli valtiollisen rajankin, Inkerinmaalle. Ennen rajan sulkemista oli tässä opistossa joka vuosi huomattava määrä inkeriläisiä oppilaita ja nousee opistossa käyneiden inkeriläisten oppilaiden lukumäärä nykyisin koko joukon yli kahdensadan. Viimeisinä vuosina on pääasiallisin aines pakolaisoppilaista molemmissa Kannaksen opistoissa ollut inkeriläistä.

Mutta kansanopistojen, samoin kuin alueemme kansalaisopistojenkin tehokasta työskentelyä on haitannut varojen puute. Molemmat kansanopistot Kannaksella ovat suurien velkataakkojen rasittamia. Jotta näiden laitosten työskentely saataisiin tehokkaaksi ja ne täysin tarkoitustaan vastaaviksi, olisi niiden taloudellista asemaa tuettava paljon runsaammin kuin tähän asti on tapahtunut. Kun valtion apu ei nouse edes 50 %:iin opiston kaikista menoista, niin lienee käsitettävissä, kuinka vaikea Kannaksen kansanopistojen on työskennellä. Senvuoksi onkin lähimmän ajan tärkeimpiä tehtäviä löytää keinoja tämän asiain tilan auttamiseksi.

Erkki Paavolainen.

Vapaa kansanvalistustyö Karjalan kannaksella.

Vapaa kansanvalistustyö on Karjalan kannaksella melkein yhtä vanhaa kuin rintamaillakin. Se juontaa juurensa aikaan kolmenkymmentäviisi vuotta takaperin ja toisinpäin vieläkin pitemmälle. Voidaan sanoa, että sikäli kuin kansakouluja Kannakselle perustettiin, sikäli vapaa valistustyökin pääsi alkuun. Ensiksi perustettiin tavallisesti lauluseura. Ja kun muita seuroja ei ollut, muodostui sen työ voimakkaaksi ja monipuoliseksikin. Monissa kylissä, joissa nyt ei ole minkäänlaista laulukuoroa, saattoi silloin olla sekä mies- että naiskuoro. Ja kumpikin tavallisesti varsin korkealla tasolla. Näiden jälkeen alettiin perustaa nuorisoseuroja. Tavallisesti kävi niin, että lauluseura teki aloitteen nuorisoseuran perustamiseksi. Nuorisoseura-aate kulki siinä 1900 paikkeilla kevät-tuulen tavoin ympäri maan sytyttäen mieliä. Ihme olisi ollut, jos helposti syttyvät kannakselaiset olisivat voineet pysyä sille kylminä. Ensimmäiset nuorisoseurat perustettiin kirkonkyltiin ja rautatieasemien lähelle, mutta vähitellen alettiin niitä perustaa syrjäisempiinkin kyliin. Tuskin koko maassamme on seutua, jossa nuorisoseuroja olisi niin tiheässä kuin Kannaksella. Ei ole harvinaista, että kolmen kilometrin päähän jostakin nuorisoseurasta on perustettu uusi seura. Ovatpa muutamat seurat vieläkin lähempänä toisiaan. Ja alkuaikoina riitti innostuneita jäseniä jokaiseen seuraan.

Myöhemmin on alettu huomata, että seuroja on alkuinnostuksen vallitessa perustettu liian tiheään ja monissa paikoin ovat lähellä-olevat seurat yhdistyneet.

Tällä hetkellä on Karjalan kannaksella toiminnassa 110 nuorisoseuraa ja niissä jäseniä noin 4,500. Laulukuoroja on näissä 36.

Opintokerholiike, joka vasta viime vuosina on alkanut levitä maassamme, on saanut Kannaksella varsin vankan jalansijan. Nuorisoseuroilla on varsinaisella Kannaksella 34 opintokerhoa, joiden jäsenmäärä kerhoa kohden vaihtelee 30—10 välillä.

Kirjastoliike on Kannaksella kulkenut myöskin läheisessä yhteydessä nuorisoseuraliikkeen kanssa. Nuorisoseurat ovat tukeneet piirikirjastojen syntymistä, mutta ne ovat myöskin perustaneet itselleen suuren joukon kirjastoja. Vielä tälläkin hetkellä, useiden seurojen yhdistettyä kirjastonsa kuntien kirjastoihin, on Kannaksen nuorisoseuroilla 60 kirjastoa. Suurimmat käsittävät 600 nidosta, pienempien sisältäessä 100 nidosta. Kirjastojen käyttö on ollut varsin vilkasta.

Vaikka Kannas onkin aineellisesti köyhää seutua, ovat Kannaksen nuorisoseurat rakentaneet 78 seurataloa, joista useat ovat varsin uhkeita, maksaen muutamat alhaisenkin arvion mukaan 2—300,000 mk.

Nuorisoseuraliike on Kannaksella niinkuin muuallakin pyrkinyt herättämään ja vireilläpitämään isänmaallista mieltä ja auttamaan jäseniään tietojen hankkimisessa. Se on pyrkinyt erilaisten taideharrastusten avulla kehittämään myöskin nuorten tunne-elämää oikeaan suuntaan. Erikoisesti on nuorisoseurojen suorittama isänmaallinen herätystyö ollut suuriarvoista täällä, missä venäläinen vaikutus on vuosikymmenien aikana pyrkinyt valtaan. Suurimerkityksellisin se on ollut n. s. sortovuosien aikana. Nuorisoseurojen isänmaallisissa juhlissa pidetyt puheet, lausutut runot, laulut ja näytelmät ovat pitäneet silloin vireillä uskoa valoisampien aikojen koittoon.

Kannaksen nuorisoseurat kuuluvat Etelä-Karjalan Nuorisoseuraan, joka kurssien ja kiertävään neuvojain avulla on niiden työtä syventänyt.

Vapaa valistustyö ei Kannaksella ole kuitenkaan supistunut siihen minkä nuorisoseurat ovat suorittaneet, vaikkapa niiden osuus onkin huomattavin.

Kannaksella on toiminut myöskin raittiusseuroja. Vanhimpia niistä ovat Käkisalmen r. y. perustettu 1883, ja raittiusyhdistys »Itu», Kaukola, Suokkala, perustettu 1905. Enimmin on raittiusseuroja ollut Kannaksella ennen vapaussotaa, jolloin niitä oli noin 30. Niistä on sodanjälkeen vain pieni osa jatkanut toimintaansa. Viime vuonna on vain 9 seuraa lähettänyt vuosikertomuksensa ja on niissä jäseniä noin 500. Jäsenmäärä on kuitenkin viime aikoina

ollut kasvamassa. Raittiusseurat ovat tietysti ennenkaikkea koettaneet täyttää varsinaista tehtäväänsä, taistella juoppoutta vastaan, mutta samalla ne ovat tehneet samantapaista valistustyötä kuin nuorisoseuratkin.

Uusimpina valistusjärjestöinä ovat Kannaksella mainittavat Terijoen, Raudun ja Käkisalmen kansalaisopistot. Vaikka niiden toiminta onkin enemmän koulumaista kuin edellämainittujen seurojen, kuuluvat ne kuitenkin samaan ryhmään. Ne eivät ole rajoittaneet työtään yhteen paikkaan, kuten koulut eivät edes yhteen pitäjäänkään, vaan ovat niiden johtajat kiertäneet laajalti ympäristössäänkin pitämässä esitelmiä ja ohjailemassa kerhojen työtä.

Terijoen kansalaisopisto perustettiin 1921. Sen johtajina ovat toimineet pastori O. Kaksonen, opettaja Niilo Suihko ja ylioppilas Simo Hartikainen. Nykyään on opiston v. a. johtajana opettaja Eetu Karhunen. Opisto on toiminut vakinaisesti kolmessa paikassa ja esitelmiä on pidetty laajalti ympäristössä.

Raudun kansalaisopisto on perustettu 1922. Johtajina ovat toimineet opettajat Santeri Kosonen, J. P. Kokko, Antti Nurmiranta ja Eetu Karhunen. Toimintaa on ollut kahdeksassa eri paikassa, joissa kussakin toimii opintokerho ja kahdessa paikassa laulukuoro.

Käkisalmen kansalaisopisto perustettiin 1921. Johtajina ovat toimineet rehtori Antti Komonen opiston perustamisesta syksyyn 1923, jonka jälkeen v. 1924 loppuun hoitivat sitä yhteisesti maisteri Hilma Hiillos ja tarkastaja A. V. Komulainen. Sen jälkeen tuli johtajaksi maisteri Eino Kariletto. V. 1926 alusta on johtajana toiminut nykyinen johtaja, maisteri Huvi Vuorinen.

Opiston toiminta on suurimmaksi osaksi tapahtunut Käkisalmen kaupungissa, vaikka yrityksiä sen laajentamiseksi myöskin ympäristöön on tehty. Opiston johtajat ovat kuitenkin varsin suuressa määrin tukeneet ympäristön muita valistusjärjestöjä, pitämällä esitelmiä niiden tilaisuuksissa.

Näiden kansalaisopistojen toiminta ei ole vielä vakiintunut määrättyihin, lopullisiin muotoihinsa, mutta varmaa on, että nekin ovat osaltaan vieneet vapaata valistustyötä Kannaksella eteenpäin.

Karjalan kannaksen Liitto on koko Laatokanpuoleisen Kannaksen käsittävä järjestö, joskin sen toiminta toistaiseksi ei ole päässyt muodostumaan erikoisen voimakkaaksi. Se on kuitenkin järjestänyt joka vuosi n. s. Kannaksen juhlat, sekä hommannut esitelmöitsijöitä ja puhujia eri seurojen tilaisuuksiin.

Kannaksella vaikuttaa myöskin kaksi kansanopistoa, Kanneljärven ja Räisälän, mutta kun ne paremmin kuuluvat varsinaisten koulujen joukkoon, en halua niiden toimintaa ryhtyä laajemmin esittelemään. On kuitenkin tässäkin yhteydessä mainittava, että niiden merkitys Kannaksen varsinaiselle vapaalle valistustyölle on

ollut erikoisen suuri. Niiden johtajat ja opettajat ovat toimineet tämän valistustyön etunenässä, ja niiden oppilaista on saatu paraita nuoriso- ja raittiusseuramiehiä.

Vielä on mainittava eräs järjestö: Karjalan kulttuurirahasto. Tämä, tuomari Jonas Castrenin perustama rahasto, on muodostunut sellaiseksi taloudelliseksi tueksi Kannaksen kaikille valistuspyrkimyksille, ettei sen merkitystä uhatun rajaseudun valistustyölle voida liian suureksi arvioida.

Vapaa kansanvalistustyö on Kannaksella tälläkin hetkellä erikoisen virkeää. Vastuksia ei tietysti puutu, mutta halua ja voimaa niiden voittamiseen on myöskin olemassa.

Paavo Montonen.

Kirjasto-oloista Kannaksella.

Yllämainitusta asiasta kirjoittaa oikeastaan mielellään, sillä täytyy myöntää, että Kannaksen kirjasto-olot kestävät vertailuja ei yksin muiden rajaseutujen, vaan monien sisämaapaikkakuntienkin kirjasto-olojen kanssa. Ei niin, että siellä olisi jonkunmoinen täydellisyys jo saavutettu — alussahan sitä ollaan vielä Kannaksella samoin kuin muuallakin, mutta se alku on lupaava, ja siitä voimme olla iloisia. Ja iloisia juuri siitä syystä, että köyhän Kannaksen voi ainakin näissä asioissa rinnastaa parempienkin paikkojen kanssa. Todistukseksi tähän väitteeseen riittänee kun mainitsen, että koko Kannaksella ei ole kuin kaksi kuntaa, Heinjoki ja Vuoksenranta, joissa kunnallista kirjastotoimintaa ei ole olemassa.

Ensialuksi lyhyt silmäys varhaisempiin vaiheisiin lienee paikallaan.

Ennen v. 1850 mainitaan yleisen keskuskirjastokomitean mieltänsä koko maassa olleen kirjasto 22:ssa kunnassa. Näistä on Viipurin läänin kuntia puolet eli 11, ja näistä oli Kannaksen kunta 6, nim. Heinjoki (perustamisvuosi 1846), Kivennapa (1847)-Johannes (1849), Rautu (1849), Sakkola (1849) ja Uusikirkko (1849). Tässä kiinnittää huomiota se, että Viipurin lääni ja eritoten Kannas olivat niin huomattavasti edellä muusta Suomesta. Tämä seikka on kylläkin selitettävissä. Viipurissahan nim. näinä aikoina asui »kirjastojen isä», Juha Pynninen, joka v. 1845 alkoi kirjoitella Viipurissa ilmestyvään »Kanava»-lehteen kirjoituksia, joissa hän lämmintä harrastusta uhkuvin sanoin kehoittaa perustamaan kirjastoja. Tietenkin nämä kehoitukset saivat parhaan vastakaiun Etelä-Karjalassa, jonne lehteä enimmin levisi, ja siis Heinjoelle jo seuraavana vuonna perustettiin kirjasto. Ihme kylläkin, että tätä nykyä — kuten aikaisemmin on jo mainittu — Heinjoen kir-

jasto-asiat ovat aivan kuollessa pisteessä. Kirjastojen perustajien joukossa ovat olleet papit — varsinkin nuoret apulaispapit —, ruunuvoudit, nimismiehet, tohtorit — yleensä siis sivistyneistö sekä lisäksi paikalliset valvutuneemmat maanviljelijät. Ennenkuin kunnat rupesivat vakinaisemmin avustamaan, on varoja täytynyt hankkia monella eri tavalla. Yleisenä tapana oli lukukinkereillä kerätä kirjastoille avustuksia. Ylioppilaskunnat muistivat lahjoituksilla, ja »vallas»-henkilöt keräilivät keskuudestaan varoja ja kirjoja. Kivennavalla rouvas-väki piti ompeluseuroja ja siten valmistuneet työt annettiin kirjasto-arpajaisten voitoiksi. Heinjoella kannettiin lapsen ristimisestä 12 penniä ja morsiusparin vihkimisestä 20 penniä kirjastolle. Sakkolassa sai jokainen pääsiäisrahaa maksava henkilö suorittaa yhden kopeekan kirjastokassaan. Uudellakirkolla kannettiin 10 kopeekkaa jokaiselta ensikertaa ripille pääsevältä samaan tarkoitukseen. Lainauserämyyksiä myöskin kannettiin. Kun Johanneksessa Kirjolan kartanon renki sai sakkoo isäntänsä hra Alftanin kanssa käräjöidessään, lahjoitti hra A. sakkorahat 24 ruplaa 65 kop. kirjaston kartuttamiseksi. En tahdo näissä »historioissa» pitemmältä viipyä, mahdollisesti ne eivät kaikkia lukijoita huvitakaan, vaikkakin niillä näin vuosikymmenien takaa katseltuna on oma mielenkiintonsa kansanvalistustyön kehitystä seurattaessa.

Monien kirjastojen kehitys oli niin ja näin siksi, kunnes kunnat ottivat ne hoitoonsa ja rupesivat huomattavammin niitä avustamaan. Säännöllistä ei — aniharvoja poikkeuksia lukuunottamatta — ole kuntien avustusta ollut ennenkuin ruvettiin valtionavustusta jakamaan, jolloin kunnat ovat olleet pakoitetut säännöllisesti avustamaan kirjastojaan, jos on ollut mieli päästä valtionavustuksesta osalliseksi. Muutamissa kunnissa ovat valtuustot olleet hyvin kitsaita, kuten esim. Valkjärvellä, Muolaassa, Uudellakirkolla ja Koi-vistolla. Ovatpa kirjastot saaneet välillä olla ilman valtionavustustakin, kun kunnan määräraha on ollut liian pieni. Nyt tuntuu kuitenkin siltä, että saiturienkin sydän on lämmennyt asialle niin paljon, ettei liene enää pahempaa vastustusta odotettavissa.

Parhaimpina Kannaksen kirjastoista voisimme ehkä pitää Terijoen kantakirjastoa. Siellä on kunnan avustuskin asukasluvuun verraten ollut huomattava, ja viime syksystä lähtien on kirjastolla ollut oma tilava huone kunnan omistamassa talossa. Sidemäärä on nopeasti kasvanut ja lainausten luku on ollut aina korkea. Terijoella kaivattaisiin jo käsikirjastoa, sillä siellä on koululaisia aika paljon ja toimii siellä myöskin vapaaopisto. Taka-askelleeksi on kylläkin katsottava sitä, että avohyllyjärjestelmä, jossa lainaajilla on itsellään tilaisuus valita kirjat hyllyiltä, jätettiin viime syksynä pois käytännöstä. Vakavasti kehittyvä kirjasto on myöskin Kivennavan kantakirjasto. Se onkin saanut aina suuren avustuksen kun-

nalta. Sitä käytetään niinikään runsaasti. Kirjasto on siksi suuri, että se tarvitseisi jo oman huoneensa. Vaikka puutteellisuuksia-kin on olemassa, niin täytyy myöntää, että Raudussa on ainakin johtokunnan keskuudessa todellista kirjastoharrastusta olemassa. Niinpä siellä on päästy niin pitkälle, että kantakirjasto saa tänä vuonna oman huoneen, ja kirjaston yhteyteen perustetaan luku-tupa.

Kun asioiden luetteleminen näin tekstissä tuntuu kuivalle, mutta kun ehkä monet olisivat huvitettuja tietämään Kannaksen kirjas-toista joitain numeroihin perustuvia tietoja, niin liitän tähän sel-laisia tilaston muodossa. Huomautan, että muut tiedot ovat v:lta 1926 paitsi tiedot kunnan määrärahasta ovat v:lta 1927. Kirjastot on lueteltu siinä järjestyksessä, kuinka iso kunnanavustus henkeä kohden on ollut. Mainittakoon myöskin, että hoitajan palkkausta on valtio avustanut puolella.

Kunta	Kunnan määräraha	Määräraha henkeä kohden	Hoitajan palkka	Valtion		Sitettä	Lai-naajia	Lai-nauk-sia
				Kirjalli-nen avustus	Ylimäär. avustus			
Rantu	6500	1: 06	1200	2900: —	—	1508	273	1903
Kanneljärvi	3800	—: 98,3	—	—	1000	178	86	324
Kivennapa	10000	—: 90,7	1200	—	—	1974	662	3561
Terijoki	6500	—: 80,8	1800	3000	—	1852	669	3920
Johannes	5500	—: 80,4	1200	2725	—	573	126	1308
Äyräpää	4000	—: 72	—	—	1000	—	—	—
Kuolemajärvi ..	3900	—: 66	1200	3000	—	1824	235	1425
Metsäpirtti	3000	—: 60	—	—	—	539	46	138
Uusikirkko	6480	—: 55,8	1200	—	—	2166	75	550
Sakkola	3300	: 53	1200	1820	400	911	185	787
Koivisto	4500	—: 53	1400	2770	—	1431	129	1544
Pyhäjärvi	3800	—: 50,5	1200	2475	400	960	272	2056
Muola	6600	—: 50	1200	—	1000	383	106	246
Valkjärvi	4450	—: 50	600	—	—	1147	192	2929

Kanneljärven kantakirjasto on vasta v. 1926 alkanut toimia, sen vuoksi on sen numerot pieniä ja valtiolta on saatu vain ylimääräistä avustusta. Äyräpään uusi kantakirjasto ei ole vielä laisinkaan toiminut v:n 1926 ajalla, vaan on sen toiminta alkanut tämän vuoden alussa. Metsäpirtin kantakirjasto hakee vasta tänä vuonna ensimmäisen kerran valtionavustusta, siis toiminta sielläkin on alkavaa. Valkjärven kantakirjasto ei ole saanut valtionavustusta useampaan vuoteen sen takia, ettei kuntakaan ole sitä juuri laisinkaan avustanut. Tilastosta puuttuu vielä Vuokselan kantakirjasto. Sen perustamiseksi kunta myönsi v. 1926 5,000 mk. ja sai se samana

vuonna 1,000 mk. valtiolta ylimääräisenä avustuksena, mutta ei ole tullut tämän vuoden aikana sieltä mitään viestejä; viime vuoden ajalla ei siellä ainakaan päästy vielä toiminnan alkuun.

Tässä on ollut puhe vain kunnan kirjastoista. Mutta ei meidän sovi unohtaa sitä merkitystä, mikä seurojen ja yhdistysten kirjastoilla on ollut ja yhä vieläkin on seutukuntansa lukuhallituksen yleisön palvelijana. Joidenkin toiminta on kyllä jo sammunut tyystin, mutta on vielä elinvoimaisiakin seurojen kirjastoja ja on niitä uusiakin syntynyt. Tällaisista voisimme mainita Kuokkalan kirjastoseuran kirjaston Terijoella, Kauksamon—Miettilän kirjastoseuran kirjaston Kivennavalla, Villamäen kirjastoseuran kirjaston Metsäpirtissä, Suursaaren sahan nuorisoseuran kirjasto Äyräpäässä, Vuoksenrannan seurakunnan kirjaston, Petäjärven Hovikylän ompeluseuran kirjaston Sakkolassa ja monta muuta. Vielä enemmän kuin seurojen kirjastoja on n. s. kyläkuntien kirjastoja, jotka ovat syntyneet kuntien tilapäisesti myöntämällä, iltama- y. m. varoilla, mutta joista ei kukaan nyt huolehdi, vaan ovat ne jääneet kokonaan orvoiksi. Tällaistenkaan kirjastojen merkitystä lukuhallun herättäjinä ei voida vähäksi arvioida.

Suuremmista lahjoituksista eivät kannaksen kirjastot ole tulleet osallisiksi. Ainoa on A. Hoikkalan 15,000 mk:n testamentti Uudenkirkon kantakirjastolle. Jonas Castrénin testamenttaamasta n. s. »Karjalan kulttuurirahastosta» ovat kirjastotkin saaneet avustuksia, mutta on niiden avustus muihin avustuksiin verrattuna toistaiseksi jäänyt verrattain pieneksi.

Jos nyt lopuksi olisi vastattava kysymykseen, mitä Kannaksen kirjastotoiminta ensisijassa kaipaisi, jotta kirjastoista kehittyisi tarkoitustaanvastaavia valistuslaitoksia, niin mielestäni pitäisin seuraavia seikkoja tärkeimpinä:

- 1) Pystyviä hoitajia, jotka todella ymmärtäisivät ja harrastaisivat kirjasto-asiaa (sellaisia hoitajia onkin jo useassa kirjastossa);
- 2) Kirjastojen sisäisen järjestelyn saattamista ajanmukaiseen kuntoon ja
- 3) voimakasta toimintaa piirikirjastojen aikaansaamiseksi jollaiseen koulupiiriin.

Mitkään näistä eivät ole niin paljon rahoja vaativia kuin todellista harrastusta kaipaavia tehtäviä. Juuri piirikirjastokysymys on tärkeä. Ja niitä ei ole muualla kuin Uudellakirkolla ja Kanneljärvellä sekä kiertäviä osastoja Valkjärvellä, Sakkolassa ja Pyhäjärvellä. Kantakirjastojen vaikutus ei voi ulottua kovin kauvaksi sijaitsemispaikasta, joka on tavallisesti kirkonkylä, ja sen vuoksi piirikirjastot kyläkuntien kirjastoina ovat välttämättömiä.

Alussa sanoin, että Kannaksen kirjastotoiminnan alku on lupaa, ja kun se sitä on, niin silloin emme luultavasti tarvitse vastaisuudessaakaan suurempia pettymyksiä odottaa.

Karjalan kulttuurirahasto.

Vapaustaistelun jo allettua Karjalassa teki Viipurissa silloin käymässä ollut tuomari Jonas Castrén 23 päivänä tammikuuta 1918 100,000 markan suuruisen lahjoituksen pohjaeräksi rahastolle, jonka tarkoituksena tulisi olemaan Karjalan henkisen ja taloudellisen edistyksen tukeminen ja kehittäminen. Tämä vaatimaton summa kasvoi lahjoittajan kuoleman kautta n. 6 miljoonaa markkaa käsittäväksi rahastoksi, joka lahjoittajan määräyksen mukaan kantaa nimeä Karjalan Kulttuurirahasto, ja jota hoitaa lahjoittajan määräämä ja sen itsensä täydentämä isännistö.

Lahjoituskirjan mukaan »rahaston varat ovat käytettävät Viipurin läänin asuja miston henkisen ja aineellisen kehityksen ja vaurastumisen kohottamiseksi, kuitenkin huomioon ottamalla, että kunnat Viipurin läänin läntisessä vaalipiirissä, ja etusijassa ne, joissa vieras asutus on suurin, tulevat rahastonvarojen käytössä ensi sijassa osallisiksi, sekä toisessa sijassa kunnat itäisessä vaalipiirissä, ja niistä ennenkaikkia muita ne, joissa vieras asutus on taajin.»

Jalomielisen lahjoittajan tarkoitusperät selviävät lahjoituskirjan sanamuodosta. Kun se on omiaan luomaan valaistusta sille laajakatseisuudelle ja vilpittömälle isänmaanrakkaudelle, joka tuomari Jonas Castréniä elähdytti, otamme lahjoituskirjasta sen alkupuolen. Se kuuluu:

»Viipurin lääni ja sen asujamisto ovat ammoisista ajoista saakka Suomen etuvartiona saaneet vastaanottaa idästä päin tulleita iskuja. Karjalan kannasta on vihollinen aina ensiksi ryöstänyt, polttanut ja hävittänyt. Täällä se on suomalaisen heimon verta enimmäin ja useimmin vuodattanut, sitä orjuuttanut ja kärsimyksillään kiduttanut. Kaikki vainovaljakot ovat sen yli kulkeneet ja uurtaneet syvät juovansa sen kamaraan. Arvet miekan iskuista ja ruoskan lyönneistä näkyvät täällä vielä tänäkin päivänä selvemmin kuin muualla Suomessa. Vielä senjälkeenkin kun Suomi oli tullut Venäjän valtakuntaan yhdistetyksi, sai Viipurin läänin asujamisto ensimmäisenä torjua ne hyökkäykset, jotka tarkoittivat oikeus- ja virkalaitoksemme muukalaistuttamista: Suomen kansan venäläistyttämistä, Suomen Suuriruhtinaskunnan autonomian hävittämistä ja sen muuttamista venäläiseksi maakunnaksi. Siitä huolimatta, että Viipurin lääni ja Karjalan kansa on täten ollut Suomen kansallisen ja valtiollisen olemassaolon ensimmäisenä suojamuurina idästäpäin uhkaavaa vaaraa vastaan, ei Suomen valtion puolelta — lukuunottamatta lahjoitusmaiden lunastamista, jossa kuitenkin, varsinkin mitä tulee kysymykseen metsäpääoman turvaamisesta ikiajoiksi maanomistajien käsiin, tehtiin pahoja virheitä, — ole tehty juuri mitään tämän eturintaman varjelemiseksi ja vahvistamiseksi yhä enemmän sinne tunkeutuvaa vierasta asutusta vastaan. Ylimalkaan on tehty kovin vähän Karjalan kansan henkisen ja taloudellisen elinvoiman hujittamiseksi, kohottamiseksi ja kehittämiseksi. Senpätähden onkin jo suuri osa oman onnensa nojaan jätettyä Karjalan kannasta ylivoimaisen vallan painostuksesta siirtynyt muukalaisten asutukseksi, vaaraksi koko Suomen kansan ja erittäinkin Karjalan kansalliselle olemassalolle.

Tuomari Jonas Castrén |
(nuor. iällä)

Nyt on Suomi vihdoinkin monien kovien kohtalojen jälkeen saavuttanut kauan kaipaamansa itsenäisyyden ja valtiollisen riippumattomuutensa. Kun sallimus on suonut minun nähdä tämän historiallisen merkkitapahtuman ja samalla suonut minun palata takaisin isänmaahani, jota kovan sairauden vuoksi en enää koskaan uskonut saavani elävin silmin nähdä, olen tämän tapahtuman muistoksi katsonut ajan tulleen toteuttaa erään jo kauan sydämessäni kyteneen mieliajatuksen. Tämä minulle kallis ajatus tarkoittaa Viipurin läänin asujamiston henkistä ja taloudellista kohottamista ja siten samalla minulle rakkaan Karjalan kansan tukemista sen yhä edelleen jatkuvassa taistelussa kansamme ja maamme etuvartiona, sitä idästäpäin vaanivaa vaaraa vastaan, joka ikävä kyllä ei lakanne riippumattomuutemme päivän noustuakaan.»

Lahjoituskirjan sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti on rahastosta kolmena vuotena jaettu rahaston korkovaroja lahjoittajan määräämiin tarkoituksiin, pääasiallisesti Karjalan kannakselle. Rahaston isännistö on pyrkinyt toteuttamaan lahjoitusvarojen jaolla sitä ohjelmaa, jonka lahjoittaja on määritellyt ja joka sisältää selvän, suoraviivaisen ja ainaseksi malliksi kelpaavan Karjalan kannaksen ohjelman.

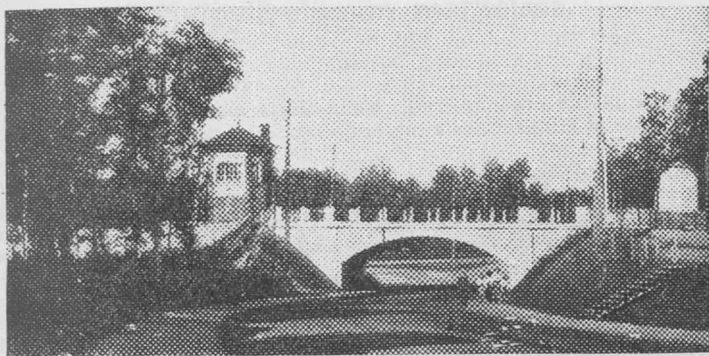
Terijoen merikylpylä.

Kirjailija Larin Kyösti on kerran eräessä kirjoituksessaan maininnut Terijokea »kauniin Kannaksen pääkaupungiksi». Lukemattomat ovat ne kylpylä- ja kesävieraat, jotka ovat iloisin mielin yhtyneet tähän ajatukseen. Kaunis on Kannas, ja Terijoki valtavan, majesteettillisen Suomenlahden rannalla on vastaanväittämättömästi sen helmi.

Terijoen arvoa, sopivaisuutta kesänviettopaikaksi ja sen kauneutta ei ole eilispäivänä huomattu. Terijoesta muodostui jo venäläisen vallan aikana Pietarin hienoston, ei ainoastaan venäläisen, mutta myöskin ranskalaisten, saksalaisten ja englantilaisen ylhäisö-

Terijoen viertotietä

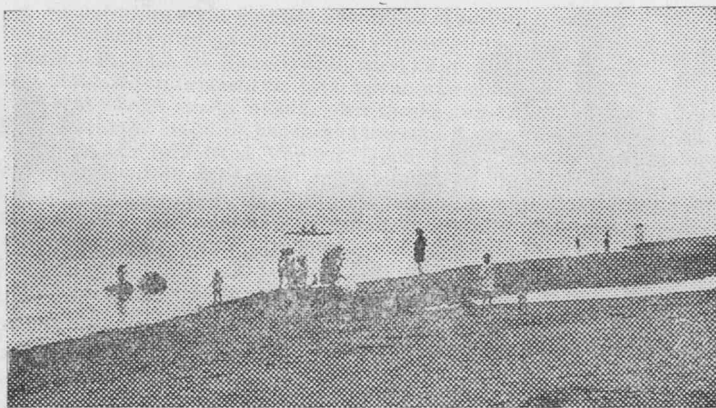

Terijoen asemalle johtava tie.

yleisön suosittu kesänviettopaikka. Muodostui tänne harvinaisen upea kylpylaitos, koko seutu täyttyi ylhäisön loistohuviloilla. Suomenlahden ranta muistutti Europan huomattavampia kylpypaikkoja.

Itsenäisen Suomen synnyttyä sulkeutui raja. Vilkas, iloinen ja huoleton kesäelämä hetkeksi kuoli. Mutta tämä hetkellinen lamautumis-tila loppui. Olisihan se ollut anteeksiantamaton saamattomuutta, jos Terijoen suuremmoinen ranta olisi jäänyt kuolleeksi pääomaksi. Olisihan se osoittanut mitä sairaaloisinta kykenemättömyyttä, jos kylpyväestö matkustaa maan ulkopuolelle, kun meillä omassa Suomessamme on seutu, jota perin arvovaltaiselta taholta on ennustettu »toiseksi Rivieraksi». Tämä tietoisuus mielessä perustettiin 1924 nykyinen Terijoen merikylpylä. Kansallisen innostuksen vallassa se perustettiin ja kansallisen tunteen läpitunkema oli sen perustamisen johtoaate. Avautukoon tämänkin kauniin isänmaamme kaunis osa viihtyisäksi kesälevon paikaksi niille, joita Pohjolan talvi on rasittanut ja vaivannut. Auttakoot tämän seudun verraton aurinko-ranta, sen terveellinen ilmasto, kuivat, terveyttä antavat honkakummut kesäisen ilon ohella terveyttä ja elinvoimien lisääntymistä mahdollisimman monille. Missä määrin on Terijoen merikylpylä voinut tämän tehtävänsä suorittaa? Voimme sanoa, että sen seurauksena on ollut Kannaksen lähentyminen Suomeen ja Suomen lähentyminen Kannakseen. »Surun lapsensa» merkitystä ja kauneutta on isänmaa entistä ehoimmin oppinut ymmärtämään. Moni saapui ensiksi epäillen, mutta palasi ihastuneena. Moni saapui elämäntoivonsa menettäneenä, Terijoen aurinkoinen ranta otti hänet hienohiekkaiseen syliinsä, paransi hänet, antoi takaisin hänelle elämänilon ja uskon, hän palasi kotiseudulleen uutena ihmisenä.

Mikä sitten tekee Terijoen niin huomioonotettavaksi kylpypai-

Suomenlahden rantaa Terijoella.

kaksi? Sen tekee ensiksikin siksi ihana Suomenlahti ja sen hienohiekkainen ranta, jonka vertaista maassamme ei muualla ole. Sen tekee seudun erinomaisen terveellinen ilmasto. Meri-ilma on voimakasta, puhdasta, seutu on kuivaa honkanummikkoa. Mutta asiaan vaikuttavat muutkin seikat. Erinomaisia kesä-asuntoja on aina saatavissa. Rautateitse, maanteitse tai meritse pääsee Terijoelle helposti. Elintarpeita on runsaasti saatavissa. Jokapäiväinen postinkulku ja puhelin- sekä sähkölaitos palvelevat yleisöä. Kesävieras voi niiden avulla helposti hoitaa asioitaan. Hän ei ole eristetty muusta maailmasta, mutta hän voi samalla tuntea kesäistä rauhaa. Hänellä on tilaisuutta huvituksiin, jos niitä haluaa, mutta hän voi myöskin vetäytyä maaseudun rauhoittavaan hiljaisuuteen, jos niin tahtoo.

Mitä taas itse Terijoen merikylpylään tulee, sijaitsee se ihanan puistikon keskellä. Kasino-rakennus on miellyttävä. Ravintola ensiluokkainen, sen ruuan erinomaisuutta yksimielisesti kiitetään. Merikylpylässä on saatavana lääkärihoitoa, sairasvoimistelua ja hierontaa, lääke-, aurinko- ja merikylpyjä sekä sähköhoitoa. Kaiken toiminnan tarkoituksena on järjestää kesä- ja kylpyvieraitten elämä mahdollisimman mukavaksi ja viihtyisäksi.

Kun nyt taas moni ajattelee kesäistä oleskelupaikkaa, rohkenemme sanoa: Tervetuloa Terijoelle! Paljon voi tämä tarjota. Se voi antaa kesäistä iloa ja virkistystä. Ihania ovat aurinkoiset päivät Suomen lahden rannalla, unhoittumattomia sen kuutamoyöitä. Tervetuloa tänne, jossa »elämä ja luonto ovat yhteen», kuten runoilija J. H. Erkko-vainaja kerran sanoi. Varmaa on, että virkistyneinä palaatte. Työnilo ja hehku täyttää rintanne ja rakkaudella aina tulette muistamaan kesäisiä hetkiänne Suomenlahden rannalla.

Terijokelainen.

Kylpylä-elämän merkeissä.

Pakina.

Karhu herää talviunestaan aikaisemmin, Terijoki vasta näihin aikoihin. Sekin nyt kevätauringon paisteessa siristelee silmiään, alkaa liikehtiä ja sonnustaa itseään kesäkautta varten.

Eihän tämä Terijoki tosin ole niin ihana kuin se »kultanutmi», jonka pappilan mampseli näki unissaan, kuten Kivi kertoo, mutta ei tätä rumuuden tähden ole kertakaan vielä sakoitettu. Mutta onhan sillä kauneutta kokolailia ja jos sitä säästeliäästi käytämme, niin riittää sitä vielä monelle sukupolvelle ja voimme huoleti sitä tarjota toisillekin. Kansalaisluottamusta tämä seutu vielä nauttii — pankkiuoton kanssa lienee niin ja näin. Kesällä on lämmintä kuin suomalaisessa saunassa. Suomenlahti hymyilee kuin Leski Hanna Leharin operetissa, ja rantahiekka on pehmyttä ja puhdasta kuin ensikertaa rakastuneen immen syli. Ilma on puhdasta, basillit loikkivat häpeissään pesiytymään siihen tarkoitukseen sopivimmille seuduille. Ruokaa on saatavana runsaasti kuin entisissä roomalaisissa pidoissa, maitoa lypsetään lehmistä eikä — vesikraanoista. Elämä on rauhallista kuin autuaitten ahoilla, upseereja on riittävästi, autot hyviä, niillä voi ajaa poikki vaikka kaikki sähkö- ja lennärinpylväät, jos haluaa. Lentokoneita ei tosin ole, sillä kukaan ei lähtisi lentämään, kun saa lojua aurinkoisella Suomenlahden rannalla. Terijokelaiset uskovat Nummi-suutarin Eskon tavalla: »Kun me vaan itsemme rehellisesti käytämme, sovintoa ja suosioa rakennamme, emmekä koskaan pidä suden eikä lampaan puolta, niin kukkuupa, kukkuupa viimein lähellä hautaamme kiviaidan turpeella kunnian käki». Siksi on elämä täällä rauhallista, tappeluista ja räbinöistä saadaan vaan sanomalehdistä lukea. Perin kiltti ja miellyttävä mamman poika on tämä Terijoki.

Ken Terijoelle kesäksi saapuu, se jättää murheellisen muodon kotia, sinne hän jättää myös kaikenlaisen ännkäilemisen ja vännkäilemisen. Täällä hän vapaana, iloisena viettää Luojan luomaa kesää, niinkuin ei olisi: »patsast' eikä napaa, vaan vahva virta vapaa». Hän antaa auringon paahtaa pois ruumiistaan kaikki kaupunki-elämän luomat taudit ja synnit. Hän noudattaa viisaan Salomon saarnaajan kivaan opetusta:

»Aika on itkeä ja aika nauraa,
Aika valittaa ja aika hyppiä».

Nykyään ovat muodissa charleston, jazzi, schimmi- y.m. tanssit, radiot, polkkatukat, avioerot j. n. e. Me terijokelaiset olemme niin itsehyväisiä, että sanomme: muodissa on myös Terijoen merikylpylä. Muutaman vuoden kuluttua tässä maassa

Terijoen uimarantaa

tuskin kelpaa lapsenkummiksikaan henkilö, joka ei ole tutustunut Terijoen merikylpylään. Jos kaikki maan neitokset täällä kesänsä viettävät, kuolevat vanhatpiiat sukupuuttoon, sillä uusia ei enään tule. Entinen rouva sanoi kylpylaitokseen läheteväälle miehelleen: »Muista nyt Pekka, että siellä kylpylaitoksessa on ainoastaan vedellä itseään parannettava!» Ja täällä se vesi parantaa, rantahiekka petraa, jos kohta, ei täälläkään huoli kuolla ilman lääkärin apua.

Me suomalaiset olemme oikein ehta kylpijäkansaa. Ei suomalainen sauna ole tosin Nobel-palkintoa saanut, mutta maailman kuulu se on ja Parisin olympialaisiin se otti osaa. Me suomalaiset olemme niin saunamaista kansaa, että meidän maasamme kasvaa saunakukkakin (Matricaria discoidea), joka on väkevästi ryydin tuoksuinen. Kun me suomalaiset olemme siis oikeastaan syntyneet kylpemään (haudan takanakin kuuluu olevan paikka, jossa ei löylyä ja lämmintä puutu) niin kylpylöiden merkityksen me täysin tajuamme. Sanon sentään asiasta muutamana sanan . . .

Kylpylaitos parantaa ne, jotka ovat sairaat, ne, jotka uskovat olevansa sairaat ja ne jotka ovat terveet. Laihat, joiden lävitse tuuli vaivatta puhaltaa, palaavat ympyriäisenä kuin maapallo ja lihavat, joiden painon alla Korian rautatiesilta uudetaan luhistuisi, täyttävät poislähtiessään mediciläisen Venuksen mitat. Viime kesänä ilmoitti eräs rouva, lie ollut siinä parisen metriä ympärimitaten, kirjeessä miehelleen: »Olen iloinen, kuukaudessa laihtuin 10 kiloa». Luettuaan kirjeen filosofeerasi mies: »Jos tätä menoa jatkuu vuoden, ei minulla sitten ole vaimoa ollenkaan». Se on ihmelääkäri tuo vesi. Ärripussit se tasoittaa, kotikarhut se kesyttää, haaveelliset havahuttaa ja sammuneet sydämet se sytyttää. Jos lojuu viikon tuolla rannassa, niin reumatismi hiipii pois häpeissään, ja kylpenyt hymyilee kuin olisi voittanut päävoiton valtion raha-arpaisista.

Ja lopuksi: Tervetuloa Terijoelle kesäksi! Jännittyneenä, ikävöiden me odotamme teitä. Me tarjoamme teille terveyttä ja iloa ja kun tänne tulette, niin onnellisina hyrisette kuin hyttyset kesäiltana.

Sakeri.

Yleiset maatalousmahdollisuudet Karjalan kannaksella.

Kannaksella, kuten yleensäkin Karjalalla on se maine, että se olisi karua, menestykselliselle maataloudelle vähemmän suotuisata. Tässä käsityksessä on kyllä totuuttakin, mutta vain osittain. Siinä on myös liioittelua ja selitettävistä syistä aiheutunutta väärää arviointia.

Pysyäksemme käsittelyssämme yksistään Kannaksella, on todettava, että Vuoksen varsilla ja sen entisten ja nykyisten haarautumain sekä niihin yhtyvien sivulaaksojen ympärillä on verrattain runsaasti vehmaita ja viljavia, osittain savi-, osittain hiekkamultaisia maita, jotka kaikelle viljelykselle ovat otollisia. Tämä siis koskee melkoista osaa itäistä Kannasta. Keskisellä ja läntisellä Kannaksella on kyllä paljon hiekkakankaita ja kumpumaisemia, jotka edellisille eivät voi maaperän hyvyudessa vetää vertoja. Mutta kun vanhat maantiet ovat erikoisista syistä sijoittuneet kankaille, myöhemmin osittain myöskin rautatiet, niin saa näillä kulkija helposti väärän kuvan viljelysmahdollisuuksista. Parissa lehtemme tämän numeron eri kirjoituksessa on tehty selkoa Kannaksella tä-

hän asti suoritetuista, vielä verrattain rajoitetuista suotutkimuksista sekä vesiperäisistä maista ja niiden kuivatuksesta. Niistä selviää, mitenkä viljelysmahdollisuuksia on vielä varsin paljon käyttämättöminä, erilaisia kuivaus-, viljelykseenotto- y. m. toimenpiteitä odottamassa.

Väestön omassa keskuudessa puhutaan paljon ja usein maan niukkuudesta, peltojen pienuudesta. Viimemainittu on täysin totta, ensinmainittu vain osittain. Kuten toisessa yhteydessä on osoitettu, on peltoprosentti koko pinta-alaan verraten suhteellisen pieni vaihdellen yleisimmin 8 ja 12 välillä, nousten poikkeustapauksessa 17. Onhan Länsi-Suomessa ja suorikkaalla Etelä-Pohjanmaalla paljon kuntia, joissa tämä prosentti vaihtelee 20 ja 30 välillä, onpa sellaisia, joissa se nousee lähes 50:een (Loimaa 47, Ylihärmä 46 %). Mutta kieltämättä on Kannaksella sellaisia kylä- ja kulmakuntia, sen keskiosissa ja erittäinkin läntisillä rannikoilla (esim. Terijoki, Ino) missä on ilmeistä asutusahtautta ja peltoköyhyyttä, mikä on poistettavissa siten, että naapuri myö vapaaehtoisesti toiselle tilansa tai kaksi kolmannelle ja myyjät lähtevät muualle suuren Suomeen kulmille uusia elinpaikkoja hakemaan. Jällelle jääpä pääsee pitämään hevosparia yhden asemasta, kuten nykyaikainen maanhoito vaatii sekä kahden tai kolmen lehmän asemasta 6—8, jopa 10 lehmää, joiden suurenevasta tuotannosta jää jo runsaammin yli kotitarpeen myyntijalostusta varten. Karjalainen on kyllä niin lujasti kiinni kotiseudessaan, ettei hän siitä hevilla luovu. Sehän on ilolla merkittävä. Ja muuttokeinoon on tietysti turvauduttava vasta sitten, kun muut keinot on kaikki käytetty. Laajoilla aloilla voidaan peltoja vielä sekä laajentaa että erittäinkin — syventää, saattaa parempaan kasvukuntoon ja tarkoituksenmukaisempaan käyttöön.

Mutta on toisia tekijöitä, jotka edullisesti myötävaikuttavat Kannaksen maatalouden kohottamismahdollisuuksiin.

Ilmasto on täällä kieltämättä parempi, suotuisampi kuin muilla rajaseuduilla tai yleensä sisämaassa ja Pohjolassa. Kesä on pitkä; kevät joutuu aikaiseen ja syksy on merien välillä pitkä ja lämmin. Pitempi kasvukausi vaikuttaa edullisesti sekä kannattavaisuuteen että talouden monipuolistuttamiseen. Hallat ovat täällä harvinaisempia tai vähemmän tuhoisia. Eräät vaativammatkin viljelyskasvit tai laadut ennättävät hyvin kypsyä. Viljanviljelys on taattua, joskin toiset syyt sitä joskus rajoittavat. Perunanviljelys sekä maaperällisistä ja ilmastollisista syistä että kulutusmarkkinain läheisyyden ja kulkuneuvojen suhteellisen hyvyyden takia on suositeltava. Markkinain tilapäisesti huonotessa voi maakunnan huomattava sikatalous perunasadon liikamääriä käyttää. Perunan kotikulutus ihmisten ruokataloudessa ei läheskään ole niin runsas ja monipuolinen kuin sen pitäisi olla.

Suomessa on vähän seutuja, missä hedelmäviljelyksellä on niin hyvät luontaiset edellytykset kuin Kannaksen lämpimillä ranta-

mailla. Näitä edellytyksiä on vuosivuodelta ruvettu yhä enemmän käyttämään. Ken omenapuiden kukkimisaikaan matkustelee esim. Vuokselassa, Sakkolassa, Terijoella, Kuokkalassa, muita mainitsematta ja näkee jopa kymmeniä hyvin ja oikein hoidettuja puita talonpoikaistalon ympärillä rehevinä ja valkoisina, lupauksia täynnä, luulee tulleensa johonkin eteläisempään maahan. Ja ken syksyllä sattuu käymään puutarhanäyttelyssä Viipurissa, Kiviniemessä tai Terijoella, ihmettelee ja ihailee niitä jaloja, herkullisia hedelmiä, joita on onnistuttu kasvattamaan. Tässä on ammattitaidon ja yritteliäisyyden lisääntyessä varmaankin tulevaisuuden työmaata, varsinkin oloissa, missä pellon ahtaus käy liian tukalaksi. Kesä- ja syyshedelmille on meillä kyllä kulutusta ja markkinoita; talvihedelmät tulevat toistaiseksi ulkoa.

Edellä on huomautettu, että tiheä asutus ja asukasrunsaus tuovat mukanaan eräitä hankaluuksia. Mutta ne aiheuttavat myöskin eräitä etuuksia, mikäli niitä ymmärretään käyttäen. Yhteis- ja osuustoiminnan tuottamia etuja on Kannaksen väestö todellakin oivaltanut ottaa käytäntöön. Tiheä asutus on tietenkin suotuisa osuustoiminnalle, joka harvaanasutuissa seuduissa on jo vaikeampi, joskaan ei suinkaan ylivoimainen, kuten kokemus muilta rajaseuduilta osoittaa.

Yksistään Kannaksen rajaseutukunnissa, sen viivan kaakkoispuolella joka vedetään Koivistolta Käkisalmen tienoille, on nykyisin noin 75 sonniosuuskuntaa, suurin osa parin kolmen viime vuoden aikana perustettuja. Samalla alueella on noin 70 osuuskassaa, lähes 40 maidonmyyntiosuuskuntaa ja noin 20 karjantarkastusyhdistystä. Osuuskauppaverkko ulottuu kaikkialle. Kokemus omasta maasta ja muualta osoittaa, että pienviljelys oikein suunniteltuna ja ammattitaidolla harjoitettuna menestyy ja pystyy voitokkaastikin kilpailemaan suuremman viljelyksen kanssa. Mutta on myönnettävä, että jos tilat pirstoutuvat kovin pieniksi, kääpiöviljelmiksi, kasvavat ja kärjistyvät vaikeudet. Kun näitä vaikeuksia ryhdytään poistamaan, on hyvin järjestetty ja keskitetty osuustoiminta tässä tehokkaimpia keinoja. Nykyaikainen maataloudellinen neuvontatyö on saatu yhä läheisempään vuorovaikutukseen juuri osuustoiminnallisten yritysten kanssa. Kannaksen kunnatkin ovat tämän oivaltaneet ja myöntäneet osaltaan varoja neuvojain palkkausta varten. Tämä yksityisten, järjestöjen, osuuskuntain ja kuntain hyvä yhteistyö valtion tukemana on omansa voimakkaasti kohottamaan kannakselaista maataloutta. Kun Kannaksen väestö on tunnetusti hyvin valistushaluista ja kun se vähitellen kaikin käytettävien keinoin kartuttaa ja vakiinnuttaa vielä puutteellista ammattitaitoaan, niin voimme turvallisesti luottaa siihen, että Kannaksen suhteellisen runsaat maatalousmahdollisuudet yhä enemmän selviävät sen viljelijöille, ja että nämä niitä hyväksi käyttäessään luovat itselleen omintakeisen ja turvatun toimeentulon.

U. Brander.

Maatalousopetuksesta Karjalan kannaksella.

Karjalan kannaksella, missä aikaisemmat olosuhteet ovat olleet varsin omalaatuisensa, on heti itsenäisyytemme jälkeen alotetussa maataloudellisessa rajaseututoiminnassa alemmalla maatalousopetuksella ollut ammatillisen neuvontatyön rinnalla tärkeä tehtävänsä nousevan polven kasvattamisessa. Sadoissa voimme jo nyt laskea ne neitokset ja nuorukaiset, jotka ovat Kannaksen maamies-, emäntä- ja kotitalouskouluissa saaneet ammattiopetusta valmistuakseen koitoisia tehtäviään varten. Erikoisesti on vielä mainittava, että vuosi vuodelta on, vaikkakin hitaasti, kasvanut näissä kouluissa opiskelevien kannakselaisten lukumäärä osoittaen, että vähitellen syrjäytyy entinen väärä käsitys siitä, ettei ammattikoulu ja siinä annettava ammattiopetus ole tarpeellinen pienviljelijän pojalle ja tyttarelle, vaan ainoastaan sille, jolla on paljon maata. Opiskelumahdollisuudet ovat myöskin lisääntyneet, kun valtion varoista on entistä enemmän varattu opiskelupurahoja vähävaraisille oppilaille.

Karjalan kannaksella harjoitettu rajaseutuneuvontatyö on myöskin ollut omansa mitä suuremmassa määrässä tehostamaan ammattiopetuksen ja ohjauksen merkitystä tukien siten voimakkaasti maatalousopetuksen suurta merkitystä Kannaksen maatalouden kohottamiseksi.

Mutta vaikka kaikki tämä onkin ilolla todettava, niin ei se kuitenkaan yksin riitä. Maatalousopetuksen on myöskin kehityttävä ja ennen kaikkea pyrittävä entistä enemmän kohdistamaan huomionsa niihin olosuhteisiin, joissa sen on työskenneltävä ja parannuksia aikaan saatava. Lyhyesti sanottuna on Kannaksen maamies-, emäntä- ja kotitalouskouluopetuksen kyettävä mahdollisimman paljon hyödyttämään sikäläistä pienviljelijäväestöä. Tämä taas on käsittääkseni siten saavutettavissa, että tietopuolinen ammattiaineiden alkeisopetus kouluissa annetaan riittävän perusteellisesti, mutta samalla sovellettuna niin Kannaksen pienviljelijän käytännöllisen maatalouden tarpeisiin ja vaatimuksiin, että oppilaat saavuttavat myöskin taidon toteuttaa käytännössä s. o. kotonaan sitä, mitä opetuksessa on selvitetty. Jotta tähän päästäisiin on koulut vietävä entistä lähemmäksi käytäntöä liittämällä tietopuoliseen opetukseen kiinteästi havainto-opetus ja käytännölliset työt sekä harjoittelu. Maatalouskoulujen kesäaikana yhdessä rajaseututoiminnan kanssa toimeenpanemilla kurseilla on tärkeä merkitys läheisen vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi koulun opettajien ja alueen maatalousväen kesken, mikä taas puolestaan selvittää maatalousoppilaitoksen tärkeyden vanhemmallekin väelle ja vaikuttaa myöskin huomattavasti oppilaiden saantiin. Tähän pyrkiikin alemman maatalousopetuksen uudistaminen ja tähän suun-

taan on Kannaksen maatalouskoulujen opetuskin jo kulkemassa. Mutta mitä pikemmin tähän päästään, sitä tarpeellisimmiksi Kannaksen pienviljelijäväestölle tulevat siellä toimivat maatalouskoulut ja sitä enemmän niihin pyrkii Kannaksen nousevaa maamiespolvea voidakseen entistä voimakkaammin vartioida itsenäisen isänmaamme kaakkoista rajaa.

Tässä maassa on paljon niitäkin, jotka nurkuvat sitä, että maamme rajaseutujen maataloudelliseen kohottamiseen uhrataan vuosittain kaksi ja puoli miljoonaa. Heille tahtoisin tässä lopuksi huomauttaa, että he eivät ole ajatelleet mitä silloin voi tapahtua, kun rajaseuduilla vailla kaikkea elämän mukavuuksia aamusta varhain myöhään iltaan raskasta työtä raatavat pienviljelijäperheet huomaavat jääneensä puutteessaan ja hädässään oman onnensa nojaan, kaikkien hylkäämiksi. Meillä ei ole oikeutta menetellä niin ja sentähden onkin entistä voimakkaammin tehtävä rajaseutujen kohottamistyötä ja vieläpä uhrattava siihen yhteisiä varoja enemmän kuin tähän saakka, koska se työ on lyhyestä ajasta huolimatta osoittautunut tulokselliseksi ainakin Karjalan kannaksella, jonka oloja omakohtaisesti ja lähemmin tunnen.

E. A. Tuomivaara.

Rajaseuduilla kuluneena kesänä suoritettujen suotutkimusten tuloksista.

Vastaperustetun rajaseutuyhdistyksemme alkavassa toiminnassa voimme erottaa kaksi eri pääkohdetta, joita rohkenisin kutsua »sisälähetys»- ja »ulkolähetystyöksi». Sisälähetystyöllä tarkoitan sitä tärkeätä valistustyötä, jonka tehtävänä on selvittää maamme keskusseutujen kansalaisille, millaiset olot rajaseuduilla *todellisuudessa* vallitsevat ja mitä henkisen ja ennenkaikkea taloudellisen kehityksen mahdollisuuksia rajaseuduillamme *tosiasiallisesti* on. Olen erikoisesti alleviivannut, todelliset olot ja kehityksen tosiasialliset mahdollisuudet, sillä niistä on kaikesta päättäen laajoilla piireillä enimmäkseen vain hämärät käsitykset. Ja mihin nämä hämärät käsitykset perustuvat? Useissa tapauksissa väriin tietoihin ja tosiseikkojen tuntemattomuuteen!

Luemme toistuvasti sanomalehdistä esimerkiksi Kuolajärven ja Kuusamon kuntien hädänalaisesta tilasta. Tästä teemme ilman muuta sen päätelmän, että seudut ovat aina, niin nykyään kuin tulevaisuudessakin kykenemättömiä elättämään väestönsä, jonka aina täytyy turvautua valtion ja yksityisten armeliaisuuteen eläkkeeseen, vaan ei koskaan kukoistaakseen tämän maan kansalaisina.

Tämän johtopäätelmän teemme kuitenkin huomioimatta niitä tekijöitä, jotka seutujen nykyisen hädänalaisen olotilan aiheuttavat. Vaikka sanotut kunnat eivät koskaan ole olleet erikoisen hyvinvointia, on kuitenkin muistettava, että nämä seudut ovat nähneet parempiakin päiviä, jolloin raja oli auki itään, Oulangan ja Kutsan varsien jättiläistukeilla oli täysi kauppahinta, rahat verraten huokeat nykyiseen verrattuna j. n. e. Niin kummalta kuin se kuulostaa, on meidän ollaksemme rehellisiä myönnettävä, että itsenäisyytemme ei ole tuonut ainakaan itäisille rajaseuduille taloudellista hyvinvointia, vaan ehkä päinvastaista. Tätä taustaa vastaan käy korpikommunismikin selitettäväksi Rajaseutujemme kohottaminen niin taloudellisesti kuin henkisesti on meille valtakunnallinen kunnia-kysymys, sillä me olemme rajaseudullemme velkaa. Maamme keskus-seutujen kansalaisten velvollisuus on mahdollisuuksien mukaan poistaa ne kielteiset tekijät, jotka rajaseutuja painavat.

Mainitsin, että teemme vääriä johtopäätöksiä rajaseutujemme kehitysmahdollisuuksista. Näistä vääristä johtopäätelmistä on varsinkin yksi hyvin levinnyt ja usein esitetty. Kun on kysymyksessä, sanokaamme nyt vielä esim. edellämäinittujen kuntien nykyinen heikko maatalous, teemme tavallisesti ilman muuta sen johtopäätöksen, että sanotut seudut ovat kokonaan vailla maataloudellisia kehitysmahdollisuuksia. Tähän väitteeseen nähden tarvitsemme mielestäni juuri alussa mainitsemaani »sisälähetystä». Viime vuosina rajaseuduilla sängen ahkeraan liikkuneena olen pakoitettu tuomaan julki, että sanottu edeltäkäsikin muodostettu käsitys on ainakin eräältä tärkeältä osalta väärä ja tarkistuksen tarpeessa. Me emme saa kertakaikkiaan rinnastaa käsitteitä *rajaseutu* — *karu seutu*. Ainakin pitäisi meillä olla todisteita tällaisen rinnastuksen oikeutuksesta. Todisteita hakiessamme huomaamme pian, että rinnastus on enemmän tahi vähemmän epäoikeutettua. Rajaseutujen luontaisten maatalousmahdollisuuksien arvioimisen ei enää tarvitse perustua innostuneen erämiehen, matkailijan subjektiiviseksi ehkä epäiltyyn rajaseutujen ihannoimiseen, vaan voimme arvioimissamme nojautua asialliseen perustaan, vuosi vuodelta yhä laajemmaksi paisuvaan aineistoon, jonka Maataloudellinen rajaseutu-toiminta lähinnä on koonnut.

Kuluneenakin kesänä on rajaseudun luontaisia maatalouden kehitysmahdollisuuksia suoviljelyksen etumerkeissä tutkittu. Ja haluaisin tässä lyhykäisestii selostaa tutkimuksen pääpiirteiset tulokset.

Maataloudellisen rajaseututoiminnan ja osittain myös asutushallituksen puolesta on S. Suoviljelysyhdistys toimittanut suomaa-tutkimuksia myöskin rajaseutujemme eri osissa; osittain Karjalan kannaksella nimittäin Valkjärven, Kivennavan, Terijoen, Uusikirkon, Sakkolan, Muolaan ja Kuolemanjärven pitäjissä, osittain jon-

kun verran Raja-Karjalassa, Salmassa ja Impilahdella ja lopuksi, vaikkakin samalla eniten Pohjois-Suomen rajaseuduilla Kuusamon, Kuolajärven ja Kolarin pitäjissä. Tutkittujen alueiden kokonaispinta-ala päättyy 28,870 ha:iin josta soistunutta, ohutturpeista metsämaata on n. 2,250 ha ja varsinaista suomaata n. 17,470 ha.

Kunta.	Kokonaispinta-ala ha	Soistunutta ha	Suomaata ha	Erinomaista ha	Hyvää ha	Tyydyttävää ha	Välttävää ha	Huonoa ha.
Valkjärvi	1361.3	23.5	463.7		25.0	109.1	33.4	269.2
Kivennapa	4882.3	158.0	2792.0	65.0	613.0	661.0	632.0	821.0
Terijoki	497.0	—	435.0	—	3.0	137.0	80.0	215.0
Uusikirkko.....	402.0	—	402.0	—	—	52.0	12.0	338.0
Sakkola	1004.0	390.0	449.0	—	—	74.0	272.0	103.0
Kuolemajärvi. .	1415.0	—	1011.0	—	345.0	143.0	102.0	421.0
Muolaa	1473.0	—	985.0	—	180.0	107.0	160.0	538.0
Yhteensä Kannaksella ha	11034.3	631.5	6822.7	65.0	1224.0	1300.1	1330.4	2903.4
				2589 l. 37.9%				
Karjalassa:								
Salmi ¹⁾	633.0	—	346.0	12.0	28.0	36.0	115.0	155.0
Impilahti ¹⁾	238.0	—	188.0	—	5.0	19.0	53.0	111.0
Kuusamo	5656.3	76.5	3432.5	193.5	1337.0	709.1	658.5	534.4
Kuolajärvi	3127.3	51.5	1715.9	74.4	487.9	560.3	397.6	195.7
Kolari ¹⁾	8181.5	1492.5	4967.0	982.5	1711.0	644.0	509.5	1120.0
Yhteensä Pohjois-Suomessa	16965.1	1620.5	10115.4	1250.4	3535.9	1913.4	1565.6	1850.1

¹⁾ Asutushallituksen tutkimuksia.

Oheellisesta taulukosta käy lähinnä ilmi tutkitun pinta-alan jakautuminen rajaseutujen eri osien ja myös eri pitäjien kesken; samoin myös tutkitun suopinta-alan jakautuminen eri *hyvyysluokkiin* soiden viljelysarvoa silmälläpitäen. Ryhtymättä tässä yhteydessä lähemmin selostamaan, mihin tällainen soiden hyvyysluokittelu yleensä perustuu, viitattakoon vain siihen, että luokittelun pohjana on tärkeimmät soiden viljelysarvoon vaikuttavat seikat, kuten pintakasvillisuus (raivauskustannukset), turvekerroksen paksuus, pohjamaanlaatu, kuivatusmahdollisuudet ja ennenkaikkea pinta-

turpeenlaatu, siis tulevien viljelyskasvien kasvualustan laatu, jonka soveliaisuudesta suon käyttömahdollisuudet luonnollisesti lähinnä riippuvat.

Saamme tilastosta laskemalla, että 9,387 ha l. 53.7 % kuuluu erinomaiseen, hyvään ja tyydyttävään hyvyysluokkaan¹⁾. Siis noin puolet tutkitusta suoalasta voi hyvällä syyllä olettaa tuottavan viljelijälleen vaivannäön hedelmät. Mitä tämä prosenttimäärä jo sinänsä ilmaisee? Siitä käy jo ilman muuta selville, että rajaseudet, mikäli nämä tutkimukset antavat osviittaa, eivät suinkaan ole sen huonompia viljelyskelpoiseen koskemattomaan suoalaan nähden kuin Etelä-Suomi yleensä. Päinvastoin ovat aikaisemmat suotutkimukset selvittäneet, että viljelyksen rintamailla etelässä ja lounaassa kohoa koskemattomien soiden prosenttimäärä useinkin vain n. 10—15.

Vailla mielenkiintoa ei myöskään ole tarkastelu, miten viljelyskelpoisten suomaiden pinta-ala jakautuu tutkittujen eri rajaseutujen välillä. Karjalan kannaksella on viljelyskelpoisten suomaiden prosentti 37.9, siis tosin koko rajaseudulta saatua keskiarvoa pienempi, mutta siitä huolimatta puolustaa kannaskin paikkaansa kunnialla verrattuna muihin Etelä-Suomen osiin, huolimatta siitä, että viljelyskelpoisten suomaiden prosenttimäärä on otaksuttavasti liian korkea, jos otamme huomioon Kannaksen kaikki suomaat. Sillä Kannaksellakin on laajoja suokarukoita, jotka mukaanluettuina alentaisivat viljelyskelpoisten suomaiden prosenttimäärää, mutta tutkimuksista joka tapauksessa selviää, että asuttujen seutujen²⁾ lähellä on vielä yllinkyllin kehitysmahdollisuuksia suoviljelykselle. Kannaksen viljelyskelpoiset suomaat ovat etupäässä rehevähköjä korpisoita, useissa tapauksissa myös n. s. luonnonniittyjä, joilta voi jokusen sammaloituneen ojavahasen löytää, mutta siitä huolimatta voidaan niitä pitää villiityneinä, jokseenkin luonnonvaraisina soina, joilta heinännitto on melkein yhtä tuloksetonta kuin Pohjolan jänkien parturoiminen.

Koska Raja-Karjalassa on tänä kesänä suoritettu verraten vähän suotutkimuksia, voimme ne nyt tällä kertaa sivuuttaa, sitäkin paremmalla syyllä, että varhemmin on siellä suoritettu laajojakin suotutkimuksia, joiden tuloksia on selostettu julkisessa sanassa jossakin muodossa tämänkin aikakauslehden palstoilla. Siirrymme sitten suoraan Pohjois-Suomeen, ensiksi niille »raukoille» seuduille, joiden hädästä juuri näinä aikoina päivälehdissä on näkynyt tie-

1) Välttävään ja huonoon luokkaan kuuluvia pinta-aloja emme ota huomioon, vaikka nekin teoreettisesti ovat viljeltävissä, sillä rajaseuduilla ei pidä, eikä mielestäni saa kehoittaa viljelijää sellaiseen suoviljelemiseen, jonka tulos on arvoituksellinen tahi epätodennäköinen.

2) Suotutkimukset Etelä-Suomessakin ovat pääasiallisesti suoritettut asutuskeskusten ympärillä, joten tulokset Kannakselta ovat verrattavissa muualta saatuihin tuloksiin.

toja, nimittäin Kuolajärvelle ja Kuusamoon. Suotutkimukset viime kesänä rajoittuivat etupäässä Pohjois-Kuusamoon ja Etelä-Kuolajärvelle, alueelle, jonka suomaita jo aikaisemmin on lähinnä tieteellisiin tarkoituksiin tutkittu. Tarkoitin toht. V. Auerin tutkimuksia, joista jo selviää, että parhaimpia suotyyppejä tavataan alueella sangen lukuisesti ja laajalla alalla. Tutkimustemme lähimpänä kohteena oli asutuksia lähinnä olevat suot, jotka kartoitettiin hyvyysluokittelua silmälläpitäen. Tutkimusten tuloksena oli, että tutkituista suomaista laskettiin erinomaiseen, hyvään ja tyydyttävään hyvyysluokkaan 65.3 % tutkitusta suoalasta, eli 2,239.6 ha. Kuvaa-vaan kyllä, kuului samaan luokkaan Kuolajärven puolella täsmälleen yhtä paljon, nimittäin 65.4 % tutkitusta suoalasta? Nämät ovat lukuja, joiden kanssa mitkään tulokset Etelä-Suomesta eivät voi kilpailla. Ainoastaan Tervolan pitäjistä on saatu huomattavasti suurempia lukuja, mutta Tervolahen muodostaakin aivan oman luokkansa viljelyskelpoisten soiden laajuuteen nähden. Kuusamon ja Kuolajärven rajamaat ovat hyvin luonteen omaisia maastonsa puolesta, luoteis—kaakkoissuunnassa kulkevat harjut, harjanteet ja vaarat, välillä olevine useinkin vähäalaisine suomaineen, lampineen ja järvineen antavat niille oman leimansa? Vuoriperä on usein kalkkipitoista ja vähemmänkin kalkkipiperäisestä ympäristöstä valuu rinteitä alas ravintorikasta vettä aiheuttaen hyvälaatuisten soiden muodostamisen. Tyydyn tässä vain toteamaan, viitaten ylläoleviin lukuihin ja taulukkooni, että luontaisten suoviljelysmahdollisuuksien puolesta eivät nämät seudut tarvitse aina olla maamme nälkäkolkkana. Maininta niistä keinoista, joiden avulla nämäkin seudut saadaan maataloudellisesti kohoamaan, ei kuulu kirjoitukseni puitteisiin.

Siirrymme sitten vielä pohjoisemmaksi, nimittäin Kolariin, jossa myöskin suoritettiin sangen laajoja tutkimuksia. Tutkimustulokset täältä ovat yhtä lohdulliset. Korkeimpiin hyvyysluokkiin havaittiin kuuluvan 3,337 ha l. 67.2 % tutkitusta suopinta-alasta, siis vieläkin enemmän kuin Kuusamossa ja Kuolajärvellä. Nämä tulokset vain vahvistavat jo sitä aikaisemmin esitettyä tosiasiaa, että Pohjois-Suomessa turvelaatuun nähden ovat maamme parhaat viljelyskelpoiset suot. Tavallisin vastaväite tämän tosiasian esittämistä vastaan on, että ilmastolliset olosuhteet tekevät jokatapauksessa näiden suomaiden hyväksikäytön mahdottomaksi. Valitettavasti myös peräpohjollaiset itsekin luulevat sitä. On tosin totta, että ilmasto asettaa rajoituksia suomaiden hyväksikäytölle, vaan ei suinkaan tee niiden käyttöä mahdottomaksi. Onhan luonnollista, että viljan viljely näin kaukana on mahdotonta suomaalla, mutta on otettava huomioon, että rehuviljelykselle avautuu suuria mahdollisuuksia suoviljelyksen kautta Perä-Pohjolassa ja Lapissakin, ja juuri karjatalouden kehitysmahdollisuuksiin perustuukin Pohjolan maatalouden tulevaisuus.

Edellä on lyhykäisesti selostettu viime kesäisten suotutkimusten tuloksia rajaseuduiltamme. Lähemmät yksityiskohdat selviävät oheellisesta taulukosta. Niistä käy ilmi, että luontaisia edellytyksiä suoviljelyksen kehitykselle ei suinkaan puutu. Tämä tosiasia on mitä suurimerkityksisin rajaseututoiminnan »sisälähetykselle», siinä suhteessa on rintamaiden ja ehkä ennenkaikkea pääkaupungin kansalaisia valaistava. Mutta tuloksilla on merkitystä myös »ulkolähetyksellemme». Yhä varmempina voimme rohkaista rajaseudun, ehkä nykyään useinkin epäilevää ja itsensä ja perheensä tulevaisuuteen luottamatonta uurtajaa. Hänen tarmonsä ja meidän apumme turvissa on rajaseudun asukkaalla maauskon ja suouskon turvissa valoisampi tulevaisuus.

Mauno J. Kotilainen.

Viljelysmaan lisääminen ja vesiperäisten maitten kuivatus kannaksella.

Siinä moninaisten toimenpiteiden sarjassa, jonka avulla rajaseutujen vähäväkistä eläjää voidaan nostaa, muodostavat otsikossa mainitut kysymykset hyvin tärkeän osan. Yhteisenä piirteenä voidaan näet koko rajaseutujen maataloudesta sanoa, että viljeltyä maata on aivan liian vähän. Koko sillä alueella, joka rajaseutualueeksi nimitettynä ulottuu Laatokasta Lappiin, on viljeltyä maata kokonaispinta-alasta keskimäärin tuskin 0,5 prosenttia. Salmin, Ilomantsin ja Pielisjärven kihlakunnissa on tämä luku huomattavasti keskimäärää suurempi, mutta Lapissa ja Itä-Pohjolassa pienempi. Näitten rajaseutujen maatalouden ydinkysymyksiin kuuluu siis viljelysmaan lisääminen.

Karjalan kannas on se osa rajaseutualueesta, jossa viljeltyä maata on enimmän kokonaispinta-alasta. Keskimäärin 15 rajaseutupitäjässä on viljeltyä maata 10,09 %. Huomattavasti edellä muista on Vuoksenan pitäjä, jossa viljellyn maan prosenttiluku on 17. Senjälkeen tulee Metsäpirtti 14,9 %, Sakkola 12,7 %, Käki-salmen maalaiskunta 12,4 %, Rautu 12,1 %, siis yleensä itäisen Kannaksen pitäjät. Vähimmin on viljeltyä maata kokonaispinta-alasta Kivennavalla, jossa mainittu prosentti on 8.

Mutta vaikka Karjalan kannaksella onkin viljellyn maan prosenttiluku suurempi kuin muualla rajaseuduilla, on myöskin otettava huomioon, että Kannas on tiheimmin asuttu. Verrattaessa peltomaan alaa asukaslukuun, emme tule kovinkaan lohdullisiin tuloksiin. Keskimäärin on täällä 100 asukasta kohti peltoa noin 50 ha. Edellä muista on taaskin Vuoksela, jossa 100 asukasta kohti

on peltoala 74,7 ha, senjälkeen Sakkola 73,3 ha. Vähemmän on peltoa asukasmäärään nähden Terijoella, Kivennavalla, Koivistolla ja Uudellakirkolla.

Edellä olevat luvut osottanevat, että vaikka kannakselainen pelto olisikin hyvin viljelty, ei se voi nykyistä asukasmäärää elättää, ellei pelto laajene. Tällainen tiheä asutus on osittain Venäjän entisen pääkaupungin synnyttämä, sillä se tarjosi Kannaksen asukkaille hyvän toimeentulon moninaisten sivuansiomahdollisuuksien kautta ja siten loi paikoittain melkeinpä kääpiöviljelmäasutuksen. Toinen seikka, joka tiheään asutukseen on ollut syynä, on kannakselaisen kiintymys kotikontuun ja kotiseutuun. Veljeksistä ei lähde juuri kukaan maailmalle, vaan tilaa jaetaan niin kauan kuin sitä riittää. Tihein asutus ja pienimmät viljelmät tavataan Suomenlahden rannikolla Terijoelta Koivistolle. Esimerkkinä vaan mainittakoon Inon ja Seivästön kylät, joista edellisessä asuu yli 1,500 asukasta ja joissa kummassakin keskimääräinen tilojen suuruus on 10—15 ha ja viljelty pinta-ala 2—4 ha sekä lehmäluku 2—3 kpl. Samantapaiset ovat olosuhteet Laatokan rannalla eräissä Metsäpirtin kylissä, kuten Saaroisissa, Tapparissa ja Koselassa.

Todettuamme viljelysmaan vähyiden Kannaksella asutukseen nähden, herää itsestään kysymys, ovatko kaikki mahdollisuudet pellon laajentamiseksi hyväksi käytetyt. Yleisenä käsityksenä lie nee näihin saakka ollut, että Kannaksella mahdollisuudet tässä suhteessa ovat vähäiset. Näin ei kumminkaan ole asianlaita. Onneksi mahdollisuuksia on olemassa. Virallisen tilaston mukaan v:lta 1920 on Kannaksen rajaseutualueella yksistään luonnonniittyä 21 tuhatta hehtaaria eli 4,2 % koko alueesta. Tämän lisäksi voi hyvin olettaa, että mainitulla alueella on vielä viljelyskelpoista metsä- ja korpimaata, josta ei ole tilastoa olemassa. Erikoisen luonnonniittyrikkaina pitäjinä mainittakoon Kivennapa, jossa 1. niityn pinta-ala on 3,723 ha ja Muolaa 3,033 ha. Keskisellä Kannaksella näyttävät olevan viljelysten laajentamismahdollisuudet suuremmat kuin Suomenlahden ja Laatokan rantaseuduilla.

Seikka, joka näihin saakka on estänyt viljelysten laajentamista luonnonniityille ja yleensä suomaille, on ollut maitten vesiperäisyys. Kun toimeentulo Venäjän kaupan ja huvila-asutuksen kautta oli turvattu, ei tarvittu erikoisempia toimenpiteitä vesiperäisten maitten kuivattamiseksi. Veden vaivaamana on tällä hetkellä vielä melkoinen osa Kannaksen viljelyskelpoisesta maasta, joka maa-useassa tapauksessa on mutaa ja siis viljelyksen kannalta parhaimpiin luettava.

Kun uuden pellon tekeminen olisi kannattavinta näille vesiperäisille maille, on viljelysmaan lisäämiskysymys suorastaan riippuvainen vesiperäisten maitten kuivatuksesta. Yhteisten kuivatusyrittysten suorittaminen Kannaksella kuuluukin niihin perustaviin töihin,

jotka on saatava lähivuosina läpiviedyksi, ennenkuin pellon laajentaminen paremmille maille tulee kysymykseen. Ilahduttavaa todeta, viimeisinä vuosina on harrastus vesiperäisten maitten kuivatukseen ollut suuri. Useita yhteisiä yrityksiä, joukossa suuria-kin, on pantu alulle, toisia jo tutkittu ja suoritettukin. Ylä-Vuoksen laskun toteuttamiseen, joka osittain vaikuttaa myös rajaseutu-alueeseen, on eduskunta myöntänyt 2 milj. markkaa ja yritys on parasta aikaa tutkimuksen alaisena. Ylä-Vuoksen veden pinnan alentaminen tulee huomattavasti lisäämään viljelysmahdollisuuksia rajaseutualueeseen kuuluvissa Vuokselan, Äyräpään ja Muolaan pitäjissä sekä ulkopuolella rajaseudun Vuoksenrannassa ja Antreassa.

Melkoisen suuri, vaikkakaan ei edelliseen verrattava, tulee olemaan hyöty Ala-Vuoksen vedenpinnan alentamisesta 1 metrillä, perkaamalla Laatokkaan johtava väylä Käkisalmen kaupungin kohdalla. Ennakkolaskelmien mukaan kuivaisi vesiperäisiä maita ja vapautuisi vesijättöä yhteensä 3,000 ha, joka tulisi hyödyttämään Räisälän, Käkisalmen ja Kaukolan pitäjien alueita. Anomus tutkimuksen toimittamisesta on jo jätetty 1926 ja tutkimus tulee alkavan kesän aikana.

Varsinaisen rajaseutualueen sisällä olevista kuivausyrityksistä on huomattavin merkitys Rokkalan joen perkauksella. Rokkalan joen sadealue käsittää suurimman osan Uudenkirkon, Kuolemajärven ja Johanneksen pitäjistä, ulottuupa se osalle Koivistonkin pitäjää. Mitään ennakkonumeroita ei voi vielä asian tällä asteella ollessa tuoda esiin hankkeen tuottamasta hyödystä, mutta on se laajakantoisimpia yrityksiä läntisellä Kannaksella. Asianomaiset kunnat ovat jo myöntäneet varoja tutkimuksen toimeenpanemiseen ja tulee tämäkin yritys alkavana kesänä tutkimuksen alaiseksi. Kauas kantava merkitys tulee Kanneljärven ja Uudenkirkon pitäjille olemaan Suulajärvestä tulevan Vammeljoen perkauksella. Yritystä on ajettu jo useita vuosia, mutta on se tällä hetkellä seisauksissa. Samaa on sanottava Muolaan pitäjissä olevien Punnusjärven, Kirkkojärven ja Yskjärven veden pinnan alentamisesta. Se toisi tuhansia ha viljelyskelpoista maata mainittuun pitäjään.

Itäisellä Kannaksella on tutkittu ja kustannusarvio olemassa Saijanjoen perkauksesta Raudussa, joka nähtävästi toteutuu, jos valtio avustaa 1/3 osalla kustannuksista. Saijanjoen varret ovat tunnetut erinomaisesta kasvustaan, joten perkaushanke tulee suuresti lisäämään Raudun mahdollisuuksia maatalouspitäjänä. Samalla asteella kuin Saijanjoen perkaushanke, ovat edelliseen laskevan Petojoen perkaushanke sekä Kiimajärven laskevan Kiiskinojan perkaushanke Sakkolassa. Molemmat ovat jo tutkitut ja kun valtion laina saadaan hankkeisiin järjestetyksi, tulevat ne toteutettaviksi.

Edellä on lueteltu vaan muutamia suurimpia alullaan olevia ja

kohta toteutettavia yrityksiä. Tämän lisäksi löytyy useita kymmeniä pienempiä yrityksiä sieltä täältä yli koko Kannaksen, jotka myöskin ovat joko toteutetut tai tutkimuksen alla.

Tällaiset yritykset kysyvät tietenkin varoja, joita Kannaksen pienviljelijällä ei ole tällä hetkellä runsaasti. Olisi senvuoksi suotavaa että valtio, ainakin kalliimpiin yrityksiin, myöntäisi lainan ja työnjohdon ohella myös suoranaista avustusta. Se olisi vaan velvollisuus laiminlyötyjä rajaseutuja kohtaan ja uhraus, joka tulisi aikojen kuluessa takaisin parantuneen veronmaksukyvyyn muodossa. Paitsi kuivausyritykset, vaatii varoja myös näitten kuivattujen alueiden viljelykseen otto. Tätäkin asiaa tuettaisiin valtion taholta paraiten myöntämällä rajaseuduille halpakorkoisia lainoja. Suoranaisten avustusten myöntäminen uutismaan raivaukseen ei liene enää paikallaan, kuten 6 v. sitten. Sen sijaan halpakorkoinen laina ei pelottaisi ketään uutisviljelykseen ryhtymästä, vaan tehostaisi enemmän oman avun periaatetta, kun laina on takaisin maksettava.

Suurimmassa osassa Kannasta on siis tilaisuus viljelysmaan lisäämiseen. Mutta on olemassa alueita, joista jo alussa mainittiin, nimittäin Suomen lahden rannikko Terijoelta Koivistolle ja Metsäpirtin pitäjä, missä mahdollisuuksia pellon laajentamiseen ei enää ole. Tällaisilta alueilta olisi saatava syntymään sisäinen siirtolaisuus sellaisiin osiin maataamme, joissa on paremmat maansaanti-mahdollisuudet ja väljemmät tilat. Viipurin läänin maanviljelysseura onkin tehnyt anomuksen, että asutuskassoista myönnettäisiin lainoja ei ainoastaan tilattomille, vaan myöskin talollisten pojille tilaosien lunastamiseen sisaruksilta. Täten osaltaan estettäisiin tilojen pirstoutumista Kannaksella ja helpotettaisiin sisäistä siirtolaisuutta.

Viljelysmaan lisäämiskysymyksen ovat sekä Maataloudellinen rajaseututoiminta että Viipurin läänin maanviljelysseura ottaneet työohjelmaansa. Panemalla alkuun yhteisiä kuivatusyrityksiä, tekemällä uutisviljelyssuunnitelmia, toimeenpanemalla uutisviljelyskilpailuja, pitämällä suopäiviä, harjoittamalla soitten tieteellistä tutkimista, tehostamalla asiaa esitelmissä j. n. e. on sitä ajettu eteenpäin. Yhteistoimintaa osuuskassojen kanssa, jotka usein uutisviljelysyritykset rahoittavat, on ollut ja tulee olemaan yhä kasvavassa määrässä. Yhteisvoimin valtion, maatalousneuvontaa harjoittavien järjestöjen ja osuuskassojen avulla voidaankin entistä suurempia tuloksia saavuttaa.

A. E. Korhonen.

Lähimmän ajan tehtävät kannakselaisessa peltoviljelyksessä.

Lähdettäessä vetämään suuntaviivoja siitä, mihin suuntaan olisi kannakselaista peltoviljelystä kehitettävä, on otettava huomioon, että kannakselainen viljelys on ehkä maamme tyypillisintä pienviljelystä. Tilaston mukaan on Kannaksen rajaseutualueen 15 kunnassa 11,337 viljelmää ja niillä keskimäärin lähes 5 ha viljeltyä maata viljelmää kohti. Voidakseen näin pienillä pinta-aloilla elää, täytyy harjoittaa monipuolista tuotantoa, jossa karjatalouden rinnalla pannaan painoa myös maatalouden pienelinkeinoille, sika- ja kanataloudelle. Ollakseen oikeaan osunut, täytyy peltoviljelyksen kyetä näitten, varsinkin karja- ja sikatalouden vaatimukset täyttämään, sillä kannattavan kotieläinhoidon täytyy pohjautua oman pellon tuotteisiin. Tämän ohella on tietenkin kotoinen leipäviljan tarve tyydytettävä, mutta myyntituotantoon ei näin pienviljelijäoloissa ole leipäviljan suhteen pyrittävä. Toinen tärkeä vaatimus, joka kannakselaisissa oloissa on huomioon otettava, on, että peltoviljelyksessä pyritään mahdollisimman suureen voimaperäisyyteen. Kun viljelykset ovat pieniä, jää niitten merkitys vähäiseksi perheen toimeentulossa, jos niitten tuotanto on heikko. Edellytyksiä voimaperäiseen viljelykseen on olemassa, sillä oma työvoima viljeltyyn alaan nähden on suuri, kulkuneuvot ovat hyvät ja tuotteiden myyntipaikat verrattain lähellä. Jos Pietarin markkinat avautuisivat Kannaksen maataloustuotteille, olisivat edellytykset voimaperäiseen tuotantoon vieläkin suuremmat.

Että kannakselainen peltoviljelys täyttäisi edellämainitut ehdot, on seuraavia näkökohtia varten otettava:

1. Juurikasviljelystä on laajennettava.

Kun kannakselaisen pienviljelijän päätulolähteen maataloudesta muodostavat maitotaloustuotteet, on tätä tuotantoa voimakkaasti tuettava juurikasviljelyksen avulla. Kun juurikasveilla on Kannaksella ainoastaan 0,2 % peltoalasta, on karjanruokinta perustunut yksinomaan kuivien korsirehujen sekä väkirehujen varaan. Näin ollen on saatu vähemmän ja kalliimpaa maitoa. On kumminkin todistettu, että juurikasveja käyttämällä päästään korkeampiin tuloksiin halvemmilla kustannuksilla. Kun nykyisin talouksissa, joissa juurikasveja ei ole, käytetään karjalle päivittäin jopa 8—9 kg. heiniä, voidaan tämä määrä vähentää juurikasveja käyttäen 4—6 kiloon ja siis karjamäärää talossa lisätä. Verrattaessa eri viljelyskasveista hehtaarilta saatavia satomääriä toisiinsa, voittavat juurikasvit siinäkin.

Kirjanpitotiloilla saatiin v. 1921—25 kaurasta 1,500 r. y. ha:lta, kylvöheinästä 1,200 r. y., mutta turnipsista 2,800 r. y. ja lantusta 3,000 rehuyksikköä. Pyöreän luvuin kykenevät juurikasvit anta-

maan ha:lta karjanruokaa 2 vertaa enemmän kuin kaura ja kylvöheinä. Näin ollen ovat juurikasvit erikoisesti pienviljelijälle tärkeitä, hänellä kun on peltoala pieni. Kun lisäksi useimmissa taloissa on hyvä työvoima, jonka aika ei tule aina riittävän hyvin käytetyksi, voidaan tätä työvoimaa edullisesti käyttää juurikasviviljelykseen.

2. Heinänurmien tuotantoa on kohotettava.

Heinällä on Kannaksen pelloista noin 36—40 %. Sillä, minkälaisia satoja tämä kykenee antamaan ha:lta, on mitä suurin vaikutus siihen, miten viljelijä tilallaan toimeentulee. Jos lähes 40 % pelloista on heikossa kunnossa, ei pikkutiloilla voida elää omavaraisista elämää. Varsinkin pyrkivät vanhemmat nurmet alentamaan keskisatoa. Kannakselaisen pienviljelijän ei kannattaisi keveistä hiekkapelloistaan ottaa muuta kuin 3 heinää, multavammista maista 4. Tällöinkin on syytä lannoittaa väkilannoilla 2 tai 3:s heinä. Näin päästään siihen tilanteeseen, että heinän pinta-alaa voidaan vähentää ilman että heinäsaato pienenee. Se osa, joka heinältä voitetaan, käytetään juurikasvien- ja perunanviljelyksen laajentamiseen.

Satojen lisääjänä sekä heinien ruokinta-arvon kohottajana on apilaa suosittava entistä enemmän heinänurmillä. Suuremman valkuaispitoisuuden, syväjuurisuutensa ja multaa lisäävien ominaisuuksiensa takia pääsee se edelle muista heinäkasveista. Kannaksen hiekkapelloilla se kykenee paremmin kuin muut heinäkasvit selviytymään ja antamaan jopa 8—9 tuhannen kilon satoja ha:lta.

3. Perunan viljelystä on lisättävä.

Maahamme tuotiin v. 1926 perunoita Virosta lähes 7 milj. mk. arvosta. Tästä määrästä melkoinen osa Viipuriin ja Kannaksellekin sotaväen tarpeeksi. Tässä on olemassa epäkohta, jonka korjaaminen ei pitäisi olla vaikea. Erikoisesti läntisellä Kannaksella olisi edellytyksiä hallita perunakauppa Viipurissa ja täyttää myös sotaväen perunatarve Itä-Suomessa. Kannaksen pelloista on 58 % hiekkaa, joka useimmissa tapauksissa on vielä kivetöntä, aivan erinomainen maa maukkaitten ruokaperunoitten viljelyyn. Kun läntisen Kannaksen halki kulkee 2 rautatietä, ei myöskään perunoitten rahti kauppapaikoille tule kalliiksi. Sikäli kuin viljelistävät paranevat, erittäinkin kun väkilantojen käyttö eläinlannan ohella voittaa alaa ja perunannostokonetta yhteisesti hankkien aletaan käyttää, sitä paremmin perunan viljely kannattaa. Kun varsinkin läntinen osa Kannasta on vaikeassa taloudellisessa asemassa, muodostaisi perunan viljely kauppaa varten tärkeän myyntiartikkelin. Perunanviljelyksen puolesta puhuvat myöskin elpyvä karja- ja sikatalous.

4. Koko kesannon alaa on vähennettävä.

Kannaksen rajaseutualueen pelloista oli koko kesantona v. 1920 4,556 ha eli 8,8 % peltoalasta. Tämä ei ole suuri, jos sitä verra-

taan muun Suomen kesantoalaan, joka mainittuna vuotena oli 10,02 %, mutta ottaen huomioon kannakselaiset olot, se on suurena pidettävä. Viljellyt alueet ovat niin pienet, ettei kannata antaa niiden joutilaana maata. Koko kesannon poisjättäminen tietäisi monella tilalla 1 nautayksikön lisäystä. Kannakselainen pelto ei useimmissa tapauksissa tarvitse kesannoimista, sillä se usein on kivetöntä hiekkamaata. Kevyt hiekka tulee entistäänkin löyhemmäksi ja kuivemmaksi ja osa lannoituksen tuomista ravintoaineista saattaa joutua hukkaan. Koko kesanto tuo usein mukanaan lakoi-sen rukiin ja harvan heinän. Viljelemällä kesannossa vihantarehua tai juhannusruista tai harjoittamalla rukiin viljelystä heinänurmen jälkeen, voidaan koko kesannon haitat välttää.

5. Kotoisten lantavarojen ja väkilantojen järkevään käyttöön on pyrittävä.

Samalla kun pyritään oikeaan suhteeseen eri kasvien viljelys-laajuuteen nähden, on muistettava että samalla satojen suuruutta kyetään näissä pienviljelijäoloissa kohottamaan. Mitä suurempaan voimaperäisyyteen voidaan päästä, sitä suurempi merkitys on pienelläkin peltotilkulla sen viljelijälle. Jos kenenkään niin pienvilje-lijän pelto pitäisi oikein ojittaa, muokata ja lannoittaa, käyttää hyvää siementä j. n. e. Näistä monista seikoista tulkoon tässä vain painostetuksi kotoisten lantavarojen oikeaa jakamista eri viljelys-kasveille ja väkilantojen oikeaa käyttöä. Hyvin monta kertaa nä-kee tapauksia, jolloin kotoinen lanta hoidetaan hyvin, mutta käyttö antaa toivomisen varaa. Käyttämällä lanta melkein yksinomaan kesannolle, jolloin sama pelto saa lantaa 1 kerran 8 vuodessa, saa-vat viimeiset lohkot kierron lopulla kärsiä suorastaan ravinnon puutetta ja antavat heikkoja satoja. Varsinkin kun pelto on hiek-kaa, on Kannaksella muistettava antaa lantaa usein, mutta vähän kerrallaan. Sellaiset kasvit kuin juurikasvit, peruna ja kaura ovat parempia lannan takaisinmaksajia kuin ruis. Kotoisten lantavaro-jen oikea jako auttaa pieneläjää tasaisempiin ja varmempiin satoi-hin.

Kannaksen peltoviljelyksen kohottamistoimenpiteissä on tehok-kaimpien keinojen sarjaan luettava väkilannotteet. Kun väkilan-nat oikein käytettynä maksavat itsensä koron kanssa vajaassa vuo-dessa, on niitten merkitys erikoisen suuri juuri vähävaraiselle pien-eläjälle. Jokaisen pienviljelijän velvollisuus on syventyä väkilan-notteiden oikeaan käyttöön omakohtaisten kokeitten ja muitten apua hyväkseen käyttäen.

Kun tämän kirjoituksen puitteissa ei ole tilaa kunkin asian laa-jempaan selittelyyn, riittääköön ylläoleva jonkunmoisena luettelona osottamaan sitä suuntaa, mihin kannakselaista peltoviljelystä on kehitettävä. Ne toimenpiteet, joihin Maataloudellinen Rajaseutu-toiminta yhdessä Viipurin läänin maanviljelysseuran kanssa on jo

ryhtynyt kannakselaisen peltoviljelyksen suhteen, tähtäävät juuri yllämainittujen seikkojen toteuttamiseen. Ja kun kannakselainen väki on herkkää, helposti oppivaa, uusiin tapoihin mukautuvaa, voimme toivoa, että ei ole kaukana se aika, jolloin Kannaksenkin asukas elää omavaraista, oman pellon tuotantoon pohjautuvaa elämää.

A. E. Korhonen.

Kannaksen karjatalous.

Sen jälkeen kun Kannaksen talonpoika rajan sulkeuduttua joutui entistä enemmän oman taloutensa tuloilla elämään, on hän selvästi oivaltanut totuuden kipinän sanonnassa: »Karjassa talon turva». Eikä ole ihmekään, että näin on tapahtunut, sillä jo aikaisemminkin on monin paikoin Kannasta karjaa oikein arvioitu ja osattu siitä tuloja ottaa. Voitiinhan nim. rajantakaa tuodulla huokealla »liisillä» ruokkia karjaa voimakkaasti ja kun lisäksi maidosta saatiin hyvä hinta, antoi karja hyvän taloudellisen tuloksen.

Tämän tuntien olettaisi, että Kannaksen karja ja karjatalous olisi hyvällä kannalla. Että niin ei kuitenkaan ole asianlaita, johon tuntee siitä, että kesäisin Kannakselle muuttaneille kesävieraille myötiin useimmiten talon parhaimmat yksilöt, koska niistä saatiin korkea hinta ja huonoimmat jäivät talon karjastoon. Kun lisäksi nuo parhaat yksilöt syksyisin, vieraiden siirryttyä pois, joutuivat teurastajille, jäivät nuo huonot eläimet sukuaan jatkamaan. Tällainen »valinta» ei ole voinut olla jättämättä jälkiä koko Kannaksen karjatalouteen ja karjakantaan. Se on heikontanut karjan rakennetta ja samalla tietysti myös tuotantoakin, sillä yleisenä ilmiönä on, että hyvätuottoiset lehmät ovat myös rakenteeltaan hyviä.

Eipä ole ihme, jos Kannaksen talonpojan mieli palaa takaisin sellaiseen aikaan, jolloin karja takaa hänelle riittävät elinmahdollisuudet. Mutta miten päästä alkuun? Eiväthän pienet varat salli suuria uhrauksia karjan hyväksi vaikkapa mieli tekeekin. Tästä pälkähästä päästään kuitenkin kun oivalletaan, että karjanjalostustyössäkin yksimielisyys on voimaa.

Jos me tällä hetkellä tarkastelemme Kannaksen karjataloudellisia edistämispyrintöjä, niin me huomaamme sen kauttaaltaan tapahtuvan osuustoiminnan merkeissä. Ja luonnollistahan onkin, että näin on asian laita, sillä mitenkä muuten voisikaan seuduilla, joissa 10 lehmän omistajat ovat harvinaisuuksia, tuota työtä taloudellisesti tehdä.

Valtava onkin se »kansannousu» ollut, jolla Kannaksen talonpojat ovat karjanjalostustyön ympärille kerääntyneet. Se on ollut voimakkaampaa kuin missään muualla maassamme. Tällä hetkellä onkin sonniosuuskuntia Kannaksella kokonaista 67, joista yhdellä on kolme sonnina ja yhdellä kaksi. Ensimmäisenä osuuskuntien lukumäärään nähden on Pyhäjärvi, jossa niitä on 11. Lähinnä seuraavat Muola ja Sakkola, joissa kummassakin on 9, Kuolemajärvellä 7, Uudellakirkolla ja Valkjärvellä 6, Vuokselassa 5, Koivistolla 4, Raudussa 3, Kivennavalla ja Käkisalmissa 2 ja Kanneljärvellä sekä Metsäpirtissä 1.

Jos tarkastelemme osuuskuntasonnien ja pitäjiä lypsylehmäin keskinäistä suhdetta, niin huomaamme, että Kuolemajärvellä tulee osuuskuntasonnia kohti 259 lehmää, Vuokselassa 292, Pyhäjärvellä 296, Sakkolassa 306, Valkjärvellä 406 j. n. e. Ylläolevat numerot puhuvat selvää kieltä jalostustyön laajuudesta Kannaksella. Jos työ tässä laajuudessa jaksaa keskeytymättä kulkea eteenpäin, ei voine olla kaukana se aika, jolloin Kannaksen karjakanta on kokonaisuudessaan muuttunut. Eikä muuttunut ainoastaan muodoltaan vaan myöskin tuotantotaipumuksiltaan, sillä ovathan useimmat osuuskuntasonnit aivan erikoisen hyvätuottoisista emistä.

Rinnan sonniosuuskuntatoiminnan kanssa on myöskin karjan-tarkastustoiminta kehittynyt. Niinpä onkin Kannaksella niitä kaikkiaan 19. Pyhäjärvi kulkee tässäkin ensimmäisenä, sillä siellä on 4 yhdistystä. Lähinnä seuraavat Kuolemajärvi, Muolaa ja Sakkola kahdella yhdistyksellä. Koko Kannaksen karjamäärästä kuuluu tarkastusyhdistyksiin kokonaista 11,8 %. Kun ottaa huomioon miten pienkarjaisia Kannaksen talot ovat, täytyy todella ihmetellä sitä sitkeyttä, millä tätä työtä tehdään.

Kaikkien yhdistyksien keskimääräinen tuotanto v. 1926 oli 2,120 kg. mait., 85,9 kg. voirasvaa, rasva % 4,05. Tuotanto on heikko, mutta kun ottaa huomioon että useat ovat vasta ensimmäistä vuottaan yhdistyksessä, ei se ole ihmekään. Kuitenkin tässäkin suhteessa on vuosittain havaittu nousua. Eikä mahtane kulua kovinkaan pitkiä aikoja siihen kun Kannas tässäkin suhteessa on muun maan kanssa samalla tasolla.

U. Hardén.

Rajaseudun rakennustyöstä meijerialouden alalla.

»Suomi on köyhtynyt, kun metsät on hävitetty», sanoi äskettäin allekirjoittaneelle eräs talonisäntä Uudellakirkolla, ajellessamme erään autioksi raiskatun metsätaipaleen — jommoisia raiskattuja alueita sivumennen sanoen tapaa joka puolella Karjalan kannaksella — halki. Ja vaikka toisaalta vielä löytyy sellaisia numeromiehiä, jotka ihmeteltävän hatarien arviolaskelmiensa nojalla koettavat kansalle uskotella, että Suomen metsien lisäkasvu on muka hiukan suurempi kuin hakkaus, niin käytännön miehille, kuten tälle mainitulle isännälle, on kumminkin silmin nähtävänä se tosiasia, että Suomi on arveluttavassa määrässä köyhtynyt viime vuosikymmenien kuluessa.

Kannakselaisen talon isännän omakohtaisten kokemusten ja havaintojen pohjalle, että Suomi ja varsinkin Karjalan kannas on köyhtynyt sikäli mikäli metsät on hävitetty ja peltoviljelys joutunut rappiolle, kuin myöskin sille ajatukselle, että Kannas on nostettava taloudellisesti ja sivistyksellisesti muun Suomen tasalle, perustuu Kannaksella viime vuosina suoritettu herätys ja uudistustyö maa- ja karjatalouden sekä myöskin meijerialouden kehityksen hyväksi. Karja- ja meijerialouden kehitystä on lähdetty ohjaamaan huomioonottaen rajaseudun erikoiset paikalliset olot, joille on tunnuksellista suhteellisesti tiheä asutus, pienet talot, peltoviljelyksen heikkous, karjastojen pienuus ja huonolypsyisyys, joista syistä maidon tuotanto on niin vähäistä, ettei tule kysymykseenkään nykyaikaisten, kallishintaisten pitäjä-meijerien rakentaminen, jommoisia on muualla Suomessa ja jotka siellä suuren tuotannon takia hyvin kannattavat. On oletettu, että jos kannakselaisissa olosuhteissa yleensä voidaan harjoittaa sekä tuotantoa että meijerialoutta, niin se on mahdollista vain siten, että maakunnan ulkopuolelta ojennetuin alku-avustuksin on perustettava maakunnan keskukseen, Viipuriin, ajanmukainen meijerilaitos, johon voidaan koota kaikki maakunnasta koti- ja paikallistarpeelta liikenevä maito ja kerma. Meijeri tulisi sitten huolehtimaan kaupungin maitotarpeesta ja mikä siltä jäisi ylijäämää, se käytettäisiin jalostukseen. Ja tähän astinen kokemus on osoittanut, että tämä johtava ajatus, jolle sitten Voinvienti-osuusliike Valion r. l. Viipurin maakuntameijeri on perustettu, on ollut oikea.

Kun meijeristä kaukana asuville pienekarjaisille maidon tuottajille yksityisesti maidon lähettäminen olisi ollut taloudellisesti mahdollon tehtävä, oli tämä vaikeus voitettavissa siten, että oli perustettava tarpeen mukaan olosuhteisiin soveltuvia maidon- ja kerman kokoomis-asemia eli n. s. maidonmyynti-osuuskuntia, jotka piiristään kokoavat kaiken liikenevän raaka-aineen ja lähettävät sen sitten edelleen Viipuriin Valion meijeriin, joka sitten raaka-

aineesta tulevan hinnan tilittää kuukausittain osuuskunnille ja nämä taas samoin osuuskuntain jäsenille.

Tällaisen järjestelyn onnistumiseen luottaen aloitti sitten Valion meijeri ja ensimmäiset osuuskunnat toimintansa 1921. Kun Kannaksella varemmin ei ole ollut olemassa mitään huomattavaa meijeritoimintaa, voimme tämän vuoden pitää Kannaksen nykyisen meijerialouden perustamisvuotena. Kuinka sitten kehitys edelleen on jatkunut, siitä tässä vain muutamia numeroita. V. 1921 oli Valion meijerillä raaka-ainetta lähettäviä osuuskuntia vain muutamia. Nykyisin niitä on yli 80, joista suurin osa varsinaiselle Kannakselle kuuluvalla alueella. Meijerin vastaanottama maitomäärä, kermakin maidoksi muunnettuna oli mainittuna vuonna 4,913,000 litraa. V. 1926 vastaanotettu maitomäärä teki 19,764,000 litraa. Jos ensimmäisenä toimintavuotena vastaanotetun maitomäärän merkitsemme sadalla, niin eri vuosien kehitystä osoittavat luvut muodostuvat seuraavasti:

V. 1921	100
„ 1922	166
„ 1923	215
„ 1924	290
„ 1925	372
„ 1926	402

Viime vuoden kehitystä osoittavissa luvuissa on nähtävänä viimekeväisen ankaran rehupulan ja sitä seuranneen kuivan kesän ja siitä johtuneen huonon laitumen seuraukset. Niinkuin nämä numerot osoittavat, Kannaksen maito- ja meijerialous elää olosuhteisiin nähden suorastaan loistavaa nousukauttaan. Moni karjanomistaja, jolla aikaisempina vuosina, jolloin meijeriä ei ollut ja karjantuotteet tulivat kotona käytetyiksi, saa nyt karjastaan huomattavia tuloja säännöllisesti joka kuukausi, niinkuin jokin valtion virkamies kuukausipalkkansa.

Saattaisi luulla, että 80 eri osuuskunnan, jotka kokoavat meijeriin tulevan raaka-aineen, perustamiseen ja pystyssä pitämiseen on sittenkin sidottu suunnattomasti pääomaa muuten pääomista köyhässä Karjalassa. Niin ei kumminkaan ole asian laita. Osuuskuntien vastaanottoasemilla tarvittavaan kalustoon ja rakennuksiin on käytetty viime vuodelta 50 osuuskunnasta kootun tilaston mukaan keskimäärin osuuskuntaa kohti vain noin Smk. 10,000: —, josta kaluston osalle suunnilleen puolet, kun taas samanaikaisesti osuuskunnan rahastoihin on kerätty varoja osuuskuntaa kohti keskimäärin noin Smk. 14,000: —. Että kalustoon ja rakennuksiin käytetty pääoma supistuu näin vähiin johtuu osaksi siitä, että rakennushommia ovat osuuskunnan jäsenet auttaneet ilmaiseksi joko

työn taikka rakennusaineiden muodossa ja myöskin siitä, kun osa uusia osuuskuntia toimii vuokrahuoneustoissa.

Samaa säästäväisyyttä, joka rakennushommissa on havaittavissa, on pyritty noudattamaan myöskin elävän voiman, osuuskunnan toimitsijoiden käyttämisen suhteen. Vastaanottotehtävien hoitajaksi, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta, ei ole katsottu kannattavan palkata kallispalkkaista ammattihenkilöä, vaan vastaanottajaksi on valmistunut joku paikkakunnan talon- tai torpan- tytär harjoiteltuaan rasva- ja laatuokeiden tekoa Viipurin meijerillä parisen viikkoa. Ja hyvin tämä »meijerikkö» näkyy onnistuvan tehtävissään. Isännöitsijän tehtävät taas suorittaa joku osuuskunnan jäsen, useimmiten asian harrastuksesta, ilman palkkaa. — Tällä järjestelyllä onkin päästy niin hyviin tuloksiin, että esim. liikekustannukset tekevät keskimäärin vain noin 7 %. Liikekustannuksiin nähden on kumminkin huomattava — muutamaa poikkeusta lukuunottamatta — että vastaanottoasemalla tarvittavat jäät otetaan talkoolla ja maidot sekä kermat vastaanotto paikalta rautatieasemalle ajetaan vuoron mukaan ilmaiseksi. Tämä on vain kuvaava piirre siitä, millä mielellä jäsenet suhtautuvat osuuskuntiinsa.

Niissä alkeellisissa olosuhteissa, joissa maidonmyynti-osuuskunnat kannaksella työskentelevät on meijerialoudelle ja hinnanmuodostukselle tärkeä tekijä, laatuksymys, täytynyt jättää jälelle osuuskuntain muusta kehityksestä. Maidon kotokäsittelyä on tosin jo aikaisemminkin opastettu Valion toimeenpanemilla opastuskursseilla osuuskuntien piirissä, mutta maitotalouskilpailut ja laatumaksutapa saatiin osuuskuntien myötävaikutuksella alkuun vasta viime vuonna. Pitkät raaka-aineen kuljetusmatkat tulevat varsinkin kesäaikana vaikeuttamaan laatuksymyksen onnellista ratkaisua, sillä kermoja lähetetään Valion meijeriin kaukaisilta sydänmailta, josta lähimmälle rautatieasemalle on matkaa jopa yli 30 km.

Valion meijerin taholta on ilmennyt pyrkimystä vaikuttamaan osuuskuntien jäsenistöön tuotannon lisäämiseksi mahdollisimman halvoilla tuotantokustannuksilla. Tässä suhteessa on varsinkin uudenaikainen laidunviljelyskysymys pidetty etualalla. Onhan todennäköistä, että maailman karjataloustuotteiden markkinoilla tulee vallitsemaan jatkuvasti hiljalleen laskeva suunta, osaksi halvan kasvivasvan, margariinin, lisäytyvän käytön ja osaksi valtamerentakaisen maitten alati lisääntyvän tuotannon takia, jolloin hintojen laskusta seuraava tappio on peitettävä halvan laidunruokinnan varassa tapahtuvalla lisätyllä tuotannolla. Ja ilman tätä mahdollisuuttakin osuuskuntien jäsenien taloudet eivät voimistu ellei tuotantoa saada nykyisestään nousemaan.

Ehkä länsi-suomalaisen meijerimiehen suurilla silmillä katsottuna Karjalan kannaksen edellä hahmotellut meijerialousolot ovat ny-

kyisin vasta tippamaito-asteella. On kumminkin muistettava se seikka, että oloja on lähdetty kehittämään Karjalan vaakunan alueella, jossa kaksi riitaista kalpaa armotta ovat iskeneet vastakain kiistellensäan kruunusta s. o. vallasta ja verotusalueestaan, josta on ollut seurauksena, että Kannaksen väestö vielä nytkin osittain elää sekä psykologista että taloudellista murroskauttaan. Mutta murroskaudet eivät ole ikuisia. Kun suunta seestyy ja tahto terästyy ja jos valtiovallan toimenpiteiden kautta vielä toteutetaisiin Ala-Vuoksen lasku, joka vapauttaisi m. m. Äyräpäänjärven hedelmällistä lietemaata tuotannon palvelukseen, alkaisi Kannakselta virrata moninverroin suurempi maitovirta kuin mitä nykyisin Valion meijerissä käsitellään. Ja valtiovaltakin saisi pian huomata, että Kannaksen talouselämän kohottamiseen käytetyt varat alkavat tuottaa korkoa väestön veronmaksukyvyyn kohoamisen muodossa.

Venäjän tarmokkaan reformaattorin, isonvihan ajoilta meille suomalaisille tunnetun Pietari Suuren kerrotaan nousevan voimansa tunnossa kerran lausuneen: »Suomi, katso hallitsijaasi». Tämä Venäjän politiikalle suurien suuntaviivojen näyttelijä on levännyt maan mullassa jo kaksisataa vuotta, jolla ajalla hänen ja hänen jälkeläistensä veriset jäljet ovat alkaneet hiukan nurmettua Suomen maakamaralla, mutta todellisuudessa hänen hillitön ja väkivaltainen henkensä on jatkanut ja jatkaa edelleenkin maallista vaelustaan »pyhän Venäjän» historiassa, ehkä muotoaan muuttaneena, mutta olemukseltaan ulospäin yhtä uhkaavana kuin konsanaan Pietari Suuren kuuluisa ratsastaja-patsas rämeisen Nevan rannalla. Karjalan kannas on pienen Suomen portti, jonka läpi »pyhän Venäjän» olemukseen kuuluva villiraakuus ja suuruudenhulluus, milloin panslavismin, milloin bolshevismien muodossa ja nimellä tähyilee tietä valtaisan Atlannin rannalle. Tämä portti voidaan rakentaa kestäväksi tulevien aikojen hirmumyrskyjä vastaan ainoastaan yhdellä tavalla, nimittäin kohottamalla rajaseudun ja erityisesti Kannaksen maa- ja karjatalous ja niiden turvin väestön sivistystaso siitä alennustilasta, johon se historiallisista ja maantieteellisistä syistä on vajonnut, mahdollisimman korkealle tasolle, ja tämä tehtävä ei ole vain rajaseudun paikallinen pikkukysymys, jonka kanssa voidaan vaaratta leikitellä kuinka kauan tahansa, vaan se on tämän päivän Suomen suuri kansallinen ja valtiollinen tehtävä, jonka nopeaan suorittamiseen sisältyy tulevan Suomen pelastus. — Tämän pelastustehtävän alkuvalmisteluissa ovat Kannaksen olosuhteihin soveltuvat maidonmyyntiosuuskunnat ja niiden toimintaan oleellisesti kuuluva Valion Viipurin maakuntameijeri maakunnan talouselämän kohottajina viime vuosina suorittaneet merkitsevän isänmaallisen työn, jota ne kasvavalla vauhdilla eteenkinpäin jatkavat.

Marttatyö Karjalan kannaksella.

Ajatellessamme Kannaksen oloja ylipäänsä ja semminkin maatalousoloja sekä kotia kodinhoitajineen, johtuu heti mieleen se asema ja ne vaikutteet, jotka ovat olleet siellä tekijöinä ja edistuksen jarruina. Erityisempää ihmettelemisen syytä ei näin ollen olekaan, jos Kannaksella monessa suhteessa olot muuhun Suomeen verraten ovat vähän jälellä. Onhan Kannas asemansa puolesta ollut rajan kiroille altis. Muukalaiset pyrkimykset ovat päässeet vaikuttamaan kaikkeen kehitykseen voimakkaammin kuin kotoiset toimenpiteet. Viimeinen vuosikymmen muuttuneine oloineen on kuitenkin näyttänyt, että kannakselaisen on myöskin etsittävä elämisen mahdollisuudet pääasiallisesti maan uumenista ja rinnan miesten kanssa elpyivät tähän uskoon Kannaksen naiset.

Marttatyö on löytänyt ja saanut jalansijaa Kannaksella enemmän kuin muualla maassamme, ja täällähän työtä ehkä enimmäen tarvitaan. Eläväthän Kannaksen kodit pienissä, ahtaissa taloudellisissa olosuhteissa, joissa kaikin puolin järkevällä ja säästeliäällä kodinhoidolla on suuri kansantaloudellinen merkitys, ja naisten kätevyys eri tehtävissä on suuriarvoinen. Onhan elämässä joutunut naisten osalle suurempi osa kulutuksen järjestelyssä ja näin hänen harkintakyvyistään riippuu suurelta osalta kodin olosuhteiden luominen taloudellisestikin. *Marttatyö* tahtoo herättää kotien naisia tuntemaan arvokasta asemaansa, paljon vaativia tehtäviensä sekä pyrkimään tiedoissa ja taidoissa tehtäviensä tasalle, niin että Martan koti kuvastaisi hänen laajennettua näköpiiriään.

Tähän päämäärään pyrkii *Martta-aate* käytännöllisen ja aatteellisen työn kautta, herättäen ja opastaen kaikissa talouden eriahaaroissa.

Kannaksen *Martta-yhdistykset*, joita on 40, muodostavat *Karjalan Kannaksen Martta-yhdistysten piiriliiton* ollen siinä neljättätuhatta jäsentä. Liitolla on konsulentti töitä järjestämässä ja useita neuvoja, jotka kiertävät piiriliiton alueella pitäen erilaisia kursseja, ollen niissä opetusaineina puutarhanhoito säilykkeiden ja ruuanvalmistus, käsityöt, siipikarjanhoito, rottinki- ja niinityöt, kasvinvärjäys y. m. On myös pidetty kuukauden kestäviä kotitalouskursseja, joissa erikoisesti on annettu opetusta kodinhoidossa. Kurseihin osanotto on vilkasta. Kannaksen naiset ovat vastaanottavaisia neuvonnalle. Uusin työmuoto on kerhotoiminta, jossa varhaisnuorisoa opetetaan kiintymään käytännölliseen työhön.

Martoilla on myös oma kauppa Viipurissa, jonne he lähettävät kananmunansa ja puutarhatuotteitansa myytäväksi.

Kauniina todistuksina *Marttojen* käytännöllisestä työstä ovat syksyisin järjestetyt näyttelyt, joiden yhteyteen on aina järjestetty ohjelmalliset emäntäpäivät. Opintoretkiä on myös järjestetty. Mar-

tan hengen viljelyä harjoitetaan pienemmissä kokouksissa sekä juhlissa esitelmien, puheiden y. m. kautta.

Millä seudulla Marttatyötä on todenteolla tehty, siellä jälki tuntuu; se tuntuu paremmassa taloudenhoidossa, viihtyisemmissä ja valoisemmissa kodeissa ja hoidetuimmista kotien ympäristöissä sekä valistuneimmista naisissa.

Paljon on vielä Martta-yhdistyksillä tehtävää Kannaksen kodeissa ja kotien naisten kohottamisessa. Laajentukoot ja lujittukoot rivit yhä, vielä on koteja, onpa kyliäkin, joita ei Marttatyö ole sanottavasti koskettanut. Nämä seudut, nämä kodit kutsuvat kaikkia naisia työn osallisuuteen. Enemmän tietoja saaneet kantakoot tietonsa yhteisen työn menestymiseksi. Tulkoon Marttatyö kaikille yhteiseksi, mitä erilaisimmat ainekset yhdistykööt siinä yhteistyöhön kodin kohottamiseksi ja kodin hoitajan, naisen valistamiseksi. Kotien hengen kohottaminen olkoon työn keskipisteenä; elämän arvot alkavat menettää merkityksensä, rientäkäämme niiden arvoja kodeissa kohottamaan, kirkastamaan, että kodit pysyisivät todellisina voiman lähteinä, joista raikas voima virtaisi yhteiskuntaan.

Helena Virkki.

Kotiteollisuusoloista Karjalan kannaksella.

Karjalan kannaksen kotiteollisuusoloista puhuttaessa tai niitä arvosteltaessa ei voida käyttää mitään yleistä mainesanaa, syystä, että nämät olot eri puolilla aluetta ovat muodostuneet kovin erilaisiksi. Kuten tiedetään on Kannaksella sellainen kotiteollisuuspitäjä kuin Valkjärvi, jossa ajokaluteollisuus kotiteollisuutena on kehittynyt laajuutensa ja laatunsakin puolesta kieltämättä korkeammalle tasolle kuin tämä teollisuus on muissa osissa maataamme kehittynyt. Siellä harjoitetaan tätä teollisuutta yli sadassa perheessä, toisissa pää-, toisissa sivuelinkeinona ja sen avulla hankitaan toimeentulo tuhansiin nousevalle ihmisjoukolla. Sen sijaan on Kannaksella seutuja, joissa kotiteollisuustaidot ja harrastuksetkin ovat kutistuneet melkein näkymättömiksi. Näiden kahden äärimäisyyden välillä vaihtelee sitten kotiteollisuusolot eri tavalla eri pitäjissä.

Niillä seuduilla, missä venäläinen huvila-asutus ennen maamme itsenäistymistä kukoisti, kuten läntisen Kannaksen eteläisemmissä pitäjissä ja yleensä Pietarinradan varsilla, oli kotiteollisuustaidot ja harrastukset melkein kokonaan unohtuneet. Siellähän saatiin rahaa pienillä palveluksilla venäläisiltä rikkailta ruhtinailta tai pietarilaisilta kauppiailta yltäkyllin joten ei tarvinnut elatuksen eteen turvautua vaikeampiin maanviljelys- ja kotiteollisuustoihin.

Itäisen Kannaksen pitäjissä: Raudussa, Metsäpirtissä, Sakkolassa, Vuokselassa, Pyhäjärvellä ja läntisen Kannaksen pohjoisimmissa pitäjissä kuten Koivistolla, Kuolemajärvellä, Muolassa ja Johannek-sessa sen sijaan on kotiteollisuudella, etupäässä kotitarvetta varten, ollut aina huomattava merkitys maanviljelijän taloudessa. Näissä pitäjissä ovat myöskin Viipurin läänin maanviljelysseuran ja myöhemmin kotiteollisuusyhdistyksen ja Martta-yhdistysten toimeenpanemat lukuisat käsityökurssit pitäneet vireillä kotiteollisuushar-rastusta ja antaneet alku-opetusta näissä taidoissa tuhansiin nousevalle oppilasmäärälle. Vaikka näihin pitäjiin ei olekaan muodostunut varsinaisia kotiteollisuuskeskuksia, on näiden kurssien vaikutus kuitenkin useimmissa kodeissa helposti huomattavissa.

Se tunnettu mullistus minkä maamme itsenäistyminen aiheutti yleensä Kannaksen huvilaseutujen taloudellisessa elämässä on vaikuttanut m. m. kotiteollisuus-harrastusten elpymisen näillä seuduilla. Sen jälkeen kun venäläisiltä huvila-asukkailta virtaavat tulot yhtäkkiä rajan tukkeutumisen takia loppuivat, oli väestön ryhdyttävä etsimään uusia tulolähteitä. Silloin kääntyivät katseet lähinnä maanviljelykseen ja sen sivuelinkeinoihin ja kun rahaa, jolla ennen helposti saatiin vaatetus- y. m. teollisuustavara-in tarpeet tyydytetyiksi, ei enään ollut tarpeeksi käytettävänä, huomattiin koti-teollisuudenkin taloudellinen merkitys, ja samalla heräsi harrastus unhoon jääneiden käsityötaitojen oppimiseen. Todistuksena tälle kotiteollisuusherätykselle voidaan pitää m. m. sitä, että Viipurin läänin kotiteollisuusyhdistykselle on entisiltä huvilaseuduilta alkanut saapua käsityökoulu- ja kuussitilauksia, kuten muiltakin seu-duilta, vaikka sellaista ei ennen tapahtunut.

Käsittäen täydellisesti sen tilanteen mihin Karjalan kannaksen väestö oli muuttuneiden olojen tähden joutunut ja tahtoen asian auttamiseksi tehdä voitavansa, katsoi Viipurin läänin kotiteolli-suusyhdistyksen johtokunta tärkeäksi perustaa Kannasta varten paikalliset kotiteollisuuskoulut, joissa voitaisiin antaa perusteelli-sempää opetusta niin miehille kuin naisille ja kasvattaa koulujen avulla sellaisia kotiteollisuudenharjoittajia, jotka tämän taidon avulla voisivat hankkia lisätuloja pienviljelijän talouteen. Tässä tarkoituksessa anoi yhdistyksen johtokunta valtiolta, että yhdis-tykselle kotiteollisuuskouluja varten luovutettaisiin Perkjärven ase-man lähistöllä olevat entisen venäläisen kymnaasin rakennukset, mitkä sotasaaliina olivat joutuneet valtiolle. Monien neuvottelu-jen jälkeen luovutettiin kysymyksessä olleet rakennukset keväällä 1924 yhdistyksen käytettäväksi mainittuun tarkoitukseen. Tämän jälkeen ryhtyi yhdistys rakennuksia korjauttamaan ja saatiinkin isompi päärakennus kesänaikana sen verran korjatuksi, että yhdis-tyksen ajoittain siirrettävä veistokoulu voi syksyllä alkaa siellä toimintansa 6 ½ kuukautta kestävällä kurssilla. Sittemmin on

näissä taloissa valtion avustuksilla tehty korjauksia ja päästy niin pitkälle, että viime syksynä alkoi siellä toimintansa naiskoulun kutomaosasto, saaden nyt nimekseen Kannaksen kotiteollisuus-koulu. Tätä koulua on kotiteollisuusyhdistyksellä tarkoitus vielä laajentaa lisäämällä siihen miehille metallityö- ja naisille ompelutyö-osastot, jos varoja näiden vaatimiin kustannuksiin saadaan.

Tämän paikallisen kotiteollisuuskoulun lisäksi on Viipurin läänin kotiteollisuusyhdistys järjestänyt Kannakselle ja tulee taas ensi talvena järjestämään paikkakuntalaisten pyynnöstä lyhyempi- aikaisia käsityökurseja niin naisille kuin miehille.

Kun edellämainittujen Viipurin l. kotiteollisuusyhdistyksen koulujen lisäksi toimii Kannaksella nykyään Kanneljärven kansanopisto, Uudenkirkon maamies- ja kotitalouskoulut, Petäjärven emäntä- ja Raivolan lastenkodin ammattikoulut, joissa kaikissa on annettu kotiteollisuusopetukselle huomattava sija ja Kannaksen Marttaliitto on järjestänyt naisille myöskin lyhyempi- aikaisia käsityökurseja, voidaan katsoa kotiteollisuusopetustoiminnan olevan Kannaksella tällä kertaa tyydyttävällä kannalla, jopa huomattavasti edellä muita paikkakuntia. Jos tätä toimintaa saadaan rauhassa jatkaa ja Kannaksen väestö osoittaa edelleen sitä ihailtavaa tarmoa ja sitkeyttä, mitä se viime vuosina on muuttuneista oloistaan aiheutuneissa henkisissä ja taloudellisissa uudistustehtävissä osoittanut, rohjennee toivoa Kannaksen kotiteollisuusolojen lähitulevaisuudessa suuresti korjaantuvan ja väestön taloudellisen aseman tämänkin kautta vakiintuvan.

Jalmari Tyynelä.

Sen sikäli, tuon täkäli.

Pakinanpätkiä Kannakselta, kirj. Unto Seppänen

Kanneljärven kansanopistolla on seudun valtarahvaassa uskollista juhlasalin täyttäjää, olipa tilaisuus mikä hyvänsä. Kannakselainen kouliintuu ihmeellisen helposti seuraamaan ja vieläpä terävän kansanomaisesti kritisoimaankin esiintymislavojen tapauksia. Haarla on vakuuttanut tavanneensa harvoin sellaista heltiämätöntä kuulijamielenkiintoa sanojansa kohtaan kuin mitä hän koki Kanneljärven kansanopiston puhujapöntössä seistessään. Viipurin musiikkiopiston johtaja Sirob oli suorastaan haltioissaan sellaisesta yleisö-kaikupohjasta, jonka hän kamariorkestereineen Kanneljärveltä tapasi. Sentähden ei huonon puhujan olekaan hyvä tulla julistamaan sinne sanaansa, sillä seudun rahvaassa lepattaa, kuten sanottu, harvinaisen kriittinen vainu, josta voi maalata nähtäville hupaisan esimerkin:

Oli joku juhla ja pöntöstä vuodatteli eräs tilapäispuhujaja monitaitteisia ja onttoja lauseryöppyjänsä ihan määrättömiin. Salissa huojuivat ämmien päät hiljai-

sena kriittisenä laineena ja kielten kärillä muovautui veikeitä arvosteluita, joista, kun puhuja sitten madaltui toisten tasalle, loistavin kaiketi oli erään emäntäihmisen sanansatuttelu:

— »No, kaikistha tuo muist haasto, a elehvantist ei virkkant mittää!»

Harvinaisen älykästä kritiikkiä kajahtava luunappi tyhjämpäiväisiä sanoja suitsuttavan otsaan.

*

Mutta joutuvat ne joskus ymmälleen Kanneljärvenkin juhlatilaisuuksien vanhat veteraanit. Kansanopistolla oli Sibeliuksen juhla. Ja sali pakkautui tietysti täyteen uskollista kantajoukkoa. Seinät oli koristettu suurilla kultaisilla nuoteilla ja Sibelius taisi olla kuvana riippumassa jonkun köynnöstelyn keskellä. Ihmeteltiin; kummasteltiin. Väki pirstaantui sopotteleviin ryhmiin. Muistiin on tullut merkityksi eräs dialogi sen kaikkein luonnontuoreimman koulukunnan edustajilta:

Kahdelta vaimoimiselta oli salin outo koristelu niittänyt kokonaan jalat alta pois; he istuivat ja ihmettelivät. Toinen puukki viimein toista kylkeen ja sinkautti kirkastuneen ajatuksen:

— »Katsoha, ku o panneet kapustat seinille. Näikhä nää oisiitkii talousjuhlat?» Toinen piti 'kapustoja' sivuseikkana ja jännittyi ratkaisemaan köynnöstetyn kuvan salaisuutta ja äkkäsi sen alle muovatuksi 60-numeroinnin. Sikisi taas kirkas ajatus:

— »Näikhä nää ei uokkii vaa Homeeni kuuskymmentvuotisjuhlat!»

(Homenia pitää rahvas kansanopiston suurena suojeluspyhimyksenä.)

Illan mittaan paljastui kuitenkin, että moni oli arvaillut herttaisesti päin mentyyn ja kanneljärveläisessä maisemistossa tiedetään nyt Sibeliukselta yhtä ja toista.

*

Kannakselaisten isänmaallista mieltä kuulee usein suomittavan. Vastavedoksi tässä pieni puheenpäälähdyksy syvältä kansan seasta:

Kronstadtista oli kuulunut pitkin päivän mittaa jymäkkää ampumista. Eräs tunkionkko oli kunnellut sitä ikävikseen asti ja noitasi viimein ilmoille alkukantaisen isänmaallisen ajatuksensa:

— »Vai otan miekii pyssyn ja ammun vaik Venäjäle päi — koha uon asijas, ku täältä ei kerra muut kajahuta; antaatkii hei joutavii poukutella kaikke päivää yksinä.»

Tämä kelpaisi hyvin liimattavaksi lentävänä lauseena johonkin militaristiseen plakattiin.

*

Kalevalan urosten temmellystantereita ovat tiedemiehet etsineet hartiat kyyryssä minkä mistäkin ja ovat kukin sitovasti todistaneet niiden olevan löydettävissä kotiseudultaan. Kunnes viime vuonna eräs Kalevalan sotijalojen kaukainen jälkeläinen teki pienen hyökkäyksen noita tiedemiesten aksiomeja vastaan ja soti sanoillansa Kalevalan tantereet Kannakselle. Se tapahtui »Hakkapeliitassa» Päälehakkaajan nimissä. Hän nakutteli riviin sarjan kannakselaisia paikannimiä ja alkoi koska — niin' -todistelun ja sai kuin saikin viimeisimmän tutkimuksen tulokseksi sen, että Kannas on ikivanha Kalevalan sankareitten teutomisseutu. Tätä todistusta ei ole vielä kumottu, vaikka olemmekin jo vuoden päivät paistatelleet kalevalaisen kunnian hohteessa.

*

Entinen, paljonpuhuttu »vossikkakulttuuri» on armotta luhistunut Kannaksella, eikä renesanssinkaan mahdollisuutta ole. Autojen kiiltävät rintamat pusertavat viimeiset yksinäiset asemilla seisovat ajuripatsaat näkymättömiin. Kielenkäyttö vielä notkuu tuon ajan sanontatapoja. »Häviävää Helsingiä» nekin kuitenkin ovat. Joitain karakteristisia voisi onkia nähtäville uhkaavasti hämärtyvästä unhoituksen illasta.

Syvää elämänviisautta sisältää vaimovanhan itsepuhelu luhistuvine voimineen. puuhatessaan: »Paljoha tamma varsoi tekköö, mut itse länget päähä kuoloo.» Taikka samantapaisesti, toiselle tokaistuna: »Koha oisit näis valjahis, ni kyl tietäisit!»

Mutta herevä leikkillisuus ja huumorin taju ovat kannakselaiselle toisena luontona. Niitä noudattelevia, »vossikkakulttuuria» nuohoavia sanontatapoja kuhisee kielenkäytössä paljon. Joku hieman suutahtanut vaimoihminen saattaa jollekin selkensä kääntäessään läimäyttää sen loppupuolia ja kivahtaa: »Tuossa on siulle suomalainen setolkkka!» Ja kun ukkojen laseista alkaa pohjat paistella, kuuluu »Ronstatti näkky!» — mökäisy. Tahvana-ajossa kiivaileva poikamies saattaa vielä ulvaista ukkonsa markkinahuudon: »Reki on vieras, henki on huotava, hevonen minkä maksaa, antaa männä!» Kahvitilkkää marisevalle lapselle tiuskastaan: »Mitäts tään lapsen kohvist ja varsa kauroist!» Kaljukalloista miestä sanotaan tietysti »laukkipääksi», polkkatukkaisia nimittävät vanhat kuskipukkien kuninkaas »liinaharjoiksi». Ja niin pois päin. Ilmeikäs, notkea kansanomainen kielenkäyttö alkaa rappeutua ja on paikoin sortunutkin jo nuorison suussa mahdottomaan sekamelskaan, jossa joku kaukaisesti kirjakielen tapainen näyttää lipuvan vääristynyttä kärkeensä.

*

Polkkatukasta mainitessa ei malta olla toteamatta, että se on lievästi ollut kannakselaisukoilla vuosikymmeninen muoti makusuunnista huolimatta. Tapa jolla se tavallisesti saatiin asentoonsa on pakki hupaisa: maitopotti päähän ukolle ja keritsemillä pitkin laitaa. Ja tasaista tuli.

*

Terijoen kylätienoo, jos mikä on vastakohtien seutua. Syksyisin se kirjaimellisesti uppoaa lokaan kuin käpy mutasilmäkkeeseen ja »Karjalan» maaseutukirjeistä puolet on niinä aikoina yhtenä terijokelaisena hätähuutona. Ja kesällä: koko keskikylää verhoaa raskas pölykatos, jolla alkaa kohta olla Lontoon sumun maine. Rantaviivalle jouduttua kaartuu eteen avara merimaisema, joka etsii vertaansa. Ja hieman ylempänä kylämailla pusertavat ahtaat ja harmaat näköalat katseen viivähtämään rappeutuvissa huvilakummituksissa, joita nuolevat seinille nousevien sammalien vihreät liekit. On ihmisraunioita ja nahkoihinsa pakahtuvia nousukkaita. Ja rannalla: ennen kaivoivat venakot volyyminsä hiekkaan kuin hautovat kalkkunat, ihan ilkoisillaan, nenäliina vain silmillä; nyt tepastelevat Helsingin makasiinien viimeisimmät uima- ja rantapuku-uutuudet sisällänsä vartaloiden siroja linjoja ja tyylikästä länsimaista häveliäisyyttä. Olkalaputtomassa venäläisessä everstinnutussa sivuuttaa joku epämääräinen hahmo reippaan suomalaisen sotilaan. Samana iltana

saattavat aito suomalaiset ja mustat ryssät pitää kokouksiaan. Ensiluokkaisen loistoravintolan vieressä kyyköttää maailman apokryyfisin 'sainoi'. Viertotiellä tapaa toisensa päivisin kaksi virtaa: koulutiellä olevat suomalaiset ja venäläiset lapset. Asemarakennus on komea kuin sveitsiläinen vuoristohotelli ja — kunnalliskotia ei ole ensinkään. Tässä lienee ensi hengenvedossa tullut mainitukseksi riittämiin vastakohtia yhden kylän osalle. Mielenkiintoisempaa paikkakuntaa aiheita metsästelevälle tuskin Suomessa on kuin Terijoki. Niin — ja tekee mieli mainita vielä, että puolen neliökilometrin alalla tarjotaan pyhinä kolmellaista voidetta syntiselle sielulle: yhtäällä ylistetään isä-Lutherin kaavoin sanoja taivaisiin, toisaalla paukutetaan paavin messuja ja kolmannella kolkalla suitsuavat hyvänhajuiset yrtit sinistä savuansa ristinmerkkejä nakuttelevan seurakunnan ja pomiluivan papin yli.

*

Kulttuurivirtaukset käyvät lännestä itään, sehän on todistettu sen kymmenesti. Liitettäköön niihin vielä eräs verrattain tuore tapaus, joka on ilmennyt rajaviivan molemmin puolin. Rajajoen asema-aluetta on monena kesänä somistettu monenmuotoisin kukkaistutuksin — liekkö sitten haluttu korostaa erikoisesti viimeistä askeleenväliä lännen ja idän välillä niille monille ulkomaalaisille, joita päivittäin puukataan S. V. R.-vaunuissa rajaviivan tuolle puolen. Ja olihan siinä eroa: joen tällä puolen ehkä parhaiten hoidettu ja kukitettu laiturihietikko koko tasavallassa ja luvatus maan puolella tunkioita ja lahoavien huopikkaiden röykkiöitä. Kukkaistutusten kulttuurivirta ei seisattunut kuitenkaan pienen Rajajoen poikkitelein asettumisesta, vaan ylitti sen ja nyt kuokittiin Neuvostolan puolella — kun se aika oli käsillä — poltikkaisia kasvavaa asemaviertä ja muovattiin penkkejä. Joku vahattuviiksinen komissaari sattui pistäytymään Suomen puolella, joutui tekemään pieniä vertailuja kamaroiden kunnosta ja saijumaahan päästyään tekaisi raportin ja mobilisoi vastavallankumouksellisia laatimaan todellista kuvaa sirppi- ja vasaravaltakunnan korkeasta kukkaiskulttuurista. Ja entinen Valkeasaaren asemaseutu perattiin kuin kaalimaa. Huikeita istutuksia muovailtiin idän aamuauringon suudeltaviksi. Valtakukkina olivat luonnollisesti majesteettillisen — ei, kuin komissaarillisen komeat patsalmuskit, päivänkukkasiemen-yrtit. Niistä sitten syksyllä bolshevikki-pojat siltavartioon mennessään varistivat taskuunsa ihanaa muonaa. Valkeasaaren asemaseutu, joka ennestään on ollut kuin äänetön rääkäisy, on muuttunut vielä kirkuvammaksi. Rakennusrotteloiden nenällemenemisen mahdollisuus on tullut entistä ilmeisemmäksi; no — kukkapehkoonhan kupsahtavat. Kerkeästi omaksuttiin joen tuolla puolen pieni kulttuuripirske, muttei otettu huomioon että sellainenkin vaatii taustaa. Venäjän puoleinen asemarakennus istutuksineen muistuttaa repaleista, päätänsä raaputtelevaa musikkaa, joka seisoo keskellä patsalmuski-viljelystä ja tähystelee ihmeissään länteen, josta, kuten sen kymmenesti on todistettu, kaikki kulttuurivirtaukset juoksevat; ja samalla tuo musikka tirkistelee ihmeissään itään, josta järkähtämättömästi työntyy kulttuurikarsinat nurin romahduttava juolaveh্নäkasvillisuus. Ja musikka pani silmänsä kiinni ja heitti kaikki luojan niskoille; arvaahan sen, miten kävi: viime kesänä jo näkyi rajasillalta vain heinäaroa.

*

Kannasta ja kannakselaisia usein monipoimuisesti moititaan ties mistä, tietämättä asioiden laajoja historiallisia syy-yhteyksiä. Moittijoille toivoisi samaa kohtaloa kuin sille savolais-ukolle, joka Viipurista nousi Rajajoen junaan aikeissa reissata ostamaan joku huvila-paha kotimökiksensä. Ukko alkoi heti ensi töikseen vauvussa haukkua naputella kannakselaisia oikein sydämensä pohjasta. Vaunukunta otti kuitenkin ukon oikein 'teollisuudelle', pehmitti häntä sanan voimalla muuttaman asemavälin ja — uskosta tuli kannakselainen. Hän ostikin talon maineen pävineen ja rupesi »uutisasukkaaksi Kanadaan». Sellaista voi sattua — varsinkin Kannaksella, missä mahdollisuuksien pielet ovat verrattain korkealla

Valkjärven pitäjän taloudellisista oloista viime vuosisadan lopulla. *)

Säätyvaltiopäivillä v. 1867 tehdyn päätöksen mukaisesti lunasti valtio muiden Karjalan kannaksen lahjoitusmaiden ohella myöskin Valkjärven pitäjässä olevat: Veikkolan lahjoitustilan vapaaherra Vladimir von Fredericksziltä v. 1875 ja Uosukkalan lahjoitustilan kenraalimajuri Theodor Baumilta v. 1887. Yhdessä nämä lahjoitus-tilat, joista edellinen oli lahjoitettu v. 1710 ja jälkimmäinen v. 1726, käsittivät koko Valkjärven pitäjän. Vuoden 1850 tienoissa olivat kuitenkin parin Vuoksen pohjoispuolella olevan kyläkunnan (kuuluvat nykyisin Vuoksen seurakuntaan) asukkaat omin neuvoin lunastaneet maansa. Ja vaikka lunastusmaksu kovasti rasittikin heidän talouttaan, kykenivät he kuitenkin vapaiksi päästyään ko- hoamaan huomattavasti parempaan taloudelliseen asemaan kuin pitäjän lahjoitusmaalampudot — seikka, jonka vielä tänäkin päivänä voi helposti havaita.

Valtion välttämätön ja tavattoman suuriarvoinen toimenpide ei tullut suinkaan liian aikaisin. Varsinkin Uosukkalan lampuo- deille oli tilanne käynyt kerrassaan arveluttavaksi jo senkin vuoksi, että Baum oli juuri edellisenä vuotena korottanut verot kaksin- kertaisiksi antaen samalla edeltäkäsien häätökäskyn niille, jotka eivät tahtoneet siihen suostua. Ilman valtion väliintuloa olisi seu- rauksena ollut armoston häätö, sillä tuskin olisivat talonpojat mai- nittua veronkorotusta kestäneet.

*) Toisessa paikassa aikakäuskirjaamme on julkaistu kirjoitus Kaakkois-Suomen lahjoitusmaakysymyksen yleisvaiheista. Julkaisemme tässä vielä toisen samaa ai- hetta käsittelevän artikkelin, joka koskettelee myöhempää aikaa ja on tavallaan jatkoa edelliseen. Kirjoitus kohdistuu yhteen pitäjään, mutta sopinee se suurin piirtein kuvaamaan lahjoitusmaakysymyksen myöhempiä vaiheita ja taloudellisia oloja muullakin lahjoitusmaa-alueella.

Helmikuun 25 p:nä v. 1875 pidettiin Veikkolan hovissa muistorikas kokous. Mainitussa tilaisuudessa nimittäin Viipurin läänin kuvernööri ilmoitti Veikkolan lampuodeille valtion lunastustoimenpiteestä, luvaten samalla, että isojako toimitettaisiin viipymättä Valkjärvellä. Ja kun hän kaiken kukkuraksi kaunein sanoin puhui nyt alkavista onnellisemmista oloista, niin jopa miesten mielet sulivat, ja kokous päätettiin — kuten silloinen sanomalehtikirjoittaja mainitsee — »yhteisillä hurraahuudoilla ja hattujen heilutuksella». Silloisissa oloissa eläneet ihmiset eivät yleensä liene olleet kovin kärkkäitä tällaiseen ulkonaiseen ilonilmaisuuun, joka sen vuoksi paraiten osottaa, kuinka suuri ja sydämestä lähtenyt heidän ilonsa todella oli. Eikä syyttä. Olihan heille nyt vihdoinkin auennut mahdollisuus päästä vapaiksi miehiksi, itsenäisiksi perintötalollisiksi — mahdollisuus, jota heidän isänsä ja esi-isänsä olivat turhaan toivoneet.

Talonpoikain vilpityn ilo osottautui kuitenkin valitettavasti ennenaikaiseksi. Hyvässä uskossaan he eivät saattaneet aavistaa silloin, että vierähtäisi kokonainen neljännesvuosisata vielä ennenkuin he lopullisesti pääsisivät perintötalollisiksi; he eivät voineet arvata, miten vaikeaa on orjan asemasta nousta vapaaksi miehiksi.

Talonpoikain keskuudessa näyttää olleen yleisenä käsityksenä se, että kaikki lahjoitustilaan kuuluvat maat ja metsät joutuisivat heidän haltuunsa sekä että päivätyöt heti poistettaisiin. Tämä toivo oli turha. Lamputiasema jatkui edelleen. Valtio vaati edelleen päivätoita hoviin; eipä edes toivomus ennen lunastusta korotettujen lamputiverojen vähentämisestä toteutunut. Valtion isäntänä ollessa ei toki veroja vaadittu sillä ankaruudella ja tinkimättömyydellä kuin aikaisemmin, vaan erinäisissä tapauksissa otettiin huomioon lamputien toivomukset päivätyöiden suorittamisen aikaan nähden.

Pahinta oli kuitenkin se, että pikaisesti toimeenpantavaksi luvattu maanjako viipyi viipymistään. Kului vuosikausia ennenkuin mihinkään toimenpiteisiin ryhdyttiin tässä suhteessa. Lopulta kuitenkin kartoittamistöihin käytiin käsiksi ja saatettiin loppuun v. 1883. Erikoisesti kruununpuuston muodostaminen pitäjän parhaasta metsämaasta herätti talonpojissa ymmärrettävistä syistä suurta mielipahaa. Tosin vakuutettiin heille oikeus sen lunastamiseen myöhemmin. Mutta kartoituksen päätyttyä pysähtyi jakotoimitus taas tuntemattomista syistä lähes kymmeneksi vuodeksi, joten iso- ja osajako oli lopullisesti suoritettu vasta 1892—93.

Tämä maanjaon hämmästyttävän pitkäaikainen viipyminen aiheutti tilanteen, joka pitäjän väestölle oli mitä kiusallisin ja jonka aikaansaama taloudellinen lamaanus oli arvaamattoman suuri. Ne 17 pitkää odotuksen vuotta, jotka ehtivät kulua lunastuksesta maanjakoon, herpaannuttivat maataloudellisen toiminnan melkein

tykkänään. Kun kukaan ei voinut edeltäkäsikin varmasti tietää jäikö se maatilkku, joka sillä kertaa oli hänen hallussaan, tulossa olevassa maanjaossa edelleen hänelle vai joutuiko naapurille, oli siitä seurauksena, että vain harvalla — jos kellään — lienee ollut halua ryhtyä uhraamaan työtä ja kustannuksia maan parantamiseen, sillä saattoivathan tehty työ ja käytetyt varat joutua piankin toisen hyväksi. Mutta kun odotuksen aika tuli kovin pitkäksi, ymmärtää helposti, että maat yhä entisestäänkin heikontuivat ja menettivät kasvuvoimansa. Asukkaiden taloudellinen tila kärsi tästä tavattomasti, velkaantuminen jatkui kiihtyvällä nopeudella ja verorästit lisääntyivät. Talonpoikain pettymystä, masentunutta mielialaa ja haikeaa huolta kuvastavat monet senaikuiset sanomalehtikirjoitukset, jotka samalla yhdessä pitäjän nimismiehen Viipurin lääninhallitukselle antamien vuosikertomusten kanssa selvästi osoittavat maanjaon viipymisen turmiolliset seuraukset. — Lahjoitusmaiden lunastus ei siis sinänsä tuonut mukanaan Valkjärvellä sitä taloudellisen elämän nousua, jota yleisesti oli odotettu. Päinvastoin tilanne yhä huonontui. Kaikki osottaa että pitäjän asukkaiden taloudellinen tila oli huonoimmillaan 1890-luvun lopussa, siis juuri isonjaon edellä.

Vasta maanjako aikaansai huomattavan muutoksen parempaan päin. Tämän toimenpiteen terveellinen vaikutus pitäjän taloudellisiin oloihin oli huomattava. Tosin siinäkin tehtiin eräitä erehdyksiä — ehkäpä olosuhteiden pakosta. Varsinkin n. s. ristijako on käytännössä merkinnyt väestölle suurta vaivan- ja ajanhukkaa. Mutta joka tapauksessa oli nyt kukin talonpoika saanut oman maankappaleen, jota viljellessään hän varmasti tiesi työskentelevänsä itsensä ja lastensa hyväksi. Maa tuli hänelle siten ikäänkuin läheisemmäksi; harrastus sen parantamiseen heräsi. Tämä taas oli omiaan vieroittamaan hänet kaupankäynnistä, rahdinajosta y. m. tilapäisistä ja vähemmän hyödyllisistä elinkeinoista, joihin hänen aikaisemmin oli ollut pakko turvautua. Taloudellinen elämä alkoi saada vakavamman pohjan ja luonteen. Jo 1890-luvulla voi havaita tähän suuntaan viittaavia merkkejä. Tosin varallisuuden nopeasta noususta ei vielä voinut olla puhuttakaan, mutta maataloudellisen harrastuksen heräämistä sekä pyrkimystä järkipäisempään taloudenhoitoon on jo hiukan havaittavissa. Siitä eräitä esimerkkejä. Uudenaikaisempi niityn- ja suonviljelys sai alkunsa. Innostavana esikuvana siinä suhteessa oli epäilemättä valtion harjoittama menestyksellinen niitynviljelys Veikkolan hoviin kuuluvalla Pähkinänmäen ulkotilalla. Yksityisten viljelykseen ottama maa-ala pitäjässä alkoi myös lisääntyä: v. 1892 otettiin viljelykseen yksityisten toimesta vain 40 ha, v. 1898 250 ha. Heinänviljelys, jota nyt vasta alettiin harjoittaa ja jolle vanhat miehet epäillen päättään pudistelivat, vaikutti terveellisesti karjanhoidon para-

nemiseen. Kylvöheinän satomäärä kasvoi vuosi vuodelta: v. 1893 38,000 kg., v. 1896 150,000 kg., v. 1898 200,000 kg. j. n. e. Innostava ja herättävä vaikutus oli epäilemättä maanviljelysnäyttelyllä, joka Valkjärven kuntakokouksen pyynnöstä ja Viipurin läänin maanviljelysseuran toimesta pidettiin pitäjässä kesällä 1894. Sen ansiota oli että yksi ja toinen valkjärveläinen alkoi hankkia kääntöauroja y. m. uudenaikaisempia työaseita ennen käytettyjen »puuatran» ja »risuastuvan» sijaan. Samoin perustettiin pitäjään 2 meijeriä valtion avustuksella. Ne olivat toiminnassa tosin vain kymmenisen vuotta, mutta todennäköisesti niiden vaikutuksesta moni tuli kiinnittäneeksi enemmän huomiota karjanhoitoon ja maitotalouteen. Lääninagronomi — siihen asti tuntematon ammattimies pitäjässä — kävi ainakin vuosina 1888 ja 1897, esitelmöimässä niityn- ja suonviljelyksestä sekä antamassa erilaisia käytännöllisiä ohjeita. Heräävän maatalousharrastuksen merkinä voidaan pitää sitäkin, että kuntakokous v. 1896 lausui valtiopäivämiehille evästykseksi m. m. »että lahjoitusmaan runkotaloihin Valkjärven pitäjässä perustettaisiin maamies-, emäntä- ja karjanhoitokoulu».

Terveellinen vaikutus pitäjän maanviljelykseen nähden oli epäilemättä myös sillä siirtolaisuudella, joka 1890-luvulla suuntautui Valkjärvelle eritoten Hämeestä sekä osaksi myös Turun ja Porin läänistä. Kirkonkirjojen mukaan saapui pitäjään vuosina 1893—1900 yhteensä 70 siirtolaisperhettä. Nämä siirtolaiset olivat etupäässä Hämeen suurtilojen torppareita ja muonamiehiä, jotka ensin sanomalehti-ilmoitusten ja sitten jo muuttaneiden sukulaistensa kirjeiden kehoittamina saapuivat Valkjärvelle, jossa he ostivat uskomattoman alhaisella hinnalla joko jo isännättömiksi joutuneita tai verorästien ylivoimaisesti rasittamia lampuotitiloja. Toisinaan tarvitsi heidän maksaa näistä tiloista vain nimeksi yli suorittamattomien verojen määrän. Tämä siirtolaisuuskin siten osaltaan surullisella tavalla osoittaa, kuinka heikossa taloudellisessa asemassa lahjoitusmaaorjuuden uuvuttamat lampuodit olivat.

Maanjako osottautui taloudellisten olojen paranemisen välttämättömäksi edellytykseksi. Mutta lahjoitusmaareformin suuri tarkoitus: luoda itsenäinen, hyvinvoipa maanviljelijäluokka, ei täydelleen toteutunut vielä senkään kautta. Kului vielä kymmenen pitkää vuotta ennenkuin Valkjärven talonpoika voi tuntea itsensä vapaaksi mieheksi, isännäksi omalla maallaan, täysivaltaiseksi Suomen kansalaiseksi. Näinä kymmenenä vuotena talonpojat odottivat perintökirjoja yhtä kiihkeästi kuin aikaisemmin isoajakoa. Päivätyöt rasittivat heitä yhä edelleen, ja eihän heidän asemansa vieläkään ollut täysin turvattu eikä itsenäinen. Perintökirjoja koettivat talonpojat monin tavoin kiirehtiä: kirjoitettiin anomuksia, lähetettiin lähetyksiä, tehtiin valituksia. Ja vihdoin v. 1902 — siis vasta tämän miespolven aikana — jaettiin Valkjärven talonpojille

kauan kaivatut perintökirjat. Vasta silloin poistettiin onnettomien historiallisten olosuhteiden luomat esteet pitäjän taloudellisen kehityksen tieltä.

Kaiken kaikkiaan: tarkastellessa Valkjärven taloudellisia oloja viime vuosisadan lopulla kiintyy huomio lähinnä kahteen seikkaan. Ensiksikin huomaa sen, että lahjoitusmaiden lunastusta ja sen taroituksen toteuttamisen vaatimia toimenpiteitä ei valtiovallan taholta suoritettu sillä tarmolla ja nopeudella kuin väestön kannalta katsoen olisi välttämätöntä ollut. Tämä seikka hidastutti taloudellisen kehityksen alkuunpääsyä. Vastoin lupauksia ja toiveita oli talonpoikain pettynein mielin pakko käydä kovaa taloudellista taistelua vielä pitkät ajat lahjoitusmaiden lunastuksen jälkeen. Toinen tärkeä huomio on se, että maanjaon tapahduttua, t. s. heti kun luonnollisia edellytyksiä ilmaantui, alkoi myös taloudellisen elämän elpymisen merkkejä olla havaittavissa.

Ne syvät haavat, jotka lähes 200 vuotta kestänyt lahjoitusmaajärjyys on iskenyt Valkjärven samoin kuin koko Karjalan kannaksen taloudelliseen sekä henkiseen elämään, kirvelevät vielä kauan. Ne vaativat vielä pitkäaikaista ja uupumatonta parannustyötä. Tämä työ ei ole suinkaan noin vain kädenkäänteessä suoritettu. Mutta samalla kun Kannaksen rajaseutujen väestö itse ponnistelee asemansa parantamiseksi, samalla se edelleen odottaa muun Suomen sekä henkistä että aineellista apua. Ja on myönnettävä: sillä on oikeus odottaa.

M. Sipponen.

Eräs syksyinen kuvitelma.

Hallaisen yön jäljillä paistoi aurinko kirkaasti. Näytti tulevan vieläkin somempi, lämpoisempi päivä kuin eilen oli. Huurteesta kertynyt kaste sulii olemattomiin, ja järveltä nouseva huuru haihtui syys-sinervässä raikkaassa ilmassa tuntumattomaksi. Takalistolla päin sijaitsevat jylhemmät metsät ja rantapuolen lehtipuiset alat komeilivat heilemissä syksyväreissä.

Rajaseutulainen nuorukainen Erkki Jylhä, joka oli tänä aamuna lähtenyt haulikkoineen alleja tavoittelemaan, tarkkaili siinä Suvantojärven palteella kotoisen maiseman muotoa ja eleitä. Oli poika nähnyt kyllä seudun joka päivä siitä saakka, kun alkoi tajuta, mutta aina löytyi uutta katseltavaa ja ajateltavaa, ystävyys kotoisen maiseman keralla tuli yhä kiinteämmäksi.

Siinä lähinnä sijaitsi oma koti, Jylhän talo, suojustautuneena korkeakasvuisten vanhojen koivujen vierelle. Talon lähistöllä ojensivat peltopalstat aitausineen Suvannon laaksoon päin viettävällä loivalla pohjoisrinteellä, joka alapainumassaan oli viljelemätöntä kasvaen lehtimetsää, mikä nyt koreili syyskullassa. Kotikylä, Koivumaa, oli sijoittunut siihen alemmaksi rannan lähistölle, talo sinne toinen tänne,

kenen maat mitenkinkin olivat antaneet. Kyläisen rannan edustalta piteni vesistö oikealle sekä vasemmalle leveänä, melkein huomaamattomasti liikkuvana vesivyönä.

Paisteisen tyyni oli syyspäivän aamupuoli, ja äänettömän hiljaisena huohti seutu kesäisen kiireen ohi mentyä.

Ei kuulunut alleja, eivät katsoneet linnut olevan syytä liikkeelle lähteä, mikäs oli parvien Laatokan hiljaismainingeilla tällaisena päivänä lekotellessa. Olihan poika tietänyt sen jo lähteissään, etteivät linnut tällaisena tyynen kirkkaana päivänä lennä, mutta eihän noita ollut kaihokkaan, oli vain tarvis pitkän kyntöviikon ja viimeksi esiintyneitten asiotten vuoksi koota henkisiä voimia.

Siellä kului päivä kuljeksiessa, katsellessa, ollen pyssymies peltopalteilta russakkojäniksiä hakevinaan. Mieli tyyntyi, ajankäsymysten kovuuteen järähtänyt hermosto sai tasapainonsa ja vastaisen toiminnan muoto selventyi.

Erkistä tuntui siltä kuin olisikin ollut sunnuntainen iltapäivä. Jos kauempana sijaitsevalta apilas-sängeltä kalkkuivatkin syönnöstelevien lehmien kellot, ja jos orosrajalla suitsi paimenen ratoikseen syyttämä valkea, puurtaen sauhuaan, ei se tuntua rikkonut, niinhän ne kalkkuivat ja tupruilivat päivät päästään syyspuolella.

Tuo värikäs, sekametsäinen vyöhyke, mikä kasvoi Jylhän ja takalistomaitten välisellä rinteella, alkoi katselijan silmissä isäänkuin saada muotoa, liikkua ja elää.

Näytti siinä olevan satamäärin muinaiskalevalaista kansaa juhlapukimissaan; keltakirjoin, punahelmuksin, vihrein koristein, vaalein viitoin, vanhat urhot hartioille asti valahtanein hiuksin ja pitkin parroin, nuoret punervin poskin. Jouset kupeilla kaartuivat, koivuiset keihäsvarret olkapäillä ojenivat.

Erkki antoi mielikuvituksensa vapaasti liittää, halusi katsella elämää entismuistoisella suvantolaisella mannulla:

Miksi on heimo noin väkilukuisena kokoontunut, pyhäisiin pukeutunut? Onko kyseessä uhrijuhla, vaiko yhteisneuvottelu vaikeana ajankohtana, vai runolaulujako kuuntelemaan on kansaa kertynyt lyömään »sormet sormien lomahan»?

Erkki tiesi kotiseutunsa kansan ennen aikaan laulaneen:

»joka viikko meill' on joulun,
toisin päivin pääsiäinen!»

Silleenkö olisi tämäkin tässä ymmärrettävä? Eipähän! Tässä on kysymyksessä enempi, on ankara ajan kohta, vakava vaihe heimon elämässä. Siksi on väki kaikkialta saapunut, parhaisiin pukeutunut, jouset temmannut, keihäät kerälle ottanut!

Siinä Suvantojärven pengermällä näkyy kalevalaisen kansan sotaan lähtö. Miehet ovat menossa, naiset ja lapset saattamassa.

Viime päivinä oli venäläinen vainolainen, polttanut eräitä rajan lähistöllä sijaitsevia kalevaisia taloja, oli sen jälkeen pilkkinyt metsissä, yhä etenemään mielen. . . Silloin sytytettiin merkkivalkeat mäkien laelle palamaan, kapulat pantiin kiertämään.

Nyt olivat miehet kokoontuneet lähteäkseen.

Hyvästellään.

Tuolla on kaksi, emo ja poika. Emon yllä on vaalea rinnukselta kirjailtu kauhata ja tumman sininen hame punahelmuksineen. Harmaalle hius-jakaukselle on kiinnitetty pikkuinen valkea huntupyörylä. Solakkakasvuinen poika on puettu

vihertävänruskeaan metsän väriin, taistelupukuun, eroittuen vain kupeellaan teräs-jousi ja käteen puristetun kärjekkään keihään kimmellys.

Emo on kyyristynyt rukoukseen. Poika seisoo luona miehisen jäykkänä.

— Minä teen kaikki, poikani, ainoani, sydänrakkaani, puolestasi kuiskaa emovanha. —

— Rukoilen Taattoa taivahista että sinua suojaisi... kiellän Tuonetarta, akkaa maanalaista ettei sinua ottaisi...

— Kaikki teen minäkin! Taistelen kalevalaisten miesten rinnalla viimeiseen suonen sykähdykseen saakka!

— Osaat käyttää jouta, poikani. Kerkiät rapsahuttamaan ennemmin kuin vihollisesi... ja taistelunuttusi olen taikoen kutonut. Olen rauhallinen, sinä palajat!

— Tulen, emo!

Tuossa syrjemässä, siinä on saattamassa morsian sulhastaan. Istuvat rinnakkain sammaleisella pengermällä, nuorukaisen keihäs puuhun nojaten.

— Minä rakastan sinua, en laskisi luotani, kulta!

— Minun täytyy, omani! On kapula käynyt savu savulta, tulet ovat vartio-kunnailta palaneet, ei voi kalevalainen mies kotona olla. Jos sortuu heimoni ja kotoinen seutuni, sorrut sinäkin, ja sammuksiin käy se tulevaisuus mitä olemme suunnitelleet! Älä pelkää, hentoiseni, minä tunnen olevani väkevämpi vihollistani!

Hennot sormet tarttuivat jäntevään käteen, poski poskeen painautui.

Eräällä sivulla seisoi vanhus valkoparta, elämän uurtama, monet taistelut käynyt. Ei näy hänellä ystävää, ei saattajaa, yksinään on vanha karhunkaataja lähtöpaikalle tullut, sotatielle suoriutunut. Hän on juhlallisen rauhaisa, tyyni, tietoinen, niinkuin pyhään uhritoimitukseen lähtiessään. Hän näkyy pitämykset muistavan, loitsut tuntevan, vanhus keinoin varattu, on tällaisten hälyytyksien tuttu... Heimon johtaja, Väinämöistyyppi, niitä miehiä joitten henkinen voima on kalevalaista kansaa vaiheissaan eteenpäin vienyt... Nyt vaatii vanha johtaja hiljaisuutta lausukseen tässä erään sanan heimolle, neuvoakseen, rohkaistakseen, tyynnyttäkseen jännittyneitä mieliä:

— Kalevalaiset, karjalaiset!... Olemme olleet pakoitettuja sotatielle suoriutumaan, jättämään rauhan toimet... suojataksemme kotejamme... turvataksemme työrauhan kaskihakkeillamme ja omistusoikeuden kalavesillämme ja metsästysmaillamme... olemme olleet pakoitettuja turvaamaan naistenme koskemattomuuden ja lastemme tulevan kalevalaisen sukupolven tulevaisuuden... Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun näillä mailla on tällaista sattunut, raja on lähellä ja naapuri on pahansuopa, ovat entisaikoinakin monta kertaa rajaiset pirtit tulen savunneet ja on täytynyt keihäille kengittyä, jousia jännittää, on pitänyt nuolta kaarelle asettaa ja öitä taistelutoimissa valvoa... Vihollisemme tietää maat, vaistoa suunat... sitä himoittavat Suomen saaliikkaat metsät, antoisanrikkaat kalavedet ja soreilla kummuillamme ohraa kantavat kasket... vihollisemme on karkäs rikkauksia helpolla ottamaan, naapurin varoja ryöstämään, sillä omia määrättömiä lakeuksiaan ei hän ole kehdannut viljellä... Vainolainen tietää sen, että tämä suurten vesien välinen Kannas on kuin silta mistä olisi käytävät ylitse, minkä kautta kulkutie veisi takaisille riistamaillemme ja rikkaille rannikoille... sen vuoksi se tähän aina yritetään... Meidän on muistutettava ja näytettävä taaskin kerran, että tässä Kannak-

sella, suvantolaisella seudulla asuu heimo, joka ei kärsi hävittäjä-naapurin koskeuksia, ei pirttien polttoja, ei naisryöstöjä ja kotoisten kaskiviljelysten tallontaa... Mikäli itse muistan ja mikäli polvesta polveen johtuneet muistot kertovat on Kalevan kansa taistelussa voittanut, silloin kun se on siihen tositeossa käynyt, olkoon sitten kamppailu koskenut metsän petoja, ihmisvainolaista tahi ikuisen korven kaskiviljelyksien raivaamista. Sitkeä, elämänhaluinen heimomme on voittanut siksi, kun se taistelee omaansa suojatakseen vihollisen ryöstämiä takaisin ottaakseen, eikä vieraita omaisuuksia anastaakseen... Meitä on eräretkillämme suosinut Mielikki metsänemäntä... on Tapio ainoinen, ikikorpjen isäntä meihin taipunut... johtakoon tässä Ukko ylijumala turvatkoon uhrileitojemme rauhan ja pyhien pihlajiemme koskemattomuuden antamalla miehillemme uskon siihen, että tämäkin taistelu voitetaan, että Kalevan heimo yhä yhteistunnon lujittuu ja kaikki se mikä meille on täällä rakasta kasvaa ja edistyy, siltä perittyjen ikikaunisten runojen ja Väinämöisen jättämän ilohetkinämme helkkyvän kantelen kaunistamana! ... Lähtöön miehet!

— — —

Erkin silmillä katsellen alkoi taajaryhmäisellä värikkäällä rinteellä ikäänkuin liikkua. Keihäät sovittuivat olkavarsille. Miehet jonottuivat satalukaiseksi perätäiseksi joukoksi, joka alkoi liikkua rajakorpiä kohti...

Lähti Erkki-nuorukainenkin kävelemään palteita pitkin kotiin päin ajatellen mielessään, että niinhän se on olo nyt kuin ennenkin, sama on uhka, sama kotoinen mautu puollustettavana. Ja yhtä valppaana ja kotoista Kannasta rakastavana valvovat rajaiset miehet, niinkuin valvoivat entisaikaisetkin urohöt!

Aleksanteri Aava.

Kirjallisuutta.

Juho Tattari: »Puusepän oppikirja». Kustannusosakeyhtiö Otava. Hinta 26—36 mk.

Parin viimeisen vuosikymmenen aikana on suomenkielinen ammatillinen kirjallisuus hitaasti, mutta varmasti kasvanut. Tässä ryhmässä huomaamme sellaisiakin eri ammattilaisille tarkoitettuja kirjoja, joiden tekijät ovat alansa erikoistuntijoita käytännöllisessäkin tiedossa ja taidossa. Viime vuonna Otavan kustannuksella ilmestynyt Juho Tattarin »Puusepän oppikirja» on myös huomattava saavutus juuri edellä esitetyssä mielessä tarkastettuna.

Mainittu kirja on tosin vain parannettu painos saman tekijän aikaisemmin julkaisemasta kirjasta »Kodin puuseppä», mutta sisältää se samalla myös runsaasti uuttakin entisen lisäksi. Oppikirjan muotoon laadittuna käsitellään esitetyt asiat lyhyessä muodossaan erittäin tarkasti ja systemaattisessa järjestyksessä. Kirjan ensimmäinen ja toinen osa, jotka jo yhteensä muodostavat runsaan toi-

sen puolen koko käsiteltävästä aineistosta, jakautuu niin sanoaksemme raaka-aine- ja työkaluoppiin. Eri lähteistä poimittuja tietoja on tekijä täydentänyt kokemukseen perustuvilla tiedoillaan. Monet kuvat tekevät esityksen selväksi ja havainnolliseksi etenkin juuri alkeisasteella, jolloin lukijan oma kokemus ei anna riittävää tukea asiain ymmärtämiseksi.

Kirjan kolmas eli viimeinen osa, jossa erilaisten muotojen, liitostapojen, suunnittelun, valmistamisen, viimeistely- ja täydentämismenetelmien lisäksi esitetään m. m. myös erilaisia muoto- ja koristetyylejä koskeva kirjoitus, on useissakin suhteissa mielenkiintoinen. Tässä osassa kirjoittajan käytännöllinen asiaintuntemus selvimmin käy esille. Tyytyväisellä mielellä lukee näin esim. puun värittämistä ja kiilloittamista koskevat kohdat. Varsinkin viimeksi mainittu asia on tähän asti pyritty sivuuttamaan huomautuksella: käytäntö neuvoo lopun. Ja vaikka huomautukseen kätkeytyykin varsin tärkeä tieto ja taito, näkyy edellä mainitusta kohdasta kuitenkin se seikka, että tällainen, erittäin monista tilapäisistäkin tekijöistä riippuva taito, voidaan koko lailla yksityiskohtaisesti kirjallisesti esittää — jos kirjoittaja itse tietää sen, mitä hän pyrkii esittämään.

Monia muita seikkoja voisi samoin edellä olevassa mielessä kosketella. — Toiselta puolen saattaisi tosin tehdä eräitä reunamuistutuksiakin, mutta ne painavat vaa'assa kirjan ansiopuolien rinnalla niin vähän, että molemmista ei samalla kertaa maksa vaivaa puhua.

»Puusepän oppikirja» soveltuu erittäin hyvin sekä aloittelijan että ammattimiehen käteen. Molemmat siitä hyötyvät. Niinkään sitä voi hyvällä mielellä suositella etenkin juuri siihen tarkoitukseen, mihin tekijä itsekin on kirjansa suunnitellut: oppikirjaksi kotiteollisuus- ja ammattikouluja, kansanopistoja ja itsekseenopiskelijoita varten.

Yrjö Lahtinen.

Otavan kustannuksella on ilmestynyt:

Aaro Hellaakoski: Iloinen yllätys. Yhdeksän novellia käsittävä kokoelma Hellaakosken omalaatuisella, vaikuttavalla kynällä piirrettyjä kuvia elämästä. Hinta 25 mk.

Herman Bang: Isänmaattomat. Tanskalainen kirjailija Herman Bang on meillä entuudestaan tuttu. Hänen uusin suomeksi ilmestynyt romaaninsa »Isänmaattomat» on hänen viimeinen suuri romaaninsa. Sen päähenkilö on nuori unkari-lais-tanskalainen viuluniekka, jonka sydäntä jäytää kaamea isänmaattomuuden tunne. »Isänmaattomat» on jännittävä romaani, täynnä vaikuttavia yksityiskoh-
tia. Hinta 38 mk., sid. 48 mk.

Guy de Maupassant: Ihmissydän. Maupassant on ranskalaisen kertoma-
taidon suurimpia mestareita. Se kuvaa aito pariisilaista rakkauselämää hienosti ja

perin jännittävästi — usein tavalla, joka vain suurille mestareille on luvallista. Hinta 25 mk., sid. 35 mk.

Ilmari Kianto: Hallan jääkärit. Teos, joka kuvaa jääkäri liikkeen jännittäviä kohtauksia, on puettu näytelmän muotoon, mutta soveltuu parhaiten luettavaksi. Hinta 30 mk.

Jalmari Finne: Ylioppilaita. »Romaani pohjalaisista ylioppilaita Turun yliopistossa 1600-luvulla.» Tämä kuvaus, romaani »Ylioppilaita», on ollut kauan loppuun myytynä. Nyt on siitä ilmestynyt uusi painos. Hinta 35 mk., sid. 45 mk.

Dostojevskiä suomeksi. F. M. Dostojevski, joka on kertojana meilläkin entuudestaan tuttu, tunnustetaan yhä yleisemmin venäläisen kirjallisuuden suurimmaksi nimeksi. Kaikkialla maailmassa ovat hänen teoksensa alkaneet elää uutta nousukautta. Dostojevskiä pidetään »psykologisen romaanin» suurimpana mestarina maailmankirjallisuudessa. Yksi hänen pääteoksiaan »Karamazovin veljekset» on juuri ilmestynyt suomenkielellä, toht. K. V. Trastin suomentamana. Se esittää koko Venäjän henkisen haahmon, sen ihmisten suuret tuskat, suuret toiveet ja suuren rakkauden. Romaani, joka on yli 1,300 sivua laaja, käsittää kolme nidettä. Kukin nide maksaa 35 mk., vaatekansissa 50 mk.

Kalevalan kauneuksia II. Toimittanut F. A. Hästesko. Teos sisältää seuraavat mielenkiintoiset kirjoitelmat: Kalevalan esitystavan havainnollisuudesta, kirj. F. A. Hästesko; Kalevalan komiikasta ja huumorista, kirj. Kaarlo Nieminen; Väinämöisen kaksi kanteletta, kirj. J. V. Lehtonen; Väinämöinen, kirj. F. A. Hästesko; Onko Kalevalan Louhi traagillinen henkilö? kirj. Hilja Vilkema; Kalevala ja Nibelungenlied, kirj. Hilja Vilkema; Suru elämänilmionä Kalevalassa, kirj. F. A. Hästesko. Hinta 18 mk.

Werner Söderström Oy:n kustannuksella:

Reino Rauanheimo: Luostarin kasvatti. Historiallinen romaani. Pohjois-Karjalasta 1700-luvun lopulta. Tapaukset keskittyvät kuuluisan Ilja-munkin, Karjalan apostolin, perustaman Kuhasalon luostarin ympärille. Siellä kehittyy »luostarin kasvatin», karjalaisen heimopäällikön pojan, kullervoinen elämäntarina. — Hinta 25 mk.

Täydellisen selostavan kirjaluettelon kaikista kustantamistään ja vielä myytävänä olevista kirjoistaan on *Werner Söderström Oy.* julkaisut. Se on kirjakaupoissa ilmaiseksi jaettavana. Luettelo on 200 sivun laajuinen.

Schildtin kustannuksella:

»Maailman maita ja kansoja sanoin ja kuvin», tri T. I. Ilkosen toimittamaa, kansa- ja maantieteellistä loistoteosta, on ilmestynyt 4 nidettä. »Maailman maita ja kansoja sanoin ja kuvin» vetoaa ikään ja sivistystasoon katso-matta kaikkiin niihin kansalaisiin, jotka haluavat maailmankuvaansa laajentaa ja syventää, kuva-aineistoltaan ainutlaatuisena loistokuvastona ja kirjoituksiltaan helppotajuisena, koko maapallomme elämää valaisevana tietokirjana. Ollen ennen kaikkea kuvakirja, se kuitenkin vetoaa ensi kädessä nuorisoon. Sen jokainen kuva — ja yhteensä teokseen tulee kuvia lähes 2,000 — on jäljennös todellisesta, taitavasti otetusta valokuvasta. Mutta varsinaisen viehätyksensä teos saa siitä, että

siihen tulee kaikkiaan lähes 200 erinomaista, teknillisesti loistavasti esitettyä värikuvaa. Kirjoitusten päätarkoituksena on olla tämän suuren kuva-aineiston sanallisia selventäjinä. Teos julkaistaan 24 n. s. »aitta»-kokoa olevana, 72-sivuisena nitteenä kahden vuoden kuluessa, niin että joka niteeseen sisältyy n. 80 kuvaa, joista 8 värikuvia. Niteen hinta on 15 mk.

Rajaseutujen matkailuopas, julkaissut *Suomen Rajaseutuyhdistys*. Kuvitettu. Tilattava julkaisijalta Helsingistä lähettämällä 6 mkaa.

Yleisesti tunnustetaan, että rajaseutukysymys on meillä tärkeä valtakunnallinen kysymys. Myönnetään että se on niitä kysymyksiä, joita äsken itsenäisyytensä saavuttaneen kansan on huolella hoidettava. Mutta rajaseutukysymyksen ja varsinkin itse rajaseutujen tunteminen on sentään vielä sangen heikko. Itsenäisen maan kansalaisten on kuitenkin syytä tutustua maahansa sen rajaseutuja myöten. Se kuuluu kultuuriin vapaassa valtiossa.

Kuluvan vuoden alussa perustettu Suomen Rajaseutuyhdistys, edistääkseen matkailua rajaseuduille ja sitä tietä rajaseutujen tuntemista, on julkaissut erityisen kuvitetun »Rajaseutujen matkailuoppaan». Oppaassa tehdään ensin selkoa siitä, mikä on rajaseutua ja ryhmitetään rajaseutualueemme seitsemään ryhmään, jotka ovat: Länsi-Pohja ja Länsi-Lappi, Itä-Lappi ja Petsamo, Koillinen rajaseutu, Kainuun rajaseudut, Pielisen ja Ilomantsin Karjala, Raja-Karjala sekä Karjalan kannas. Kustakin näistä alueista, niiden merkkipaikoista, oloista ja elinkeinoista, kulkuneuvoista ja matkareiteistä kilometrimäärineen tehdään lyhyesti selkoa ja samalla mainitaan se kirjallisuus, mikä kutakin matkaa varten olisi hankittava ja siihen tutustuttava. Tällöin on aina viitattu Matkailijayhdistyksen julkaisemaan matkakäsikirjallisuuteen, mutta mainitaan muitakin tarkoitukseen sopivia kirjateoksia. Kuvat taas ovat rajaseutujemme eri puolilta. Lopussa on muutamia tärkeitä neuvoja rajaseutumatkailijoille.

Paitsi asian kansallista ja valtakunnallista puolta, on rajaseutuihimme tutustuminen puhtaasti matkailun kannaltakin mitä mielenkiintoisin, sillä juuri rajaseuduilla ja niihin läheisesti liittyvillä alueilla ovat maamme huomattavimmat matkailunähtävyydet. Varsinkin nuorisomme olisi syytä suunnata kesäretkensä rajaseutujemme merkkipaikkoihin ja tutustua samalla rajaseutujen kansaankin ja sen oloihin. Rajaseutuyhdistyksen julkaisema rajaseutuopas antaa tällaisten retkien suunnittelulle välttämättömiä asiatietoja, ja täyttää se näin ollen varsin kipeän tarpeen.

Maataloudellinen rajaseututoiminta.

Voidaksemme »Rajaseudun» lukijoille esittää tietoja valtion varoilla suoritetun maataloudellisen rajaseututyön alalta, käännyimme mainitun työn johtajan ja valvojan, ylijohtaja *U. Branderin* puoleen pyytäen lyhyttä yleiskatsausta tältä ajankohdalta, erityisesti Kannasta silmällä pitäen. Hän antoi hyväntahtoisesti seuraavat tiedot:

Mitään huomattavampaa uutta ei tämän vuoden ohjelmassa ole. Onhan määrärahakin aivan sama kuin edellisenä vuotena, nimittäin $2\frac{1}{2}$ milj. mk., joten laajennuksia ei ole ollut mahdollinen ajatella. Jos jollekin taholle on lisää onnistuttu saamaan, on toisaalta pitänyt tehdä supistuksia.

N e u v o n t a t y ö h ö n on päähuomio keskitetty. Harrastus tämän vastaanottoon on entisestään voimistunut ja yleistynyt. Onpa huomattavia paikallisia uhrauksia tehty, ja nimenomaan Kannaksella, jotta neuvojien lukumäärää voitaisiin lisätä ja liikkumispirejä pienentää. Tänä työ kautena on erilaisia toimihenkilöitä, joko kokonaan tai osittain rajaseutuvaroilla palkattuina, kaikkiaan 85. Enemmän on maatalousneuvoja, nim. 31, kotitalousneuvoja 25, karjalalousneuvoja 9. Maatalousneuvoja on Kannaksella 8, joista vain 2 kokonaan rs. varoilla palkattua; 6 on sellaisia, joiden palkkaukseen kunnat, osuuskunnat, maamiesseurat ovat varoja myöntäneet. Usia toimihenkilöitä tälle vuodelle ovat: maatalouskonsulenti Itä-Karjalaa varten (asemapaikka Suistamon Leppäsyvä), metsätalouskonsulenti (Rovaniemi), kotitalouskonsulenti (Rovaniemi), maatalouskerhotyön valvoja (Raja-Karjala), 2 metsätalousneuvojaa (Kannas ja Kainuu), kalatalousneuvoja (Kannas), 7 maatalousneuvojaa, joista 3 piirineuvojaa (Länsi-Pohja, Hyrynsalmi, Iiomantsi) ja 4 paikallisuusneuvojaa (Kivennapa, Sakkola, Walkjärvi, Käkisalmi), 2 kotitalousneuvojaa (Posio, Pudasjärvi). Neuvontatyön maakunnallinen johto ja valvonta on edelleen uskottuna järjestöille (Maanviljelysseurat, Marttaliitot). Osuuskassain ja maatalousneuvoin välinen yhteistyö on kehittymässä yhä kiinteämmäksi.

S u o v i l j e l y k s e e n, johon monen rajaseudun taloudellinen tulevaisuus perustuu, omistetaan jatkuvasti erikoinen huomio. Suotutkimuksia, jotka jo ovat paljon mahdollisuuksia valaisseet ja rohkeutta antaneet, jatketaan ensi kesänä m. m. Metsäpirtissä, Uudellakirkolla, Koivistolla, Walkjärvellä, Suojärvellä, Korpiselillä, Soanlahdella, Suistamossa ja Kuolajärvellä. Suopäiviä pidetään: Kivennavalla, Salmassa, Korpiselillä. Rajaseutuväestöä kokoontuu sitä paitsi niille suurille suopäiville, jotka järjestetään Karjalan suokoasemalle Tohmajärvelle (heinäk. 5) ja Pohjois-Pohjanmaan kalastusseuralle Ruukkiin (heinäk. 10 p.) Väkiläntäin käyttö on erikoisen reippaasti lisääntymässä kaikilla rajakulmilla (erityisesti on mainittava Kuusamo ja Iiomantsi). Rahtiavustuksia jaetaan yhteensä 150,000 mk.

K a r j a t a l o u d e n kehittäminen vakiintuu jatkuvasti paranevan suo- ja rehuviljelyksen sekä erittäinkin osuustoiminnan tukemana. Maidonmyyntiosuuskuntain luku Kannaksella lisääntyy ja tuotanto kasvaa (v. 1926 saivat rahassa 5,8 milj. mk.). Osuusmeijereitä syntyy hitaasti; uusina on merkittävä Pellon meijeri Turtolassa (Suomen pohjoisin) ja Enon Kaltimon. Impilahden meijeri on tilapäisesti seisomassa. Sonniosuuskuntain luku on nykyisin noin 220:ssä (niistä $\frac{1}{3}$ Kannaksella). Usia tarkastusyhdistyksiä on syntynyt m. m. Turtolaan, Iiomantsiin,

Salmiin, Enoon (kaksikin), Walkjärvelle, Uudellekirkolle ja Pyhäjärvelle. Kannaksen reippaasti kehittyvästä sikataloudesta tehdään selkoa toisessa yhteydessä.

Kerhotoiminta nuorison keskuudessa voittaa jatkuvasti alaa erittäinkin karjalaisilla rajaseuduilla. Kerhotyönjohtajain kurssseja on kevään kuluessa pidetty. Erityisiä kerhokonsulenteja on myös toiminnassa. Etu-alalla ovat toistaiseksi perunakerhot, mutta myöskin kasvitarhakerhot (erityisesti Kannaksella). Porsas-kerhoja suunnitellaan. Itä- ja Pohjois-Karjalassa arvioidaan perunakerhoihin tulevan ensi kesäksi jäsenenä joukon toistatuhatta lasta. Tällä työllä on varmasti käännettä merkittävä tehtävänsä maatalousharrastuksen herättämisessä ja vakiinnuttamisessa, varsinkin siellä, missä vanhemman polven luottamus liiallisesti kohdistuu ulkoisiin työansioihin.

Porotaloutta, jota valtiovalta on kauvan kohdellut kuten lapsipuolta, on myöskin koetettu rajaseutuvaroilla tänä vuonna tukea. Onhan se laajoilla Pohjolan alueilla erittäin tärkeä elinkeino. Sen avustamiseksi on myönnetty 60,000 mk.

Esikuvatilain luominen rajakuntiin kehittyi hiljalleen. Tämä edellyttää kuitenkin jatkuvaa ja järjestelmällistä toimintaa useamman vuoden kuluessa. Sellainen epävarmuus, mikä vallitsee valtion nykyisessä rajaseututyössä, kun varat myönnetään vain vuodeksi kerrallaan ja toimintaa määräävät hallitukset vaihtuvat vähintään vuosittain, ei ole suotuisa jatkuvaisuutta edellyttävälle työlle, kuten esikuvatilain kehittämiseksi. Se jäänee maakunnallisten järjestöjen ja myöskin osuuskassain tehtäväksi, joiden johdon puolelta viime aikoina on tähän huomiota kiinnitetty. — Karjalan kannakselta voidaan mainita 4 nyt suunniteltua esikuvatilaa (Ino, Terijoki, Kivennapa, Rautu), joita varten pienet avustukset on myönnetty sekä viime syksynä perustetut 10 näytelaidunta.

Rajaseututyön tähänastiset tulokset?! Niitä on vielä vaikea ja osittain ennen aikaista pätevästi ja selvästi muulle Suomelle osoittaa. Jotain havaitaan nyt esitetyistä tiedoista sekä siitä, mitä »Rajaseutu»-lehti on aikaisemmin esittänyt. Työ on alussa. Monella taholla on rajaseudun väestö ollut aivan unhoitettu. Siksi on se epäluuloisesti ja ymmärrettävän katkerasti suhtautunut muuhun Suomeen. Nyt on mieliala muuttumassa, harrastus heräämässä. Tätä ilahduttavaa ilmiötä on tuettava ja elähdytettävä jatkuvilla toimenpiteillä, uhrauksilla ja teoissa näkyvällä luottamuksella. Ennen kaikkea on kulkuneuvojen kehittämiseen kiireisesti varoja uhrattava. Ne aukovat aineellisia ja aatteellisia uria muuhun valtakuntaan päin. Niitä myöten pääsevät muiden seutujen todella isänmaalliset kansalaiset tekemään nykyajan eräretkiä rajaseuduille. Siellä on tilaisuus nähdä, onko ja mitä tehty rajaseutujen hyväksi, mitä on tekemättä, ja saadaan ehkä selville, millainen on väestön oma mieliala, mitä se ajattelee, toivoo ja tahtoo.

Rajaseutu-uutisia.

Suomen Rajaseutuyhdistys oman katon alla.

Huhtikuun 4 p:nä t. v. allekirjoitetulla kauppakirjalla on talosta N:o 6 Tunturilaaksonkadun varrelta Helsingissä asuinhuoneuston N:o 19:n osakkeet siirtyneet Suomen Rajaseutuyhdistys r. y:lle. Huoneusto, joka sijaitsee 4:nnessä kerroksessa ja on aivan uusi, sisältää kolme huonetta, välihallin, eteisen ja keittiön, vannahuoneen sekä vinni- ja kellarikomeroit y. m. Välihalli on varustettu avotakkauunilla. Talossa on hissi, keskuslämmitys, lämmin vesi.

Huoneustoon on sijoitettu yhdistyksen toimisto, aikakauskirja Rajaseudun toimitus ja konttori sekä Rajaseutuyhdistyksen tietotoimisto. Kun yhdistys toistaiseksi ei omiin tarkoituksiin kaikkia huoneita tarvitse, on huoneustoon voitu sijoittaa erinäisiä vuokralaisia. Niinpä on yksi huone vuokrattu maataloudellisen rajaseututoiminnan toimistoksi ja toiseen huoneeseen on äsken perustetun Suomi-Seuran toimisto toistaiseksi sijoitettu. Keittiö taas on vuokrattu yksityiselle, joka osan vuokrastaan suorittaa pitämällä huolta huoneuston siistimisestä.

Huoneusto on varsin tarkoitustaan vastaava. Siirrettävään väliseinään avulla on mahdollisuus järjestää tilaa, niin että melkoiset kokouksetkin voidaan siinä pitää. Komeroita ja säilykepaikkoja on niinikään runsaasti.

Alkavan yhdistyksen taloudessa on oman huoneuston ostaminen melko suuri yritys; yhdistys on kuitenkin, silmällä pitäen nykyisen ja vastaisen työnsä tuloksellisuutta, oman kodin ja toimipaikan hankkimisen ottanut jo ensi suunnitelmiensa joukkoon jätoteuttanut sen. Paitsi taloudellisia laskelmia, on katsottu yhdistyksen toiminnalle, joka olosuhteiden aiheuttamana pakostakin muodostuu useita eri toimintamuotoja käsittäväksi, olevan ehdottomasti eduksi, että on olemassa kiinteä tyyssija, jossa ja josta käsin työtä tehdään. Tästä on yhdistyksen johtokunta ollut aivan yksimielinen.

Suomen Rajaseutuyhdistyksen osoite Helsingissä on siis Tunturilaaksonk. 6. Puhelinnumero on 44 238. Toimistossa nähdään mielellään, että yhdistyksen jäsenet ja muut asianharrastajat, rajaseutumatkailijat y. m. pistäytyvät sen vieraana. Toimisto on nyt kevään kuluessa varmimmin auki $\frac{1}{2}$ 10—1.

Suomen Rajaseutuyhdistyksen johtokunnan kokous pidettiin Helsingissä *maaliskuun 7 p:nä* ja käsiteltiin kokouksessa m.m. seuraavat asiat:

Merkittiin, että yhdistyksen sääntöihin on ollut yhdistyslain mukaisesti lisättävä kohta, jossa on maininta siitä, että yhdistys voi harjoittaa kustannusliikettä ja tiedonantotoimintaa.

Yhdistyksen täännöt on rekisteröity. Yhdistyksen tietotoimisto on aloittanut toimintansa. Muutamia avustusanomuksia on tehty. Tuomari Jonas Castrénin Karjalan sivistysrahasto on myöntänyt Kannaksen hyväksi tehtävää kirjallista työtä varten 5,000 mkaa. »Rajaseudun» kevätnumero järjestetään tämän johdosta erikoiseksi Kannas-numeroksi.

Sihteeri teki selkoa kirjeenvaihdosta op. A. Terentjeffin — Korpi-selän Tolvajärveltä — kanssa. Kysymys on koskenut postiautokulkua Korpiselkä—Suojärven linjalla sekä matkailijaliikennettä Tolvaharjuilla. Päätettiin ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin. Mieli-hyvällä merkittiin, että opettaja T. on lähettänyt yhdistyksen ko-koelmiin 26 kptta erittäin onnistuneita valokuvia luonnonihanista Tolvaharjuista ja likitienoista. Tässä yhteydessä asetettiin jaosto, johon valittiin hrat Brander ja Hänninen postiautolinjakysymystä varten yleensä.

Sihteeri selosti rajaseutujen matkailuopassuunnitelmaa. Julais-taisiin matkailijoita varten erityinen rajaseutuopas, tavallaan lento-kirjanen, jossa olisi aluksi lyhyt alkukirjoitus ja sitten pääpiirtei-nen esitys rajaseutujen merkkipaikoista ja matkailureiteistä viit-tauksineen kullakin kohdalla Matkailijayhdistyksen julkaisemiin matkailukäsikirjoihin. Myös kuvia kirjaseen otettaisiin. Suunni-telma hyväksyttiin.

Kysymys yhdistyksen toimiston väliaikaisesta sijoittamisesta ja toimistotöiden järjestelystä jätettiin puheenjohtajan ja sihtee-rin tehtäväksi. Samalla herätettiin kysymys oman huoneuston hankkimisesta yhdistykselle. Asia päätettiin valmistella.

Erinäisiä selostuksia ja ilmoituksia vielä kuultiin.

Johtokunnan *kokouksessa maaliskuun 17 p:nä* otettiin käsiteltä-väksi kysymys osakehuoneuston ostamisesta yhdistykselle Asunto Oy. Tunturilaaksonk. 6:n omistamasta talosta on saatavissa kol-men huoneen, välihallin, eteisen, keittiön y. m. käsittävä huoneusto, 113,000 mkn hinnalla. Samalla esitettiin mainitun asuntoyhtiön taloudellinen tila sekä laskelmia huoneuston kannattavuudesta. Johtokunta asiasta keskusteltuaan päätti kysymyksessäolevan hu-oneyton ostaa. Kauppakirja vahvistetaan yhdistyksen virallisella allekirjoituksella heti kun n. s. sisäänlunastusaika on kulunut.

Samalla asetettiin toimikunta, johon valittiin puheenjohtajat Brander ja Tarjanne, jäsen Hallakorpi ja sihteeri Puhakka, hu-oneystokaupasta aiheutuvaa raha-asiain järjestelyä varten.

Kouluhallituksen käytettävissä olevista rajaseutuvalistusmäärärahoista on saatu 5,000 mk:n avustus. Valtion luentolautakunta on ilmoittanut varanneensa 3,000 mkaa yhdistyksen luentotoimintaa varten.

Johtokunnan kokouksessa *toukok. 15 p:nä* merkittiin pöytäkirjaan osakehuoneuston ostosta aiheutuneet toimenpiteet, rahaasiain järjestelyt sekä joukko muita juoksevia ja ilmoitusasioita.

Tupaantuliaistilaisuus omain jäsenten kesken on käytännöllisistä syistä lykättävä yli kesän.

Selostettiin kouluhallituksen kirjastolakiehdotusta, jossa järjestön esitys, koskeva rajaseutukuntien lisäapurahaa, on otettu huomioon.

Rajaseutuilta toimeenpannaan Sortavalassa 13. 6.

Juuri valmistunut rajaseutuopas esiteltiin. — »Rajaseudun» syysnumero päätettiin toimittaa Kainuun ja Koillis-Suomen erikoisnumeroksi. Vuoden neljäs numero on joulunumero.

Päätettiin erinäisistä rahallisista seikoista, toimistotöiden järjestelystä ja ilmoitettiin vielä joukko toimiston järjestämiä ja suorittamia töitä sekä selostettiin tilannetta rajaseuduilla ja siellä ensi kesänä suoritettavia tutkimuksia, toimeenpantavia maakuntakokouksia y. m.

Perä-Pohjolan kansanopiston v. t. johtajaksi joht. Aarne Pesosen kuoleman jälkeen on valittu Tornionlaakson sivistysliiton valistusneuvoja Yrjö Vegelius.

Raja-Karjalan Sivistysliiton valistusneuvoksi on 40 hakijasta valittu opettaja F. M. Åhman Raumalta.

Maataloudellinen rajaseututoimisto on siirretty Tunturilaaksonkadun 6:een. Puhelinnumero on 44 238.

— **Uusia rajaseudun toimihenkilöitä:** Maatalouskonsulentiksi Itä-Karjalan rajaseutuja varten on valittu Suistamon Leppäsyryn maatalouskoulun opettaja, agronomi Joel Bergbom.

Kotitalouskonsulentiksi, Perä-Pohjolan ja Lapin kotitaloustoiminnan johtoa ja valvontaa varten on valittu talousopettaja, Rovalan tähänastinen johtajatar, Eelin Kaarakka Rovaniemeltä.

Maatalouskerhotyön valvojaksi on ensi kesän ajaksi otettu opettaja Tapani Lehtoranta Suistamon Alatusta. Toimintapiiri on Itä- ja Pohjois-Karjalan rajaseutukunnat.

Metsätalouskonsulentiksi Pohjolan rajaseutuja varten on otettu metsänhoitaja O. Oksanen, asemapaikkana Rovaniemi.

— **Suomi Seura** Suomalaisuuden Liiton Ulkosuomalaisosasto on muodostunut itsenäiseksi rekisteröidyksi järjestöksi nimellä Suomi-Seura. Seuran johtokuntaan on valittu seuraavat henkilöt: varsinaisiksi senaattori Juhani Arajärvi, ylitireht. Kyösti Haataja, toht. Santeri Ivalo, kanslianeuv. N. Liakka, esittelijäneuv. Niilo A. Mannio, toht. Henrik Ramsay, lähetystösiht. T. Snellman, pääministeri Väinö Tanner ja rovasti Matti Tarkkanen sekä varalle toimittaja Yrjö Rauanheimo, joht. Mikko Tirranen ja liikemies P. J. Valkeapää.

Seuran puheenjohtajaksi on valittu ylitireht. Haataja, vara-puheenjohtajaksi rov. Tarkkanen ja sihteeriksi toht. Rafael Engberg. Toimistonhoitajana työskentelee op. Sulo Rekola. Toimisto on toistaiseksi sijoitettu Tunturilaaksonk. 6:een ja puhelinnumero on 44 238. Sihteerin tavataan varmimmin 2—4.

— **Suomen Rajaseutuyhdistyksen kokoelmat.** Opettaja A. Terentjeff Korpse-län Tolvajärveltä on lähettänyt rajaseutuyhdistyksen kokoelmiin 26 kptta ottamaansa onnistunutta valokuvaa tunnetuista Tolvaharjuista ja sen lähiseuduista. Yhdistyk-sen toimisto, samalla kun kauttamme lausuu kiitokset arv. lähettäjälle, kehoittaa rajaseutujen ystäviä ja rajaseutuasian harrastajia noudattamaan esimerkkiä.

— **Rajaseutuyhdistyksen „aamukahvit“.** Kuten toisessa paikassa aikakausi-kirjaamme kerrotaan, on Suomen Rajaseutuyhdistys huhtikuun alussa muuttanut omaan osakehuoneustoon Tunturilaaksonk. 6:een. Jäsenten kesken aiottu tupaantuliaisuus on erinäisistä käytännöllisistä syistä täytynyt lykätä tuonnemmaksi. Johtokunta oli kuitenkin palmusunnuntai-aamuksi kutsunut kohta hajaantuvan eduskunnan rajaseutuedustajia uuteen toimistoon aamukahville. Kutsua olikin lukuisa määrä mainittuja edustajia noudattanut. Yhdistyksen toinen puheen-johtaja kouluneuvos Tarjanne tervehti vieraita seuraavalla puheella:

Arvoisat vieraat! — Suomen nuori Rajaseutuyhdistys on Suomalaisuuden Liiton Rajaseutuosastosta äskettäin muodostunut itsenäiseksi yhdistykseksi. Se on nuoruutensa innossa ja elinvoimansa tunnossa kohta huomenhetkessään onnistunut hankkimaan itselleen oman kodin, tyyssijan tehtäviensä suunnittelulle ja suoritukselle. Yhdistys on, iloiten näistä ulkonaisista sekä moniaista muistakin tulevaisuuden toiveita rohkaisevista saavutuksista, halunnut uudelle työtaipaleelle lähtöään viettää pienillä, varsin vaatimattomilla tupaantulijaisilla sekä toivonut saavansa tässä tilaisuudessa nähdä vierainaan moniaita yhdistyksen tehtävien tärkeyttä tuntevia ja tunnustavia kansalaisia, eritoten kansanedustajia, henkilöitä, joiden myötä-tunnosta ja asianharrastuksesta yhdistyksen toiminnan menestys sangen suurella määrin riippuu. Tyytyväisin mielin kiittäen, että Te kutsuamme kuullen olette luetuista levonhetkistänne sunnuntai-aamu rauhan yhdistyksemme harrastuksille uhranneet, lausun Teidät, arvoisat vieraat, Suomen Rajaseutuyhdistyksen puolesta sydämellisimmin tervetulleiksi keskuuteemme!

Suomen pitkä rajaseutu oli ulkonaisten olojen pakosta jäänyt suurimmalta osaltaan niin taloudellisessa kuin sivistyksellisessä suhteessa paljon jäljelle muusta Suomesta. Oli näin ollen aivan luonnollista, että Suomen itsenäisen valtakunnan synty kohdisti valtakunnan menestyksestä huolehtivien, niin eduskunnan ja hallituksen kuin yksityisten kansalaisten ja kansalaisyhtymäin huomion tähän asiaan. Ei ole

paikallaan tässä lähteä selostelemaan, mitä kuluneina itsenäisyyden vuosina on mainituissa suhteissa rajaseudun hyväksi tehty ja tekemättä jätetty: paljon tunteista ansaitsevia ja hyviä toiveita antavia aloitteita on tehty ja huomattavia tuloksiakin saatu, mutta paljon on vielä tekemättä ja keskeneräistä. Suomen Rajaseutuyhdistyksen tarkoituksena on sääntöjensä mukaan:

»työskennellä maan rajaseutujen henkisen ja taloudellisen tilan kohottamiseksi, rajaseutujen lähentämiseksi muuhun Suomeen sekä valtakunnallisuuden ja kansallistunnon varmistuttamiseksi rajaseutuväestön keskuudessa;

edistää rajaseutujen tutkimista; ja

toimia siihen suuntaan, että harrastus rajaseutujen tuntemiseen ja rajaseutukysymykseen saataisiin yleensä kansalaisissa heräämään.»

Näihin tehtäviin käydessään yhdistys toiselta puolen voi rakentaa varmalle pohjalle, toiselta puolen se tuntee edessä olevan tehtävän laajuuden, vaikeuden ja vaativaisuuden: ennen kaikkea se tuntee kaipaavansa työlleen laajojen kansankerrosten ja kansalaisryhmien myötätuntoista ymmärtämystä ja auttavaa osanottoa sekä niin valtiomahtien kuin yksityisten taloudellista kannatusta ja tukea. Suomen Rajaseutuyhdistys toivoo, ettei se eikä sen ajama asia ole jäävä kumpakaan paitsi.

Uudistaen äskeisen tervehdykseni toivomme, että te, kunnioitetut vieraamme, suvaitsette hetkisen viivähtää parissamme, tutustumassa uuden yhdistyksemme työsuunnitelmiin sekä käytätte muutenkin hyväksenne kaikkea, mitä vasta-alkava talo tarjota taitaa.

Sihteeri opettaja Puhakka selosti sitten yhdistyksen toimintaa ja suunnitelmia, ylijohdaja Brander teki tilastokuvioiden ja -numeroiden valossa selkoa rajaseutujen suotutkimustuloksista ja maataloudellisesta rajaseututyöstä, toht. rouva Hainari kertoi koulupyynnöistä n. s. Hirsylän mutkassa itäisellä rajallamme, ja koulun. Tarjanne vielä selosti kansanopetustoiminnan kehitystä erinäisillä rajatienoilla.

Vieraista, joita oli saapunut runsaasti, puhuivat edustajat Lohi ja Junes rajaseutuyhdistykselle sekä rajaseututyön merkityksestä ja tarpeellisuudesta, ja edustaja Hänninen kohdisti sanansa ylijohdaja Branderille.

Virvokkeita nautittiin ja talo lukuisine tilastotauluineen ja karttoineen perinpohjin tarkastettiin. Vieraat toivottivat sekä puheissa että yksityisesti uudelle järjestölle menestystä tärkeässä työssään, jota laajojen rajaseutujen hyväksi tästä uudesta toimistosta käsin tehdään.

— **Jäseniä** Suomen Rajaseutuyhdistykseen on Helsingistä liittynyt lukuisasti. Kehoitamme yhdistyksen asiamiehiä ja jäseniä kaikkialla maassa hankkimaan järjestöön uusia liittymiä ja lujittamaan siten vapaan rajaseututoiminnan rintamaa. Asiamme on siksi tärkeä, koko kansaamme ja maataamme koskeva, että uusia jäseniä helposti saa, kun vaan muistaa asiasta mainita naapurilleen. Ilmoittautumiskortteja lähetetään yhdistyksen toimistosta (Helsinki, Tunturilaaksonk. 6). »Rajaseudun» numerot riittävät kyllä uusillekin jäsenille.

— **Koulutarpeiden keskusliike Oy.** on Rajaseutuyhdistyksen toimistoon lahjoittanut kirjoituskoneen, mistä yhdistys lausuu kauttamme lämpimät kiitokset.

„Rajaseudun“ erikoisnumerot.

Aikakauskirjamme toimituksessa on tehty suunnitelmia siitä, että toimitettaisiin aina joskus erikoisnumeroita, jotka artikkeliosastossaan käsittelevät jotain määrättyä rajaseutualuetta. Semmoisia voisivat olla esim. Tornionlaakso, Petsamo ja Lappi, Koillis-Suomi ja Kainuu, Pohjois-Karjala, Raja-Karjala ja Karjalan kanas. Erityistä suunnitelmaa siitä, missä järjestyksessä nämä numerot ilmestyisivät, ei ole tehty, sillä se riippuu monista asianpuolista ja mahdollisuuksista, paikallisesta harrastuksesta y. m. Myöskään numeron sivumäärästä ei edeltäpäin voi varmoja suunnitelmia tehdä. Luonnollisesti tällainen aikakauskirjan yksityinen numero, olkoonpa erikoisnumerokin, ei voi antaa eikä pyrikään siihen, mitään tyhjentävää kuvausta alueesta. Tässä julkaisemamme *Karjalan kannaksen numero* osoittaa lukijoillemme, mikä suunnilleen on tarkoituksemme, mutta vaihtelua, ehkä huomattavaakin, erikoisnumerojen sisällykseen voi tulla ja tuleekin.

Toimitus on suunnitellut tämän vuoden syysnumerona *Kainuun ja Koillis-Suomen erikoisnumeroksi*. Missä määrin se onnistuu näissä suunnitelmissaan, se riippuu m. m. paikkakunnalta saatavasta avustuksesta. Kehoittaisimme lukijoitamme ja rajaseutuyhdistyksen jäseniä, erityisesti mainitulla rajaseutualueella, lähettämään m. m. kuvia mainittua numeroa varten sekä muutenkin Suomen Rajaseutuyhdistyksen toimistokokoelmiin.

— **Rajaseutuillanvieto Sortavalassa.** Sortavalan seminaarilla toimeenpannaan ensi kesäk. 12—20 p. maatalous- ja osuustoimintakurssit kansakoulunopettajille. Kurssien järjestäjänä on Kordelinin säätiön asettama toimikunta, johon kuuluu kouluneuvos A. J. Tarjanne, prof. Hannes Gebhard, asutusneuvos Eino Kalmari ja opettaja Pekka Puhakka. Kurseille on hakenut ja kutsuttu noin 350 osanottajaa.

Suomen Rajaseutuyhdistys, neuvoteltuaan kurssitoimikunnan kanssa, on päättänyt toimeenpanna kurssien yhteydessä rajaseutuillan, jota varten on varattu aikaa kesäk. 13 p:n iltana. Tilaisuuteen saapuu m. m. yhdistyksen molemmat puheenjohtajat ylijoht. U. Brander ja kouluneuvos Tarjanne, edellinen puhuen rajaseutukysymyksen yleisestä merkityksestä, jälkimäinen rajaseutujen sivistystyöstä (puhe tai alustus). Sitäpaitsi on kehoitettu lähimpiä rajaseutujen kansakouluntarkastajia ja rajaseutu-toimihenkilöitä saapumaan tilaisuuteen. Muutakin ohjelmaa varattane.

Sikataloutta Kannaksella.

Laajalti muuallakin Suomessa ovat »Sakkolan porsaas» tunnetut. Mutta harva tarkemmin tietnee millaista tämä itäisen Kannaksen merkillinen sikatalous on ja mitä se tuottaa harjoittajilleen. Jo noin kolmen vuosikymmenen ajan on itäisellä Kannaksella harjoitettu porsaiden kasvatusta Pietarin markkinoita varten, missä nuoret, hyvin lihotetut porsaas olivat kysytyä herkkutavaraa ja mistä ravintolasta y. m. paikoista saatiin takarahtina (maanteitse

kulkien) halpahintaista, mutta arvokasta ruuanjätettä, hylkyyn jääneitä korppuja j. n. e. sikain ruokintaa varten. Maailmansodan aikana ja jälkeen nämä yhteydet luonnollisesti katkesivat eikä niitä myöhemminkään ole enää saatu palautumaan. Mutta kun sikatalous oli osoittautunut edulliseksi ja siinä oli saavutettu melkoinen ammattitaito, hakivat neuvokkaat ja yritteliäät karjalaiset uusia markkinoita omasta valtakunnasta ja onnistuivatkin siinä aivan erikoisesti, kuten seuraavat, luotettavat numerotiedot osoittavat, jotka ovat koottu seudun rautatieasemilta. Vaikka kaupassa kulkevat porsaas kantavat kunnialla Sakkolan nimeä, ovat tässä tuotannossa jotenkin tasa-arvoisina mukana myöskin Raudun, Metsäpirtin ja Vuokselan pienviljelijät. Näistä neljästä kunnasta vietiin kalenterivuonna myyntimarkkinoille yhteensä noin 21,000 (tarkemmin 21,052) porsasta. Jos keskihinnaksi yleensä noin 4 viikkoiselle porsalle lasketaan 190 mk. tulisi rahalliseksi tulokseksi 3,999,780 mk. eli tasaluvuin noin 4 milj. markkaa, mikä ei ole korkea arvio, kun otetaan lukuun, että maanteitse on tietysti joku määrä mennyt lähikuntiin. Todellakin sievoinen tulolähde pienviljelijöille, jotka ovat eläneet verrattain vaikeissa olosuhteissa. On paljon taloja, joissa sikatalous merkitsee enemmän kuin karjatalous. Eivät ole harvinaisia talot, joissa pidetään 3—5 emakkoa, joista saadaan kahdet porsaas vuodessa. Siksipä voi taitava ja huolekas hoitaja saada 4 à 5,000 mk. bruttotulon vuodessa emakkoa kohti. Sellaista tuloa hän ei saa karjastaan. — Kun tarkemmin ottaa selon siitä, mihin ylempänä mainittu porsasmäärä on levinnyt, niin havaitaan, että se suurimmalta osalta (80 %) on joutunut Viipurin läänin ja siellä erityisesti Viipuriin (yli 5,000), Kotkaan (n. 2,600), Sortavalaan (2,000), Kouvolaan, Lappeenrantaan, Imatralle, Haminaan, leviten näistä kauppapaikoista ympäristön yhdyskuntiin, nähtävästi ennen kaikkea pieneläjäin luona kotitarpeiksi lihotettaviksi. Mutta onpa niitä mennyt kauvemmaksikin, kuten Joensuuhun (n. 1,800), Savonlinnaan, Iisalmelle (400), Kuopioon, Jyväskylään, Kajaaniin, jopa pienempi määriä Ouluun, Kokkolaan ja Raaheen asti. — Vielä eräs vertausluku, joka osoittaa mainitun porsastuotannon merkityksen. Kalenterivuonna 1926 tuotiin Kannaksen rajaseutuüunnista (yhteensä 14 kuntaa) maidonmyyntiosuuskuntain välityksellä kermaa ja maitoa Viipurin Valion meijeriin noin 5 milj. 800,000 markan arvosta. Tähän määrään osallistuivat mainitut sikatalouskunnat (Sakkola, Rautu, Vuoksela, Metsäpirtti) noin 2 miljoonalla markalla. Muun Karjalan pientalollisväestön, joka työskentelee taloudellisissa vaikeuksissa, kuten Kannaksellakin, sopisi ottaa esimerkiksi itäisen Kannaksen alotekeykyisyydestä ja reippaudesta.

Hajuvesimyymä **VUOKKO** Terijoki, Viertotie

myy ensiluokkaista alaan kuuluvaa tavaraa.

Välitetään samalla puku-, kangas- y. m. tilauksia helsinkiläisistä liikkeistä.

RAJASEUTU N:o 2,

Karjalan kannaksen erikoisnumero,

sisältää kirjoitukset:

Karjalan kannaksen merkitys muulle Suomelle, *Erkki Paavolainen*; Kaakkois-Suomen lahjoitusmaakysymys, *Antti Komonen*; Karjalan kannasta ristiin rastiin, matkakuvaus, *Eero Eerola*; Huvila-asutus Kannaksella, *Erkki Paavolainen*; Kannaksen kansakouluoloista I—II. *Herman Lehto ja Erkki Paavolainen*; Kansanopistot Kannaksella, *Erkki Paavolainen*; Vapaa kansanvalistustyö Karjalan kannaksella, *Paavo Montonen*; Kirjasto-oloista Kannaksella, *F. Ripatti*; Karjalan kulttuurirahasto; Terijoen merikyppylä, *Terijokelainen*; Kyppyläelämän merkeissä, *Sakeri*; Yleiset maataloudelliset mahdollisuudet Karjalan kannaksella, *U. Brander*; Maatalousopetuksesta Karjalan kannaksella, *E. A. Tuominen*; Rajaseuduilla kuluneena kesänä suoritettujen suotutkimusten tuloksia, *Mauno J. Kotilainen*; Viljelysmaitten lisääminen ja vesiper. maitten kuivatus Kannaksella, *A. E. Korhonen*; Lähimmän ajan tehtävät kannakselaisessa peltoviljelyksessä, *A. E. Korhonen*; Kannaksen karjatalous, *U. Harvén*; Rajaseudun rakennustyötä meijerialouden alalla, X.; Marttatyö Karjalan kannaksella *Helena Wirkki*; Kotiteollisuudesta Karjalan kannaksella, *Jalmari Tyynelä*; Sen sikäli, tuon täkäli, kannakselaista pakinaa, *Unto Seppänen*; Valkjärven pitäjän taloudellisista oloista, *M. Sipponen*; Eräs syksyinen kuvitelma, *Aleksanteteri Aava*; Joukko rajaseutu-uutisia; Kirjallisuusilmoituksia; Maataloudellinen rajaseututoiminta; Sikataloutta Kannaksella. 1—Kuvia Kannakselta.

Tilatkaa

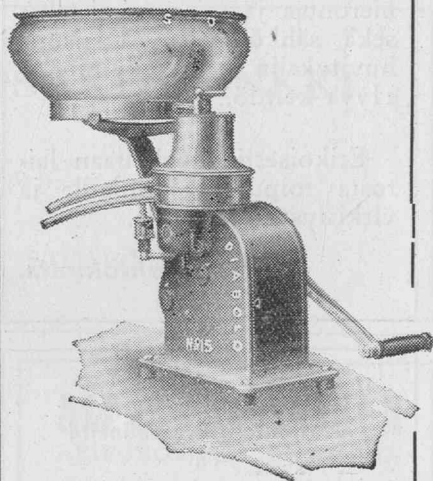
Rajaseutujen Matkailuopas

Hinta lähetyskuluineen

6 markkaa

**Suomen
Rajaseutuyhdistys**

DIABOLO separaattori

on paras kermanerottaja.

Saadaan hyvillä maksuehdoilla.
**Suomalainen Separattori
Osakeyhtiö**

Helsinki, E. Esplanaadinkatu 16

Rautakauppa Osakeyhtiö

A H J O

WIIPURI

Mustainveljestenk. 10

Rauta-, Rakennus- ja Talous-
tavarain tukkuliike.

Lajiteltu varasto

Hinnat päivän alhaisimmat,

Maanviljelijät!

Parhaat taloudessannetarvittavat
maanviljelyskoneet- ja
tarvikkeet, maanviljelys- ja
kasvitarha-sie menet sekä
taimistotuotteet, väki-
rehut ja lannoitusaineet
ostatte edullisimmin OSUUS-
KAUPASTANNE, joka toi-
mittaa ne

Keskusosuusliike
HANKKIJALTA R.L.

Terijoen Merikylypylä

Kylykausi:

Kesä-, Heinä- ja Elokuu.

Lääkäri:

Lääket. lis. N. Leppälä.

Verraton hiekkaranta. Au-
rinko-, meri- ja lääkeylypyjä,
hierontaa ja sairasvoimistelua
sekä sähköhoitoa. Tilaisuus
huvituksiin ja retkeilyihin. —
Hyvä keittiö.

Erikoisesti suositellaan lai-
tosta toipuville potilaille ja
virkistystä haluaville.

Johtokunta.

Karjalaisen heimomme kään-
nyttäminen kreikanuskoon ja
sen sortuminen Novgorodin vallan
jalkoihin on kuvattuna

REINO RAUANHEIMON

mahtavassa heimoromaanissa

LUOSTARIN KASVATTI.

„Harvinainen, kaunokirjallisuus-
dessamme tähän saakka vielä
käsittelemätön aihe on käsitelty
mitä suurimmalla hartaudella,
hehkuvalle heimotunteella. Teos
luo miellyttävän valaistuksen
noihin hämärin aikoihin, jolloin
itä ja länsi kamppailivat keske-
nään Pielisen ja Pyhäselän tie-
noilla.“ (Laatokka.)

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ.

Monipuolisin varasto

Havainto-opetusvälineitä
on

KOULUTARPEIDEN
KESKUSLIIKE OY:ssä

Helsinki, Konttori ja päävarasto:
Hietalahden pohj.ranta 17, P. 48 ja
3074. Myymälä Vladimirink. 3 P. 5852

PIENIÄ KOULUTARPEITA
KAIKILLE KOULUILLE

KOULU- ja

OPETUSVÄLINEITÄ

myy

OSAKEYHTIÖ VALISTUS

Helsinki - Annank. 29

Suomen Sufu.

*Kokoomateos suomensu-
kuisista kansoista. Toi-
mituskuntaan kuuluvat A.
Kannisto, E. N. Setälä,
U. T. Sirelius ja Yrjö
Vichmann. Ensimmäinen
laaja, rikassisältöinen osa
jo ilmestynyt. Hinta 75 mk.,
sid. 95 mk. Teos tulee
neliosaiseksi*

Heimofirja.

*Erkki Räikkönen on kir-
joittanut miellyttävän, asia-
rikkaan teoksen heimokan-
soistamme. Kirja kuuluu
jokaiselle kulttuurisuoma-
laiselle. Kuvitetun teoksen
hinta on vain 40 mk.,
sid. 58 mk.*

OTAVA

RAKENNUSAINET
RAUTATAVAROITA
KONETARVIKKEITA
KONEHIHNOJA
TYÖKALUJA
TALOUSTAVAROITA
ÖLJYJÄ, VÄREJÄ
FANEERIA

SIVULIIKKEET

<u>Hel'singissä:</u>	<u>Maaseudulla:</u>
Hämeenk 2 A.	Rautakauppa
I. Viertot. 58	Alsta, Lahti,
Eerikink. 22	Hämeen Rauta
Museokatu 8	kauppa, H:linna

HELSINGIN RAKENNUSAINET

KAUPPA OY

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

SUOMALAINEN SUURPANKKI

SOITTIMIA JA NUOTTEJA

ostatte parhaite

KARJALAN
MUSIIKKIKAUPASTA
Viipuri, Torkkelinkatu 6
Puh. 2138

Pyytäkää luettelomme

ALFR. PURSIAINEN

LEIPOMO JA KONDIITTORIA

KAHVILA

Viipuri

Torkkelink. n:o 4

PUHELMET:

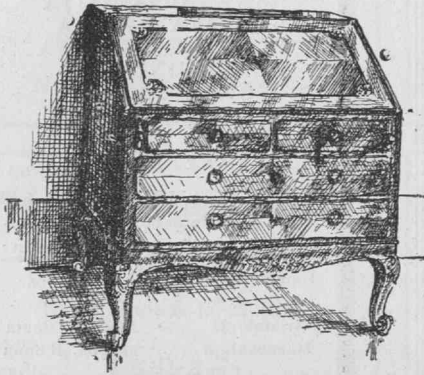
Myymäla . 611

Kahvila . . 1257

Huonekaluliike Mikko Nupponen

Pääliike: LAHTI, Vuorik. 20.

Puhelin 190

Sivuliikkeet:

VIIPURI, Viskaalink. 6.
Puhelin 28 75

HELSINKI, Aleksanterink.
17 II kerr. Puh. 28 11

Edustajat:

SORTAVALA:
Hra O. A. TURPEINEN
Puhelin 5 74.

KÄKISALMI
Hra JUHOTIIVERIÄINEN
Puhelin. 1 62.

Maan suurin ja edustavin huonekaluliike.

LAHDEN RAUTATEOLLISUUS Oy.

LAHTI

Nykyaikainen Konepaja, Valimo
ja Takomo

Valmistaa erikoisalanaan
Sahalaalokoneita,
Puuseppälehtaan koneita,
Myllykoneita,
Turvepehkutehtaan koneita,
Välivaihtoja,
Kymmenysvaakoja,
Pöytävaakoja,
Pumuksia,
Puumittoja.

Oy. Sofia Zweyzberg Ab.

Perusettu 1868

WIIPURI

*Paikkakunnan vanhin
kangas ja lyhyttavarain
tukku- ja vähittäiskauppa*

Suomen Maatalous-Osake-Pankki

Wiipurin konttori

Aleksanterinkatu 14. Puhelin 4 38.

Hyvittää korkoa talletuksista:

Karttuvalla Säästötilillä ja } **7 1/2 0/0**
Vuoden irtisanomisella . . . }

Karttuvalla Talletustilillä ja } **7 0/0**
6 kuukauden irtisanomisella }

Juoksevilla Tilillä **5 1/2 0/0**

Maaseudun varat käytetään maaseudun
hyväksi.

Maalaisväestö tallettaa varanne omaan
rahatalokseenne!

KAUPPA-O.Y. J. HALLENBERG

Viipuri, Karjalank. 5

Sähköosite: Kauphallenberg

*Sekatavarain
Tukkukauppa*

Kolmas viikko

juuri ilmestynyt. Vihättävä, upeasti kuvitettu tietoteoksemme on sekä arvostelun että yleisön puolelta saanut osakseen mitä myönteisimmän vastaanoton.

Rientäkää tilaamaan, jotta saisitte kaikki niteet heti niiden ilmestyessä.

Kukin viikko maksaa 15 mk. — 24 viikkoa.

HOLGER SCHILDTIN
Kustannusosakeyhtiö.

ARV. MARGARIININKULUTTAJAT!

Lämpimän ajan lähetessä on oltava erikoisen varovaisia margariinin suhteen, saadakseen sen aina tuoreena. Tehtämmemme sijaitsee aivan keskellä kuluttajapiiriämme ja voimmentakia toimittaa tuottemme asiakkaillemme aina päivittäin, todella vastakirnutuina.

Arv. kauppiaat! Kehottaisimme Teitä, näin lämpimän ajan tullessa, samoin kuin kesälläkin, tilaamaan tuotteitamme vähissä erin, sillä silloin voitte tyydyttää kuluttajien korkeimmasikin vaatimukset myöskin tavaran tuoreuden suhteen!

O/Y. Margariinitehdas Karjala A/B.
VIIPURI

Puhelimet: 15 17, 22 00 ja 13 70.

„KARJASSA ON TALON TURVA“

mutta tuo turva voi olla hyvä tai huono.

Vain yksi tie vie korkeisiin karjataloustuloihin ja karjatalouden hyvään kannattavaisuuteen:

KAIKKIEN KARJANOMISTAJAIN ON:

1. liityttävä

maidonmyynti-osuuskuntain tai osuusmeijereiden jäseniksi, sillä tuotteen kauppa on ennen kaikkea järjestettävä karjanomistajain etujen mukaisesti,

2. liityttävä

karjantarkastusyhdistysten jäseniksi, sillä ei ruokintaa enempää kuin hoitoakaan saada muuta tietä oikealle pohjalle, eikä kannattavaisuuslaskelmia luotettavalle perusteelle,

3. liityttävä

mikäli puhe on pienviljelijöistä, myös sonni-osuuskuntain jäseniksi, sillä karjanjalostusta ei ilman niitä voida saada yleiseksi,

4. liitettävä

maidonmyynti-osuuskunnat ja osuusmeijerit maitotaloudellisten osuuskuntain keskusliikkeen, Vainvienti-osuusliike VALION r.l. jäseneksi ja

5. on kuljettava vain tätä oikeata tietä, sillä ainoastaan silloin päästään siihen, että karjasta muodostuu todellakin talon turva niin huonoina kuin hyvinäkin päivinä.

**JYRKI VAASSILA
RAUTAKÄSI**

Jyrki Vaassila

Rautakäsi

**Suuri, väkevä
eräromaani**

Vienan-Karjalan va-
paustaistelun ajoilta.
Suurten erämaiden ro-
mantiikka ja lämmin
isänmaanrakkaus an-
taa arvoa tälle kirjalle.
Hinta 38:— sid. 50:—

KIRJA

Lihaa ja Lihatuotteita

**Suomen
Karjakeskuskunta r.l.**
Helsinki, Viipuri, Tornio

Taloutenne perustus ei horju

jos sitä on turvaamassa
riittävän suuri henki-
vakuutus, jonka on
myöntänyt maamme
suurin ja voimakkaim-
min kehittynyt henki-
vakuutuslaitos

**Keskinäinen
Henkivakuutusyhtiö
SUOMI**

SINGER

OMPELUKONEITA
JA
OMPELUMOOTTOREITA

saadaan erittäin edullisilla ehdoilla liikkeis-
tämme ja asiamiehiltämme kaikkialla Suomessa

VALITESSANNE SEPARAATTORIA

samoinkuin kaikkia muitakin tava-
roita, antakaa lahjomattoman käy-
tännöllisen kokemuksenne sekä oman
terveen arvostelukykyne määrätä.
ALFA-LAVAL separaattori
on saavuttanut tavattoman suuren
levikkinsä ympäri maailman sen kaut-
ta, että maanviljelijät itse ovat kek-
sineet siinä laatuseparaattorin, joka
koko harvinaisen pitkän ikänsä sää-
lyttää korkean kuorimistehonsa.

He ovat huomanneet, että separaattori
ALFA-LAVALIN ominaisuuksilla
tulee ajan pitkään kaikkein halvim-
maksi.

Jos epäilette oman kokemuksenne
puutetta separaattorin valinnassa,
lähetämme Teille pyydettyä mie-
llemme muutamia sellaisten suo-
malalaisten maanviljelijöiden antamia
lausuntoja ALFA-LAVAL separaattori-
sta, jotka jo vuosikymmenen ajan
ovat joka päivä työskennelleet Alfa-
Laval separaattorillaan ja siis hyvin
tuntevat ne.

ALFA-LAVAL
separaattoreja valmistaa maailman van-
hin ja suurin separaattoritehdas

SUOMALAINEN OSAKEYHTIÖ
ALFA-LAVAL
Helsinki.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö SALAMA

VAKUUTUSKANTA
1,000,000,000

Samat vakuutusmaksut kuin
muilla henkivakuutus-
yhtiöillä.

Suurimmat vuotuiset voitto-
osuudet.

Siis edullisimmat
vakuutukset.

Alallaan ainoa puhtaasti
suomalainen suuryhtiö.

Käyttäkää
hiihtävällä
karhulla
leimattuja
Urheilu-
välineitä

OY. URHEILUTARPEITA
Helsinki, Merimiehenk. 38-40
Puh. 57 77 ja 60 48

LEVITTÄKÄÄ
RAJASEUTUA

**SUOMEN
OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA R. L.**

Perust. 1904

Pääkonttori
Helsingissä Vilhonk. 7
Sivukonttorit: Joensuu,
Jyväskylä, Kokkola, Kotka,
Kuopio, Oulu, Tampere,
Turku, Vaasa ja
Viipuri

**Liikevaihto v. 1926
742 milj. mk.**

Tuotantolaitoksia:
Helsingissä, Jämsässä, Vaaja-
koskella ja Viipurissa.

*Tuotantolaitosten liikevaihto v.
1926 lähes 54 milj. mk.*

**Vahinko ei tule
kello kaulassa**

Turvatakaa itsenne
vahinkojen varalta
vakuutuksilla. Palo-,
auto- ja kuljetusva-
kuutuksia myöntää
edullisesti

**Vakuutusosakeyhtiö
KARJALA**

sekä lainmääräämiä
ja vapaaehtoisia ta-
paturmavakuutuksia

**Tapaturmavakuutus Oy
ILMARINEN**

Pääkonttorit Viipurissa
Punasilmäntien 4
Puh. 2400 ja 838

POHJOLA

Rahastot 40 milj.

Palo-, murto-, lasi-,

Meri-, kuljetus-,

Auto- y.m.

KULLERVO

Rahastot 21 milj.

Lainmukaisia työ-

väen-, kaikenl. vapaa-

ehtoisia tapaturma-

VAKUUTUKSIA

SAVO-KARJALAN OSAKE-PANKKI

PÄÄKONTTORI WIIPURISSA
HAARAKONTTOREITA 31

TÄYDELLINEN PANKKILIIKE

*M*aamies!

Sonniosuuskunta, karjantarkastusyhdistys ja osuusmeijeri tai maidonmyyntiosuuskunta

ovat ne järjestöt, joitten avulla voit karjataloutesi nostaa moninkertaisiksi. - Jos paikkakunnallasi jo on nämä yhtymät, liity heti kaikkien niitten jäseneksi. - Jos joku näistä järjestöistä puuttuu, ryhdy naapureittesi kanssa neuvottelemaan puuttuvan perustamisesta, sillä ilman näitä järjestöjä et koskaan saa karjatalouttasi kannattavaksi.

Sonniosuuskuntain ja tarkastusyhdistysten hoidossa saat neuvoja ja ohjeita alueesi Maanviljelysseuralta. — Maidonmyynti-osuuskuntia ja osuusmeijereitä koskevia tietoja antavat alueesi meijeriliitot
ja

VOINVIENTI-OSUUSLIIKE VALIO R.L.